బ్రహ్మశ్రీ చక్రవధానుల మాణిక్యశర్మగారిచే
రచియింపఁబడిన నాటకములు.

సంపూర్ణ భారతము.

(ఫార్సీమట్టులతో ముద్రింపబడిన నాటకము.)

పాండవధార్తరాష్ట్రుల ధనుర్విద్యాభ్యాసము, లాక్షా
హనము-బక, హిడింబాసురవధ-ద్రౌపదీ స్వయంవరము-సుభ
రిణయము, పాంచాలీపరాభవము, కృష్ణరాయబారము, పద్మ
హము, మొదలగు నన్నివిషయములును సంగ్రహముగ జేర్చ
యఁబడినది. వెల రు 1—4—0

లవకుశనాటకము.

భవభూతి యుత్తరరామచరిత్రము—ఉత్తరరామాయ
సీతావనవాసము-మొదలగు గ్రంథరాజములలోని కథాసారా
తో వ్రాయఁబడినది. శ్రీరాముఁడు కొలువుండఁగా వాల్మీకి కు
లచే రామాయణగానము చేయించుట. చదివిరావలెను. కౌసల
ములు జానకిం దలంచికొని దుఃఖించుట. పెక్కుమార్పులు చే
త్తగా వ్రాయఁబడినది. వెల రు 0—12

సంగీత శ్రీకృష్ణలీల.

శ్రీకృష్ణజననము-కంసవధ-ఉలూఖలబంధనము-కాళింగమర్ద
పూతనాసంహారము-శకటాసురభంజనము--హాయమణిగ్రీవుల
మోచనము-గోపికావస్త్రాపహరణము- విశ్వరూపసందర్శనము-
రోద్ధరణము-ధేనుకాసురవధ-మొదలగు పెక్కువిషయములతో
యఁబడిన చక్కని నాటకము. వెల 1—0

సంగీతకనకతార.

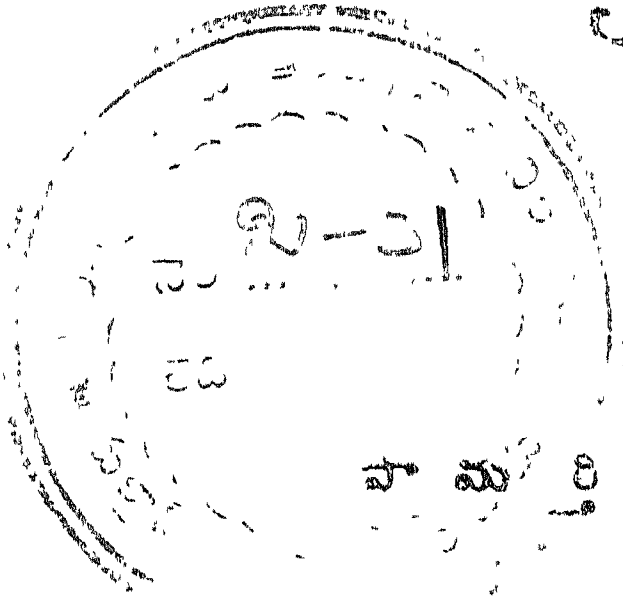
ని గ్లేజ్ కాగితములపై ముద్రింపఁబడినది. వెల రు 1—0

ప్రొప్రయిటరు, గోదావరీ బుక్కుడిపో, రాజమండ్రి.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము

ఇది

పామర్తి బుచ్చిరాజుగారిచేత

రచియింపఁబడి

కే. యల్. యన్ సోమయాజులుగారిచే

ప్రచురింపఁబడియెను.

రెండవ కూర్పు 2000 ప్రతులు.

రాజమహేంద్రవరము

నిడమర్తి వెంకటకృష్ణమూర్తి అండ్ బ్రదరువారిచే

శ్రీకృష్ణా ముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రింపబడియె.

1923.

 [అంచెకూలి గాక 1 రూపాయి.

ఈనాటకమున వచ్చు పాత్రముల పేర్లు.

పురుషులు.

జయంతుఁడు—పాంచాలనాథుఁడు; కథానాయకుఁడు.

సుబుద్ధి—పాంచాలనాథుని మంత్రి.

విక్రమసింహుఁడు—సింధుప్రభుఁడు.

ధనపాలుఁడు—శ్రీనగరపుర వైశ్యుఁడు.

ఇర్వురు రాకొమరులు—కాశ్మీర రాట్పుత్రులు.

సుధర్ముఁడు—నేపాళ భూపాలుని ప్రెగ్గడ

సుబ్బావధాని } పాంచాలపుర
వెంకావధాని } బాడబులు

జోగి—జయంతజగన్మోహినీల పాణిగ్రహణ సంధానకర్త

బల్లిగాఁడు—జగన్మోహినిని చిక్కులఁబెట్టిన చోరుఁడు

స్వామిగాఁడు—ధనపాలుని సేవకుఁడు.

స్త్రీలు.

జగన్మోహిని—సింధురాజు కొమరిత; కథానాయకి.

చిత్రరేఖ } పాంచాలపుర యువతులు.
మంజువాణి } జగన్మోహిని చెలికత్తియలు.

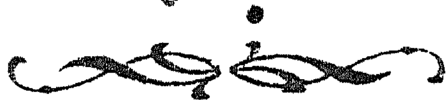
గుణవతి—నేపాళపాలకుని పట్టి.

ఇంకను సందర్భానుసారముగ నిర్వురు ముగ్వురు
సేవకులు వత్తురు. అయిన నీనాటకమాడ పన్నిద్దరు చాలు

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

నాంది—ప్రస్తావన.

శ్రీ సౌందర్యముగాంచి నిన్నసురులా • సింపన్జగన్మోహన
స్త్రీనద్వేషముదాల్చి వారివనటం • జిక్కించి శిక్షించివే
గాసింజెందెడి నేమనోహరునియి • క్కట్లం దొలంగించి బల్
వాసింగాంచిననీశ్వరిన్నినుసదా • భావంబులోనెన్నెదన్.

[నాంద్యనంతరమున సూత్రధారుఁడంజలి ఘటించి]

ఉ॥ చిన్నతనంబునందుఁదమ • చిన్నికుమారులొనర్చుదోషముల్
మన్ననజేసివారిఁగను • మంచితనంబునఁ బ్రోచునట్టియో
సన్నుతులార! నేఁడు మము • నైతిమునట్టులె ప్రోవుఁడంచునే
విన్నపమాచరించితివి • వేకులుమీరలు తెల్పనేటికిన్॥

కాలహరణమునకు సభాసదులోర్వఁజాలనటు లుండిరి. జాలమేల? కార్యానువర్తనమునకు విదుషియగు నాప్రియసి నిటు రప్పించెద. నృత్యగాన కళానిధీ! నటీ! నీవొక్కసారిటు లేతెంతువా?

నటి:—[లోపల] ప్రియా! ఇదె వచ్చుచుంటి [ప్రవేశించి] ఆర్యపుత్రా! (అని చెక్కిటఁ జెయిచేర్చి నివ్వెరపాటునఁ గొంతసేపాగి) ఇది యేమి?

సూత్ర:——ఏమట్లనెదవు?

కమాసురాగము—రూపకతాళము.

నటి:—చాలుచాలు నాథ నన్ను♦సభకుఁ బిలువన

సూత్ర:—అహూ! ఇది యానీదీర్ఘాలోచన?

చాలుచాలు మనమున నే♦సందియ మొందగ వ

నటి:—బళి! బళి!

మేలమాడుటకు నన్బిలచి♦మిన్నకుండు మనెద

సూత్ర:—మేలమాడుటకునుగాదు♦మెలతనిన్నిటకుఁ

నటి:—ఏల నన్నిటకుఁ బిలచితివిస్తైన

సూత్ర:—తాళుతాళు దెల్పెదనో చాన

నటి:—జాలమేల తెల్పుఁడు వేగమె

సూత్ర—బాలబేల తెల్పెద నిదిగో

(అని మందస్మితమున నూరకుం

నటి:—(భర్తృ మొగముఁ బరకించి) బాగుబాగు

వా నా కెఱిఁగింపక

మేలుమేలు తెలసెదో లుతనెనాశ♦మేలమాడుటకుఁ

(అని ముఖవికాసము తఱుగఁ బో వోవ్రను.)

సూత్ర:—చెలీ! త్వరపడకుము. (అని చెండనాడిసి

నటి:—ఊఁ చాలును మీసరసము నన్ను విడువుఁ

(అని దండను విదల్చుకొనఁబో

సూత్ర:—ప్రియసఖి! ఇంత తొందరపాటేల?

మేలినాటకము నాడఁదలఁచి♦మెలతనిన్నిటకుఁ

నటి:—(చిరునగవున) ఈవాక్యము తొలుతనే వచిఁ

సూత్ర:—ప్రమదామణీ! మీయాఁడువారి యోగ్

చూతమని యత్నించితి.

నటి:—అవునవును ప్రత్యక్షప్రమాణమై కనంబడు మీపురుషులతాళిని యెదుటమా స్త్రీజాతికమ నెఱుంగనెంచితిరి కాంబోలు?

సూత్ర:—నటీ! నీవింతకు నెఱజాణవు గదా? నీవచించిన తెఱంగున నీనభ్యులో ద్దృవహింపమియే నినహాయమపేక్షించితి.

నటి:—ఓర్వుగల్గిగ మగవారికి మా మగనాలి తోడేల?

సూత్ర—మాటలకేమి కర్తవ్యమాలోచింపుము.

నటి:—కర్తవ్యమేమి?

సూత్ర:—అప్పుడే మఱచితివా? కాదు కాదు. నాచే మఱల చెప్పింపందలంచితివి కాంబోలు. అయినం దప్పేమి మఱల తెల్పెద వీనులొగ్గి వినుము. నేఁడీరి మనంబు లానందాంబుధి నోలలాడ లలిత మృదుమధురవచోదాయకంబగు నాటకమేదేనిఁ బ్రదర్శింపవలయు. అట్టి సంతోషాకరంబగు నవీన నాటకము స్ఫురణకుఁ దెచ్చుటయే కర్తవ్యము.

నటి:—నాథా! నీపలుకు లాశ్చర్యాజనకములగుచు నుండెా.

జంజూటిరాగము—రూపకతాళము.

వేరె నాటకములకై యహా ♦ వెదకు చుంటివా
అరయుము నీకెగోచరి ♦ నూను ప్రియసఖా 1
పచ్చపట్టునణఁగఁ గ్రొక్క ♦ పచ్చికయనెడి
పచ్చచీర గట్టికినుల ♦ పంకువుగాఁగ 2
భ్రమరాళియనెడి నిలకురుల ♦ భారముతోడఁ
గమలంబులనెడి కన్నులతోఁ ♦ గనకనాసతోఁ 3
శుకపికశారిక రవముల ♦ సొంపుపల్కులతో

వికసితసుమతావి మేను ♦ బ్రిదులు తావితో 4
పలువన్నెలతోఁ జిన్నెలతో ♦ బాలప్రాయముతోఁ
బొలుపారు జయంతురామఁ ♦ బోలుసొంపుతో 5
జగాననున్న జారచోరులఁ ♦ జాలవేచుచున్
జగన్మోహిని నా భువి విలసిల ♦ సమ్మోదమ్మునన్ 6

సూత్ర:—వహ్వ! తరుణీ! బాగుగ జ్ఞప్తితెచ్చితివి. నీకుశాగ్రబుద్ధి నెంతయు మెచ్చవచ్చుఁగదా?

నటి:—ఆర్యా! నేనేమి తలఁపునకుఁ దెచ్చితి.

సూత్ర:—జగాననున్న జారచోరులఁ♦జాలవేచుచున్
జగన్మోహిని నా భువి విలసిల♦సమ్మోదమ్మునన్

అని నుడివితివే దానినే మనమీ రేయి ప్రదర్శింతము.

నటి:—ఏమీ? జగన్మోహినీ నాటకము నాఁబడు నొకటి రచియింపఁబడెనా? నాథా! ఆకవి నామధేయ మేమి?

సూత్ర:—కాంతామణీ! ఈకవియొక్క యాఱితేఱిన పండితుఁడు కాఁడిదియే ప్రథమప్రయత్నము. అయినఁ దెల్పెదనాలింపుము.

సీ॥ గంగాధరుని కటా ♦ క్షములుపై బ్రసరింప
గిరిపుత్రిదయయును ♦ బరఁగు కతన
రెచ్చుఖలుల పాలి ♦ రిపుఁడు హరికృపనొం
ద్లకుసిరియొసఁగెడి ♦ లక్ష్మికరుణ
బ్రహ్మప్రసాదము ♦ ప్రాప్తిచేమఱియు బ్ర
హ్మసతిజనని బర ♦ మ సుచరిత్రి
యాదిమాంబకును శౌ ♦ ర్య యుతుఁడౌనాగనా
ఖ్యునకును ద్భవ ♦ మొందినట్టి

ఆ॥ వె॥ కూర్మిబిడ్డ జనకు ♦ గోత్రోద్భవుఁడు మఱి
తుచ్ఛులయెడనుదన ♦ యిచ్ఛనింత
కొదువలేకయుంచి ♦ గుణులనొనర్చువాఁ
డు గురులఁగనిమ్రొక్కె ♦ డి గుణగణుఁడు
కుతుకమానసమున ♦ సతతమాశ్రితులఁగా
పాచు గంగిరెడ్డ ♦ వంశవిధుఁడు

నటి:—మనోహరా! గంగిరెడ్డ బ్రహ్మయాఖ్యుఁడా?

సూత్ర:—అవు నాతఁడే యాతని నెఱుంగనివారెవ్వరు
మహీంద్రనువృత్తొఱఁగిన ♦ మానధనుండుకీ
ర్తివరుఁడనఘుఁడు

నటి:—కట్టా! అది యెప్పుడు.

సూత్ర:—హూణశకము 1909 వ సంవత్సరము మేయి నెల ఒకటవతేదీకి సమమైన సౌమ్యసంవత్సర వైశాఖ శుద్ధ ఏకాదశీ స్థిర వారమున

మర ♦ ల వసుధ జల
బుద్బుదజననములు ♦ పొందకుంటకునుల
చ్చిమగనికి ఘనునకుఁ ♦ జిన్మయునకు
రామునకుఁ గృతినిడి ♦ సామత్రి బుచ్చిరా
జు రచియించె రమణి ♦ సురుచిరముగ

నటి:—ఏమి? ఆతని దౌహిత్రుఁడా యీకృతికర్త?

సూత్ర:—ఔను.

ఉ॥ తాతను నెమ్మనంబున సంతతంబునుదాస్మరియించుచుంటకున్
నీతిఁగొలంగి ...

వ్రాఁతలనేర్పినట్టి *వ॥సు॥ రాయని శిష్యుఁడు బుచ్చిరాజె యీ
నీతులుగల్గు పొత్తమవి ♦ నీతులు నీతులు నేర్వ వ్రాసెఁజుమీ॥

నటి:——పాపము పుట్టిననాఁటనుండి పోషించి పెద్దఁజేసి విద్యాసుబుద్ధులు కఱపిన మాతామహుని కిట్లైనఁ గృతజ్ఞత నెరవేర్ప నెంచెఁగాఁబోలు నీబుడుతఁడు.

సూత్ర:——అట్లనే చూఁడు మంత్రిశేఖరుఁడగు సుబుద్ధియెడఁ దనను సంరక్షించి గద్దెపై నిడినందునకు జయంతమహారాజెట్టి గౌరవము గనంబరచుచున్నవాఁడో వినను,

తే॥ గీ॥ ఎన్నియున్నను మోదము ♦ సున్నె రుచి
కందుమారుఁ బోలునవవ ♦ యన్యునకఁటె
నెన్నఁదరమె యేరికైన ♦

అది యెటు చేకురునందువేమో యేదియొకటును నెఱుంగక చింతిలిన నాకు నాటకము నొకటిఁ దెలిపి నీవామోద మొడగూర్పవా? అట్లనే నిన్నుఁబోలి

వలచివలపించు చెలి యుండెనే ♦ వలయుఁగాక

నటి:——అట్టి చెలి లేమి కావున నీరాజున కెల్లప్పుడుఁ జింతయే కాఁబోలు?

సూత్ర:——అయ్యో మఱచితి విచారమేల? నేఁడు పేరోలగంబున రత్నసువర్ణఖచిత సింహాసనంబున జనానందంబుగఁ గొలువుతీరి యుండును. ప్రసంగవశమున నటుఁ బోవనున్న కాలము మఱచితి. నీవిఁక లోనికరుగుము నేనేగెద.

నటి:——చిత్తము. (ఇరువురు చెఱియొకవైపున కరుఁగుదురు)

ఇది ప్రస్తావన.

---

* వ॥ సు [రాజమహేంద్రవరపుర రాజకీయ కళాశాలాంధ్రోపాధ్యాయుఁడును వేణీసంహారాది గ్రంథకర్తయు నగు వడ్డాది సుబ్బా

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

ప్రథమాంకము.

ప్రథమరంగము.

[పాంచాలమున జయంతుని యాస్థానము.]

(ప్రవేశము—జయంతుఁడు; సుబుద్ధి;)

జయం:——మంత్రివరా!

సీ॥ తల్లిదండ్రులు పసి ♦ తనమునందునఁబోవఁ
బితమాతకొఱలేక ♦ పెంచినావు
ప్రభుచింత లేకుండఁ ♦ బ్రజలనెల్లర నీవు
సిలుగులు బాపి ర ♦ క్షించినావు
రాజ్యంబునకుఁ గీడు ♦ రాకుండుటకుఁ గాను
శత్రువర్గమునెల్ల ♦ జఱచినావు
ప్రజలెల్ల సౌఖ్యంబుఁ ♦ బడయఁగా బాటలు
వనములు పెక్కులే ♦ర్పరచినావు
తే॥ గీ॥ కరుణవిద్యాసుబుద్ధులు ♦ కఱపినావు
పట్టణములెల్ల కనుబాగు ♦ పఱచినావు

నలువ చిలువలకైనను ♦ దలఁప నీవ
రగుణములఁ బొగడను లేద ♦ రసిన లావు॥

సుబు:—రాజకుమారా! నీవింతగాఁ బల్కుటకు నాయందె క్కుడేమియులేదు. మీవల్ల జీవించుటచే నేఁజేయవలసిన కృత్యము జేసితి.

జయం:—సచివాగ్రణీ! అట్లనకుము.

ఆ॥ వె॥ న్యాయవంతులైన ♦ నన్యాయమొనరింత్రు
ధనము దక్కునంచుఁ ♦ దలఁతురేని

ఇంతయే గాక,

ధనము గలిగినవెనుక ♦ దక్షుఁడు లేకున్న
నింక నీధరిత్రి నేమిచెప్ప

ఇయ్యది యబద్ధమా! మనము మన కన్నులార నెందఱఁజూచుచు నుండలేము.

సుబు:—సత్యమే. అయినను న్యాయాన్యాయంబుల విచారింపవలదా? ఒరులకుఁ గీడొనరించిన దైవము తమ్ముదండించు నను భీతియైన వలదా? కఠినహృదయులై ధనాపేక్షచే నితరులఁ బాధించే యఁదలంతులేని వారికి యమబాధలు దక్క మోక్షంబు సుంతయైనఁ గలదా?

జయం:—పాపంబునకు వెఱచు సత్యవంతులకుఁగాని దురాశాపాత్రులగు దుష్టుల కట్టి వివేకంబుండునా? ఇట్టి యన్యాయముల నేర్పరుపఁ గష్టమేగదా? మఱియు,

“రాజ్యాంతే నరకంధ్రువమ్మ” ని పెద్దలు శాసించిరి.

తే॥ గీ॥ రాజ్యసుఖముల మునుకొని ♦ రంజిలి తుద
నరకవహ్నిని బడుటక ♦ న్న వినుమంత్య
మున సుఖమె మేలని తలఁతు ♦ మనమునందు
కానఁదోలుతఁ గష్టంబులే ♦ కలుగనిమ్ము॥

సుబు—(చెవులు మూసికొని) హరిహరీ! రాకుమారా! ఏల యిట్టియమంగళవాక్యము లాడుచు నుంటివి? నీవలె నందఱుఁ గాననంబున నుండఁగోరినఁ బ్రజలఁ బాలించు ప్రభువు లెవ్వరు. దైవ మెవ్వరి కెట్లు విధించిన నట్లొనర్పక యితరమొనర్ప నరులతరమా? అదియునుంగాక,

తే॥ గీ॥ బాలుఁడవుగాన నెఱుఁగక ♦ పల్కుచుంటి
వెందరెందరు రాజ్యంబు ♦ లేలలేదు
వారలెట్లైన నెట్టి వి ♦ చారమునకుఁ
బాత్రులైరేమొ తెల్పు భూ ♦ పాలతనయ॥

జయం—సుబుద్ధీ! నేనేమంటిని? అన్యాయ మొనర్చుచు రాజ్యమున సుఖపడుటకన్న నడవుల జడదారినై యిడుమలు పడుటయే కడు శ్రేయస్కరమని నుడివితి దాని కింత వగపేల నీకు?

సేవ—[ప్రవేశించి] మహాప్రభూ! తమ కడకు రా నొకభిక్షుకుఁడు ద్వారమున వేచియున్నాఁడు. దేవర సెలవైనఁ బ్రవేశపెట్టెద.

జయం—(మంత్రితో) అమాత్యవరా! అతఁడేనిమిత్తమై యిటు వచ్చియుండెనో? కానిమ్ము తెలిసికొందము. తినఁబోవుచు రుచు లడుగనేల? (సేవకునితో) సేవకా! వానిని నిరాటంకముగ లోనఁ బ్రవేశపెట్టుము.

జయం — మంత్రిపుంగవా! వాని కొట్టి యిక్కట్టులు
ప్తించెనో లేనిచో నాకిఁ డిర్మ్యేడకు రాఁబనియేమి? కావుననే

తే॥ గీ॥ ప్రజలఁ బ్రజలనుబ్రోలెఁ గా • వంగవలయు
వారివారి యిక్కట్టులెల్లఁ • బాపవలయు
నట్లుగాక స్వలాభమే • యరయుచుండిన
రాజునకు బిరుదుమెల్లను • రాజ్యమేల॥

[ప్రవేశము:—భిక్షకుఁడు పాడుచు]

హిందూస్థానీ సురటరాగము—రూపకతాళము.

ఆహా! నేఁడరసితిని-జోహార్-జోహార్-జోహార్
మహా-రాజా-జోహార్

కన్నులకు నానందము • ఘటిల్లెనుగా
మన్ను-జేఁడ-మన్నింపుమా

కాంచితి మిమ్ము నా-కఱవుదీరఁగను-గళకాసమునను
కాంచ-నాంగా-పంచ-శరరూప

మేదినీవరా! నాది యొక్క చిన్నమనవి గలదు శ్రద్ధతో నాలింప
ద. మీ జననమాదిగఁ గొన్ని నాళ్ళవరకు మీదాసదాసీజనప
మిమ్ముఁ నే పీడయుఁ బొందకుండునట్లుగాను గొన్ని నాణెములు
వైచి దిగఁదుడిచి సౌధమున కావలఁ బాఱవైచుచు వచ్చిరి.
కని నేనా కాసుల గ్రహించుచు వచ్చుచు నుంటి. దాన నాదా
ముక్కింత నమ్మఁ బొసె. అందునకుఁగా నో ధరాధిపా! నా
చాలినంతవర్యంత మొకసంగతి మీకెఱింగించి ప్రయత్నించి
విముక్తుఁడఁ గా నుంటి.

ఉ॥ ఒక్కటి తెల్పవచ్చితిని ♦ నో నరనాథ! ధరిత్రి నింక మీ
కొక్కటి లోటు గల్గె నది ♦ యున్నను లోపము తీఱు నేదనన్
జక్కని చుక్క నొక్కతెను ♦ జాయగఁ జేకొనుటే సుఁడీ

అట్లు చేయ నాకేమి లాభము! నా విచారము మెండగుటకా యనెద రేమో కాదు కాదు. అనారీరత్నము

సదా

చక్కరమాటలం దెలిపి ♦ శ్రాంతినిదోలెడు సౌఖ్యమిచ్చెడున్

సుబు—(తనలో) బళిరా! ఈతనికి నాయూహయే స్ఫురించెను.

జోగి—ఆమె యెక్కడ లభించునందురా తెల్పెద వినుఁడు.

క॥ కంటిని జలువాఱుచు నే
నొంటరిగా నొక్కయువిద ♦ నుర్వీనాథా!
తుంటవిలుకానినైనన్
బంటునుగాఁ జేయును బలు ♦ పలుకులికేలా॥

సుబు—వహ్వా! అట్టి కలికియే లభించిన నింకఁ గొఱంత యేమి?

జోగి—

ఉ॥ చూడఁగలేదు నేనెచట ♦ సుందరిఁ బోలెడు ముద్దుగుమ్మలన్
జూడఁగలాఁడనంచు మది ♦ నుంతయు నెంచను రాజశేఖరా!

జయం—

ఆలలితాంగి యెవ్వతెయొ ♦ యాపెను గన్న జనంబులేరొ యే
వాడలనుండెనో మెలుఁగఁ ♦ బల్కు మునామము దేది మోల్వరన్॥

కన్నడ రాగము—రూపకతాళము.

జోగి—

దేవా! తెల్పెద వినుఁడ ♦ దేవి చరిత మెల్ల మీారు
జగతి క్షత్రియవంశమున ♦ జననమయ్యె నా ♦ సుగుణవ
జగన్మోహిని యందురు ♦ జగమునందలి ♦ జనులెల్లరు

జయం—బళిరే! పేరికిఁ దగియుండును గాఁబోలు?

జోగి—

జనన మయిన వెనుక జనని చనిపోయెను నాఁటనుండి
జనకుఁడా పెను♦సాఁకుచుండె♦మనయూరనె♦మనుచుండిరి

జయం—కట్టా! మాత కఱవయ్యెనా? ఐనను నాకొక్క తోఁచుచునుండె వినుము.

చ॥ వనితను జూడకే ధర ♦ వివాహము చేసికొనంగ రాదు చే
కొని యటుపిమ్మటం దెలిసి ♦ గుందఁగఁ జేయఁగ రాదు మోహవ
న్య సలిలనేత్రలందునను ♦ నాటఁగఁ జేయుచు భార్యవీడ; కా
వునఁ దెలిఁ జూచు మార్గము సు♦బూనియొనర్పఁ జెప్పు మెట్టులో!

సుబు—రాజపుత్రా! కడుఁ జక్కఁగఁ బల్కితివి!

జోగి—ఏలికా! నాకొక్క యుపాయముమాత్రము తోఁచుచున్నది. కాని, దానిఁ జెప్పుటకు నాకే సిగ్గు వొడముచున్నది. ఐనను దేవరకార్యమే కావునఁ జెప్పెదను. అది యుక్తమైనచో నొనర్పుఁడు లేనిచో నన్ను క్షమింపుఁడు.

జయం—అట్లే. దానఁ దప్పేమి వినిపింపుము.

జోగి—ధరావల్లభా! ఈరేయి నావెంటను మీారుకూడ నా వలెనే భిక్షుకునివేషము ధరించి వత్తురేని యాపె మీాకొంటరిపాటున గంటఁబడును.

జయం—సరే! నీవీ సాయంకాల మిచ్చోటికి రమ్ము. నేఁ బ్రచ్ఛన్నవేషమున నీవెంట వత్తును.

జోగి—చిత్తము. (నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.]

జయం—మంత్రిసత్తమా! ఇఁక మనము కొలువుచాలింతము.

(నిష్క్రమింతురు. తెరవ్రాలును.)

ప్రథమాంకము:—ద్వితీయరంగము.

స్థలము—ఉద్యానవనము.

[చిత్రరేఖ పాడుచు జగన్మోహినితోఁ బ్రవేశించును.]

రాగము జంజూటి—తాళము రూపకము.

చిత్ర—

ఎంతో♦వింత♦కాంత♦యీవ♦సంత♦కాలము

అంతమగును♦జంతలీ వన♦మంతయుఁ గనినఁ 1

చాలఁ♦గా వ♦సంతు♦పెండ్లి♦లీలఁ♦బోలి వృ

క్షాల♦వ్రేలు♦నీ ల♦తల్ తో♦ర♦ణాలువోలె హా! 2

బాల♦మేలి♦పూలు♦చాల♦రాలి♦యుండెఁగా

తలఁ♦బ్రాలు వోయు♦వేళరాల్ ము♦త్యాలః♦వోలె హా! 3.

జగ—చెలీ! నీచెప్పిన చొప్పుననే యీవనము కడు మనోహరముగ నుండె. [అని నడచుచు] ఆహా! ఇటు చూచితివా? ఈ లతామతల్లిక

ఉ॥ బాగుగఁబెంచి పాలకుఁడు ♦ ప్రాయము రాఁగనె యందమైన పు

న్నాగమునొడఁ జేర్పఁ దను ♦ నాతిరో! కాలకృతంబునన్వ

బాగులునోగులుం గలుగఁ ♦ బొల్పును నెంచదు వీడ

చిత్ర— మాలతీ

బాగగుఁ గొమ్మ లెల్ల నినుఁ ♦ బట్టి చరించిన వాంఛ తీరనల్

జగ—(ఒక సరోవరముపైఁ జూపు నిగిడించి) నెచ్చెలీ! ఇ
రమ్మిటు ఇటు (అని యామె భుజముపై దన వామహస్తంబిడి
చేతి[వ్రేలితోఁ జూపుచు] ఆకొలఁకున నొక మలినజంతువు

చ॥ పలుతెగవన్నియల్గలుగు ♦ పద్మములోఁగల తేనెఁ గ్రోలఁగాఁ

దలఁచుచు నప్పలన్మనిఁగి♦తల్లడమందెడిఁ జూడుమో చెలీ!

చిత్ర—తెలియకసాధ్య సాధ్యములు♦తీపగుదానిని గోరు దుష్ట జీ

వులు పడు పాట్లివే సుమి ప్ర♦ఫుల్లనవాబ్జముఖీ! సఖీ! ధర

జగ—(మెల్లఁగ వేఱొక యెడకుఁబోయి) శృంగారవనోమ
ధీమణీ! బామామణీ! జుంజుమ్మని మారుటంకార ఝుంకారమున

ఉ॥ కాంచితె యెల్ల తావులను♦గన్గొని పదార్థము తస్కరించుచున్

గాంచనగౌరవంబు సరి♦గాంచఁగఁ జాలని యీ మలిమ్లుచున్

చిత్ర—మించును

మించును మించుమేనుగల♦మెట్టుక మెప్పులఁ బొందునట్టి యీ

కాంచనగౌరవంబుసరి ♦ గాంచఁగ నెంచిన చేటు మూడెనుఁ

జగ—(మఱియొక చోటునకుఁ దీసికొని యేగి పైనఁ జూ
చు) ఆహాహా! ఆపలుగాకు లెట్లు కక్షవహించి పోరెడినో యం
సితివా?

హిందూస్థానిబేహాగ్ రాగము—ఆదితాళము.

ఓ మీననేత్ర యుక♦మీనునకై తమ♦మేనులు తొఱగను

బూని యుండె ర♦క్తాననములఁ గను♦మానని పోరఁటకన్

చిత్ర—బళి! బళి! కనుఁగొంటిని.

జగ—తుదకేమైనదో యెఱుంగుదువా యీ విసారము ?

తెలిపెదఁ జెలి కొలఁకునఁగలవే♦యలలను జలములు చలింపవే

చిత్ర—అవునవునఁసితి నతివా♦యదిగో నదిగో నచ్చె మగువా

జగ—ఆ వనముఁ జొచ్చెఁజూ♦వాలుగంటి యీ♦పలుగాకుల పెను

బారి తొలఁగి వే♦బాములు పడిపడి♦ప్రాణములు వడంకఁగ

చిత్ర—ఔను విసారము పడమి నిప్పుడు చూడు మాపలుగాకులు దీనాననములఁ బోరాటము మాని యీదారిని బోయెడిని.

జగ—తీవఁబోణీ ! ఈవింత నరియుము. ఈలత తన చెంత నున్న యీలతామతల్లికను తనవంటి తీఁగ యని తెలియక యెల్లు పెనఁగొనుచున్నదో !

చిత్ర—లతాంగీ ! ఐన దానికేమి వెల్తి యబ్బె. దానితోఁ దాను నా పున్నాగము నలముకొని శోభిల్లుచుండెను.

జగ—ఆఁగుమాఁగుము; ఆకడ నేదియో కంఠస్వరము విన నయ్యెడిని.

చిత్ర—(చెవి యొగ్గి విని) జగన్మోహినీ ! అది మన మంజువాణి కంఠము గాదా ?

[మంజువాణి పాడుచుఁ బ్రవేశించుచున్నది.]

ఆహా! వనంబు మేల్♦లతలతో మెండుగా♦సొగసుగనుండెఁగా

పొలతుల రండు గా♦ఢా-నంద-మొంద-నిండు-నని పిలచెడి

ధ్వని-బనుపుచు

కీరశారికలతోడఁ♦బూవుతావులతోడఁ♦తేనెసోనల తోడఁ

వాలగీతములతోడఁ-సొంపు-పెంపు-నింపు చుండె

చిత్ర—[మంజువాణి కెదురేగి] చెలీ! ఏమింతయాలస్యమ

మంజు—ఇప్పటికి తీరుబడి యైనదే.

చిత్ర—అటులా! దాని కేమిగాని మంజువాణీ! నేఁడేమియె కాని మన సఖి జగన్మోహిని మునుపటివలెఁగాక చింతచేయుచున్నట్లు మె ముఖము సూచించుచున్నది.

మంజు—ఏమికారణమై యుండునో రమ్ము. మనము త్వరల దానిఁగనుగొందము. (అని నడిచి వచ్చుచునుందురు.)

జగ—(తనలో) ఆహా! ఆమారసుందరవిగ్రహుఁడు నా లభించునా? నాయట్టి యభాగ్యురాలిని గోరునా? ఇట్టి కలలోఁగన పురుషునకై యేను బరితపించుట యుచితమా? అట్టివాఁడీ భు నిక్కంబుగా నుండునా? ఒకవేళ నుండినను ఆతండే కులజుండై యుండునో? మనోహరమగు మేడికాయంగనియుఁ దావిలేని పూవు గనియు భ్రమించుట వెఱ్ఱితనముగాదా? రూపంబునుంబోలి గుణంబ లుండునా? ఇది తెలియకయ నే నెట్లు వరింతును?

చిత్రి—మంజు—(జగన్మోహినిని సమీపింతురు)

జగ—నెచ్చెలులారా! మన మీఛాయాద్రుమము కడ నిం విశ్రమింతమా?

చిత్రి—మంజు—ఆ అట్లే యొనర్తము.

(అని ముప్పురు కూర్చుందురు)

చిత్రి—[కొంతయాగి] ప్రియసఖి! నామనంబు నొక సంశ యము బాధింపుచున్నది. అయ్యది నిన్నడిగి తీర్చుకొన వచ్చునా

జగ—ఏమిది?

చిత్ర—నేఁడేమియో కాని నీముఖంబున వెల్లందనంబు తో

చుచున్నది. వనవిహారంబొకింత యొనర్చినను నీమనంబున నలజడి యుపశమిల్లినట్లు తోఁచదు. కారణ మేమై యుండును?

మంజు—ఔనౌను చిత్రరేఖా? బాగుగా గ్రహించితివి. నాకును నేఁడీపె వదనంబారయ నట్లే కాన్పించెను.

జగ—అంగనలారా! నన్ను హాస్యమాడు తలంపున నిట్లు పల్కుచుంటిరే కాని నాకేమి చింతో?

చిత్ర—చింతయే లేకున్న నీ విట్లుండుటకుఁ గారణమేమి? మఱియును బ్రతిదినము దేదీప్యమానమై వెలుంగు నీ ముఖచంద్రికలు నేఁడు దుఃఖజలముగ్జాలంబుల మాటువడియున్న ట్లేరికి తెల్లముగాదు?

జగ—[ఊరకుండును]

మంజు—కాంతామణీ! ఏకోదరల వలె మెలఁగు నీ యనుఁగు చెలుల యొద్దనా నీ దాఁపరికము? ఇష్టసఖులకొకానొకపట్టున నేదైన విపత్తు సంభవించిన నయ్యది తోడిచెలులచేఁ దీఱునని యెఱుంగవా? వేరెవ్వరికైన నీగుట్టు బయల్పుత్తుమనియా నీ యుద్దేశము?

జగ—అట్లెన్నటికినిఁ గాదు.

చిత్ర—కానిచో నింక నీ దాఁచుట లెందుకు?

జగ—ఇందు దాఁచుట కేమున్నది? మీకును నాకోరిక దీర్చుట దుర్ఘటమే.

చిత్ర—మమ్ముల నడిగి తెలిసికొనకయె మాకసాధ్యమని నీ వెట్లెఱుఁదువు? మాచేతనైనంత వట్టు నీకోరిక నీడేర్పఁ బ్రయత్నింతుము. వేగిరము వాక్రువ్వుము.

జగ—నన్నింతగా బలవంత పెట్టుచుంటివి కావునఁ దెల్పెద వినుము

ఉ॥ నిక్కము దాఁపనేల నిఁక ♦ నీరజనేత్రిరో! నిన్నరాత్రి నేఁ
జక్కరవింటినాయకున ♦ సంతజయంతులఁ జందమామనున్
జక్కదనంబునందుఁ దన ♦ సాటికిఁ దేరఁగనీనివాని నా
చెక్కిలి నొక్కి మారసుఖ ♦ చేష్టలు సల్పినవానిఁ గంటినే.

చిత్ర—కాంతామణీ! ఇంత మాత్రమునకై నీకింత వగపేల? నీవు చూచిన మోహనాకారుని రూపంబు లిఖియింపఁగలవా?

జగ—అయ్యో! తియ్యఁబోణీ! నేనెట్లు వ్రాయఁగలను. ఎన్నఁడుఁ బరపురుషులఁ గన్నైన నెత్తి చూడని నన్నా నవమోహనుఁడు తమకంబునఁ దరిజేర్చుటచే మురువునఁ బరవశనై మొదలెఱుఁగక లజ్జాభయంబు లాక్రమింపఁ బూర్తిగఁ గన్నైన విప్పి చూడనైతి.

మంజు—అట్లైనఁ గష్టమే కదా? చెలీ? నిక్కముగ నిన్నా మదనసుందరవిగ్రహుండు మారుపోరున ముంచెననియే యెంచి యుబ్బితివి కాఁబోలు [అని చిఱునగవుగఁ గ్రేఁగంట నామెను జూచును]

జగ—కలికీ! నేఁ దొలుతనే మీరిట్లు హేళన చేయుదురని లజ్జించి చెప్పనైతి. అట్టియెడ నన్ను నిర్బంధించి యిట్లాడుచుండిరి [నిట్టూర్పువిడచి] అయ్యో! మిమ్మననేల? నన్నే యనుకొనవలె లేకున్న

ఉ॥ అందని మ్రానిపండ్లకొఱ ♦ కఱ్ఱును జాచెడు వెఱ్ఱి వోలె నేఁ
బొందఁగ నెంతుఁగా యతనిఁ ♦ బొల్పుగ నింతటి ముగ్ధలుండ రే
సుందరుఁడంగనాపత్రితతి ♦ సూనశరుండయి నన్ను గోరునే
ముందటిబాముసందతని ♦ మోవికి పూజలొనర్పుచుండిరన్

ఓయువతులారా! వేయి యేల? ఆ నవయువతీభావజ్ఞుఁడే క్షత్రియుఁడై నన్ను వరింపనిచో ఖడ్గరజ్జువిషానలోదకంబులఁ బ్రాణంబులనైన వోనాడు దానఁ గాని యన్యునిఁ గోర [అని విచారించును]

చిత్ర—ఉ॥ చింతిలకమ్మ నీవిటులు ♦ చిత్తవికారము బొందకమ్మ

మంజు—
సీ
వంతను వీడుమమ్మ బల ♦ వంతము ప్రాణము వీడకమ్మ

చిత్ర—
ఆ
యింతటి మాత్రనే సమసె ♦ ద్దే యిఁకజాలును జాలు దైవ మా

కాంతునకై సృజింప నినుఁ ♦ గాక మఱొక్కరిఁ బెండ్లియాడునే!

దీనికేమి కాని నే నొక్క యుపాయము దెల్పెద దానిని జేయుదమా?

జగ—అది యేది?

చిత్ర—నేనీ భూలోక రాజశేఖరుల చిత్రపటంబులు చూపెద. నీ యందగాఁడందున నుండునేమో చూడుము.

మంజు—సుదతీ! ఇది మంచి యుక్తియే.

జగ—మేలు మేలల్లే యొనర్తుము [ఒకించుక సంతోషమును జూపును]

చిత్ర—సరే యిటు చూడుము [చిత్రఫలకంబుల నొక్కొక్కటిఁ జూపుచు]

సీ॥ ఇతఁడు ఘూర్జరప్రభు ♦ వింతిరో యితనినా ♦ యీావు గన్గొంటివి

జగ—[చూచి పెదవి విరిచి] ♦ ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర—ఇతఁడు మాళవనాథుఁ ♦ డింతిరో యితనినా ♦ యీావు గన్గొంటివి

జగ—[అనిష్టమును సూచించుచు] ♦ ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర—ఇతఁడు విదర్భరా ♦ జింతిరో యితనినా ♦ యీావు గన్గొంటివి

జగ—[అసూయతో] ♦ ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర—ఇతఁడు వంగప్రభు ♦ వింతిరో యితనినా ♦ యీావు గన్గొంటివి

జగ—[పెడమొగమున] ♦ ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర—ఇతఁడ యోధ్యకునాథుఁ♦డింతిరో యితనినా♦యీవు గన్గొంటివి ♦ ఇతఁడు కాఁడె

జగ—[ఆకసముం గనుంగొనుచు]

చిత్ర—ఇతఁడు నేపాళరా♦జింతిరో యితనినా♦యీవు గన్గొంటివి ♦ ఇతఁడు కాఁడె

జగ—[నేల జూచుచు]

చిత్ర—ఇతఁడు కాశ్మీరరా♦జింతిరో యితనినా♦యీవు గన్గొంటివి ♦ ఇతఁడు కాఁడె

జగ—[చేయి నూపుచు]

చిత్ర—[తనలో] ఆహా! వీరెవ్వరు కారని వచియించుచున్న దే యతఁడు మానవరాజో దేవరాజో కదా? ఏన నాయెఱింగిన వీర లఁగూడ చూపెద

చిత్ర—ఆ॥వె॥ ఇతఁడు సింధునాథుఁ డింతిరో యితనినా

యీవు గనుఁగొనినది

జగ—[నిట్టూర్పు విడచి చెక్కిటఁ జేయిజేర్చి] ♦ ఇతఁడు కాఁడె

మంజు—బాగు బాగు వీర లెవ్వరుఁ గాకున్నచో వేఱుగ నీ కొఱకు నాతని సృజింపవలెనని తోఁచెడిని

చిత్ర—వారిరుహాక్షీ? వేఱెవ్వరు నాయెఱిఁగినంతవరకు లేరు. ఈకడ వానిం జూడుము

ఇతఁడు మన యధిపతి ♦ యింతిరో యితనినా

యీవు గనుఁగొనినది

జగ—[సంతోషాతిశయమున దేహముగగుర్పొడువ]♦ఇతఁడె యితఁడె

(వక్షమునఁ బటము జేర్చుకొని యదేపనిగఁ జూచుచు నానంద బాష్పములనించును)

మంజు—అమ్మయ్య యిప్పటికైన మా యలజడి యుపశమించె నంతె చాలును. ఏదీ యొక్కసారి నీ చిత్తచోరుని నను జూ

డనిమ్మా. ఇదివరకాతని నేను చెప్ప వినుటయే కాని చూచి యెఱుంగను.

జగ—[పటము నిచ్చును]

మంజు—(చూచి) మేలు మేలంగనా? నీపుణ్యావశమున నీతండు నీ కంటఁబడియె. ఇతనితో నిఁకఁ గాలంబు గడపుచు మమ్మ నీ కేగ్రగంటనైనఁ జూడవు కాఁబోలు! ఒడిని బుతుత నిడుకొని పుడమినంతయు వెదకిన ట్లీతనికొఱ కెన్ని యవస్థలు పడితిమే? ఎంత కాంతివంతుని వరించితివే!

చిత్ర—లేక సామాన్యపురుషుఁ గోరెననుకొంటివా యేమి? చూడుమీ సొగసీ చూపీ యొయ్యారము

మ॥ తెలిజ్యోత్స్నల్లోలుకాడు మోముశశిస ♦ తీ్కర్తింబ్రశంసించుఁగా
చలువల్గ్రిమ్మ సుధాప్రహదంబులఁ గటా ♦ క్షంబుల్ ప్రశంసించుఁగా
చెలువున్ధైర్యముశౌర్యముల్ హృదిప్రశం ♦ సించున్ హాయల్మీరరా
జిలు వీనిం గెలువం గలారెవరు రా ♦ జీవాక్షియే సూ సఖి

చెలియా! నీవు జన్మసాఫల్యమును బొందితి విఁక నీకేమి కావలయు!

జగ—అయ్యో నెచ్చెలులారా? మీరు నన్నిట్లూపి చూచుచుంటిరేకాని యీవదనవిజితసోమునిం గలియు నంతటి భాగ్యవంతురాలనా? ఈ పురుషసింహుఁడు నన్ను వరించునా?

చిత్ర—ఇవి యేటి మాటలు

తే॥ గీ॥ అతివ నినుఁ జూడ మానుల ♦ కైన వలపు
జననమగుటలు నిక్కమీ ♦ యినుఁడ దెట్టు

వలవఁ డీ రేఁడు జగములఁ ♦ బొలతి నీదు
కాలిగోటికి సరిపోరు ♦ గానరారు

జగ—ప్రియసఖి! ఇది నిశ్చయముగ నతిశయోక్తి సుమీ?

చిత్ర—నీవట్లనుకొనెదవుగాని యుండెంతమాత్ర మతిశయోక్తి లేదు. నీ వెట్లా సుందరగుణరత్నాకరుని జూచి వలపునఁ బొక్కుచుంటివో యట్లే యాతఁడును నిన్నొక్కసారి క్రేఁగంట సరసెనేని మారాగ్నిదందహ్యమానమానసుండు గాకుండునా?

మంజ—నెచ్చెలీ! అదియుఁ గాక నీగుణరత్నాకరుఁడు కొలఁది కాలంబు క్రిందటనే రాజ్యధురంధరుఁడయ్యె. వలపన్న నిదివర కెట్టిదియో యెఱుఁగని నవవయస్కుఁడు.

జగ—మీమాటల మూలమున నీతఁడు సుగుణుఁడనియుఁ దేటతెల్లమాయె. కాని నేనీ మానినీనవమన్మథు వరించినట్లు మాతండ్రి కెట్లు తెలియును. నేనెట్టు వినుపింతును.

చం॥ తనువున భూమిపై వరలు ♦ దర్పకుని న్ముఖహాససోముని౯
ధనమున యక్షరాట్టునిఁ బ్ర ♦ తాపమునందున విష్ణుమీఱి భూ
జనములనెల్లఁ బ్రేమఁగను ♦ చారుమనోహరు మేరుధీరుని౯
జనకున కేను గోరుట య ♦ సమ్మతమో మఱిసమ్మతంబొకో.

ఇంత వరకేమి కతంబుననో నాకుద్వాహంబు గావింప కున్నవాఁడు నామూలంబుననే నాయనగారి రాజ్యంబు పోయెననియుఁ గడునిడుమలుబడి యడలుననియుఁ బుడమిజనులు పల్కువిందు. అది యెంత నిశ్చయమో కారణమేమియో యేనెఱుంగ. కాంతామణులారా! నాయందనుగ్రహమున మీ రెఱింగిన నాకా యుదంతం బెఱింగింపఁ గోరెద.

మంజు—అది యేమో నిక్కము మేము నెఱుంగము. కాని నీజననకాలలగ్నములు నీకనుగుణములుగ లేవట. అందుననే నీజనన మయిన యనతికాలమున నీజనని పరలోకప్రాప్తిఁజెందెనఁట. ఇంక నేమేమో విని యుంటిమి కాని చెప్పనోరాడకున్నది. రాఁబోవు దానికై వగవనేల? కాఁగలది కాక మానదు కదా?

చిత్ర—చెలీ! ఈపె వచించినట్లు ఆగతానాగతంబులకై చింతిల్లుట వెఱ్ఱితనము. వానికై వగవక ధైర్యమానసురాలవై యనాథలను సాకెడి రమామనోహరు సుందరపాదారవిందములు డెందంబునం బాదుకొల్పి యేయఘంబులు నినుం బొందకుండ నిరతంబు స్మరియింపుచుండుము.

జగ—ఎన్నెన్ని జన్మంబులఁజేసిన కర్మంబో యీపుట్టువున ఫలింపనున్నప్పు డెవ్వరు మాత్ర మేమి యొనరుపఁ గలరు. అయినను.

ఉ॥ మానము గాచుకొంచు పలు ♦ మారు స్మరింపఁగఁగా దెపూర్వమా
జానకియు న్మదాలసయుఁ ♦ జంద్రమతీసతి యాజ్ఞసేనియుఁ
దానవవైరిసత్కృప స ♦ తంబును బ్రోవఁగఁ బడ్డ వారహా
యేను నదే విధిన్ హరిని ♦ నేమఱ కెప్పుడుఁ గొల్చెదన్ మదిన్

ఈసతీమణులెల్లరు నాకీ కష్టకాననము గడువఁ బక్షివాహనుని పాదపద్మసేవయను దారిన్గటాక్షించుచుండ నీవెఱపేల? సుందరీమణులారా! సాయంసమయమయిన దిఁక మనము మన మందిరముల కరుగుదము ంద్రు.

చిత్ర—మంజు—అట్లనే [ముప్వురు నిష్క్రమింతురు]

తెర వ్రాలును.

ప్రథమాంకము: తృతీయ రంగము.

[ప్రవేశము: భిక్షుకుఁడు ప్రచ్ఛన్న వేషమున జయంతుఁడును]

హిందూస్థానీ భేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము:

భిక్షు—బళి-యీనా-మనం-బానంద♦వార్ధిలో-మునింగెఁగా ॥బళీ

ఇలా-పతికా-నాతో నీ యింటి ♦ కేను గొని యే తేరఁగా ॥బళీ॥

ఓ,♦విలాసవిమలప్రతీతనుతగాత్రికా♦మిళిందవేణినుత్పల

మనోహరవిశాలనేత్రికా,♦గలంచి చూడఁ బదునాలుగులో-క♦

ములందు నెందు

నెన లేని మా♦నినీరత్న♦మును వే తిల-కిం-పను బళీ బళీ॥

దేవా? అల్లదె యా గజగామిని నివాసస్థానము (చూపుచున్నాఁడు)

జయం—[తనలో] ఈవచనంబుననే లోఁగల సంతోషము వెల్లివిరిసి పైకి పొంగనారంభించినది. అన్నా? ఇఁక నాకన్నెలమిన్నఁ గనుఁగొన్న నెటులుండునో?

జయం— కల్యాణి రాగము: రూపక తాళము.

తొందరను♦జెందఁబోకు♦డెందమా-యిందు

ఇందుముఖి నా♦కందెనుగా♦పొందననుచును 1

కాంచనాంగిని♦గాంచఁగానె♦కొంచమైనను

జంచలించ వల దట్లైన♦వంచనను బొందెదవు 2

చంచలాక్షి♦సంచరించఁ♦బొంచి చూడుమిదా

ఇంచు విలుకాఁడు♦వంచెడు♦పంచశరముల పాలుగాక 3

(ఇరువురు నడచుచు జగన్మోహినీనివాసస్థానమును సమీపింతురు)

హిందుస్థానీతోడి రాగము: ఆది తాళము.

భిక్షు—ఓరె మొసంగుము మాతా-మాతా-ఓరె ..

ఆయును బ్రాణము ♦ లారగింపను నేc- ॥ఓరె॥

కూరిమి మీరcగc ♦ గూర్చల తోడ నా

హారమొసంగ జో ♦ హారులొసంగద- ॥ఓరె॥

తల్లి—[అని కేకవైవ జగన్మోహిని చేత నన్నముతోc బ్రవేశించి సంచిని బట్టిన భిక్షుకునకిడి పోవుచున్నది.]

జయం—[విస్మయమునc దనలో]...

హిందుస్థానీ భైరవిరాగము: త్రిశ్రజాతి ఏకతాళము:

ఏరీ రేడు లోకములనారిc గేరుచారుసుకుమారాంగనల్ ॥ఏ॥

నన్ను తాంగి మోము ♦ పున్నమచంద్రుని ♦ వన్నెలు తగ్గించుcగా-హాయ్-హాయ్ 1

చేడెకన్నులు ♦ చేరలకు మించి తోగ ♦ లేడు రావని పించుcగా-బలిరా 2

కీరవాణి ♦ కెమ్మోవి ♦ కెంపుచక్కెరల ♦ నీరసములc జేయుcగా-వహ్వా- 3

తొలక్కరు మెఱుంగును ♦ గల్గిదేహము చాల ♦ చుల్కన చేయుచుండె-మేల్-మేల్ 4.

జయం—(ప్రకాశముగా) ఓయీ! నేనీ నారీరత్నంబును బూర్తిగc జూడనైతి మరలరప్పించుట కేదైన నుపాయ మున్నదా?

భిక్షు—చిత్రము మహారాజా! లేకేమి. ఇదిగో రప్పించెదc జూడుcడు [ప్రకాశముగా] అమ్మా నేcడు నాతోcగూడ నొక మహనీయుcడు వచ్చియుండె. తల్లి

జయం—[లోలోన] మనమా! తొందరఁ జెందకుము. వ్రతంబులారా! ఆతరుణియనుగ్రహమునకుఁ జాగినంతనె మీకు హీన కాదు సుఁడీ. దేహమా! జలదరిల్లక దృఢముగ నుండుము.

జగ—(తిరుగఁ బ్రవేశించి జయంతుని సంచినన్నమిడిచును)

జయం—(తనలో) ఓహో! ధన్యుఁడనైతి. నన్నుఁబోలు ణ్యులెవరు

చం॥ బళి!బళి! పూర్వజన్మమున♦భాగ్యము లేమియొనర్చియుంటినో
భుతకు తళుక్కునన్మెఱయు♦తన్విని గాంచఁగనాదునేత్రముల్
ఇంతవర కదృష్టవంతుఁడనే యిఁక సందేహ మేలని
చెలి యిఁక నీము సొమ్మనుచుఁ♦జెప్పవినంగను నాదుశ్రోత్రము
కలికిని బ్రక్కఁజేర్చుటకు♦గాత్రముచేసెనొ లేదొ పుణ్యముల్
(పరికాశముగా) యోగివర్యా నీకుఁ బ్రత్యుపకారమే నేమి యొనర్తున

భిక్షు— దేవా! మీపరిపూర్ణకటాక్షముండిన నంతే చాలును నాకొఱఁతవాసెనే వీడ్కొనియెద.

జయం— -మంచిది యన్నమును వస్త్రములను దీసికొని ప్పు [ఇచ్చును]

శంకరాభరణ రాగము: ఆది తాళము.

భిక్షు—ధన్యుఁడ-ధన్యుఁడ-ధన్యుఁడనో ♦ మాన్యచరిత మన్నిం మిఁకన్
గన్నుల కామోదము గూర్పన్ ♦ వన్నెమిటారిని జూపుటచేన్
కన్నెల-మిన్నను-గైకొననో ♦ మున్ను తేఁడ! మీకార్యమెగా
ఎన్నఁగ నాకొద వాసెఁగదా ♦ మన్నిలముంబునకే గెదఁగా
ధీవరా! సెలవు (అని భిక్షుకుఁడు నిష్క్రమించును)

జయం—[కొంత్తి దూరము నడచి]

చ॥ పడఁతుక హస్తపద్మములఁబంగరుపళ్ళెముఁ దాల్చి సూక్ష్మమా
నడుమసియాడ మస్తకిరి నాఁగను గజ్జెలు పైడిపాంసక
మ్ములు గలు గల్లు గల్లు మని మ్రోయఁ గనుల్గనలేని దేహచం
చల చెలియింప నన్ను ముడఁ జక్కన వచ్చిన రమ్య మెన్నెదన్

ఔరౌరా! ఆరుచిరాకారమునాయెడంద నెడఁబాయదు కదా?

బళిరా! అతొలుకారు మెఱుఁగును బోలి మెఱయు నాసురు చిరాంగి తన యంగసౌష్ఠవలావణ్యాతిశయంబు లొరులకంటఁ బడ కుంటనై మేలివస్త్రింబుల మాటు వెట్టి మాఱు మూలల సంచరించు చుండె గదా

కం॥ ఆ రమణీమణి మూరుని
యాఱవ సాయక మటంచు నాత్మఁ దలఁతుఁగా
యూరి యటు కాక యుండిన
నా రమణీయత విలాస మమరునె యెందున్

ఉ॥ ఆ యబలామణి న్గదిసి యంగజసంగరరంగమందునన్
హా యని మోదముం గనని యాతని పూరుషజన్మమేలొకో
ప్రాయమదేలొకో యధిక రాజ్యములేలొకో భాగ్యమేలొకో
శ్రీ యజగందమేలొకో కుతూహలమేలొకో కీర్తియేలొకో.

వేయేల? రేపకడ నాపె జనకు డగ్గర నారాజ్య సర్వస్వంబు లొసంగి యైన నేనాదివ్యసౌదామినీగాత్రిం బరిణయ మాడువాఁడ

[పోవుచున్నాఁడు. యవనిక దిగజారును]

ఇది ప్రథమాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

ద్వితీయాంకము—ప్రథమరంగము.

స్థలము—పాంచాలమున నొక వీధి.

[ఒక ప్రక్కనుండి సుబ్బావధాని పాడుచుఁ బ్రవేశించును.]

ఆనందభైరవి రాగము. ఏకతాళము.

ఔరా! అవుర! పొగడ-నేరికి తరమగు నీధరపై హాయ్ హాయ్

ఆ గారెల-బూరెల-పొర్లు-హా! హాయ్!-హాయ్!- - - -గారెల 1

బళిర!-యప్పాల రుచి-అహా!-యప్పాల శుచి-తలఁపునకే వ

చ్చుఁగా-హాయ్!-హాయ్!-తలఁపునకే వచ్చుఁగా

మఱియు-వడల-నామ-వడల-పెద్ద యట్లు-నో-బ్బట్లు-ప్రశం-శింప

నింతయైన-వాణీకాంతునకె యలవిగాదు 2

ఔరా! విన్నవారినే నోరూట లూరించు వా యన్నాదులు తిన్నవా

ని నన్నా ఆనుండ నిచ్చునా?

ఉ॥ ఎక్కడి కూరగాయలో మ॰ రెక్కడి పప్పులు నూరుగాయలో

ఎక్కడి వంటలక్కలో బ॰ళీ! బళి! వారల కైలు చల్లగాఁ

జక్కఁగ శుద్ధిజేసి భువి॰సంతస మందఁగ విస్తరిన్దొలిన్

జక్కని పాయసాన్నమిరు॰ చేతుల జుర్రఁగ నుంచి నారహా!

వెంకావధాని—[మఱియొకప్రక్కనుండి ప్రవేశించి] ఏమిరో! మధ్యాహ్నభోజనంబు లింకను మఱపునకు రాకుండెనా యేమి?

సుబ్బా—కాదటరా? మఱి, ఆపప్పు, ఆనెయ్యి, ఆకూరలు ఏవ్ [అని త్రేణిచి] ఆహా! ఏమి వంట! ఏమిరుచి! ఏమిదాతృత్వము!

వెం — మఱి యీసాయంకాల మైదుగంటలకే బంతియే యెట్లు తినెదవు మఱల?

సుబ్బా—అయిదుగంటలకైన నేమిరా? ఆమామిడి, పనస, యరఁటి, నారింజ ఫలాదులతో నిండియుండు విస్తరికడఁ జేరుసరికి కడుపు వెలితి యవ్వక యుండునా?

వెం—ఆ-అదియుఁ గాక మరల మనము రమ్మన్న వచ్చునవి యా యేమిటి? ఆజయంత జగన్మోహనులు కౌరడవ్వుల నిడుములు పడ నడచు వారలు కారే

సుబ్బా—ఔనురా! అప్పుడే యిదేమి విపరీతమురా? ఇదెక్కడి న్యాయమురా? మనము పుట్టి పెరిఁగి యీ యిలాతలమున నిట్టి యన్యాయము కని విని యెఱుఁగుదుమురా?

వెం—ఏమి?

సుబ్బా—

చం॥ పరుఁడెవఁడైనఁజేయుటకు॥ ♦ బొల్పెడుఁగాకది కానితండ్రి యీ
సరణిని గూఁతుఁ బొమ్మనిన ♦ సంగతి వింటిమె కంటిమే కటా!
వెం—ఎఱుఁగక పల్కెదేల యిటు ♦ లేమియుఁ గారణ ముండకుండునే
సరసిజజన్ముడీ విధము ♦ చానకు వ్రాసినఁ దప్పునే సఖా

సుబ్బా—[కోపముతో] ఛీ! నీవెన్ని యన్న నను ము దుష్టాత్ముల కిది బిడ్డ వీరు బంధువు లిది సత్య మిది యసత్యమిది న్యాయ

మిది యన్యాయ మను తలంపుండదుగదా ? కీర్తి నపకీర్తి నైనం దలంపక విత్తమునకై యొకరిం దత్తర పెట్టిన నాయనురూరక పోవునని కాంబోలు వీరి యూహ. చూడుము మున్నెన్ని జన్మము లెత్తినను సరే యాపడంతి యే డ్పెలని మాత్రము కట్టి కుడుపక పోదునుమీ ! పాపము !

తే॥ గీ॥ తల్లి కజనయ్యె సోదరి ♦ తలంప నున్న
యన్నదమ్ములా యంతను ♦ మున్నె లేరు
వెనుక దక్షుండు లేడు నూ ♦ జనకుండొకండె
యట్టి యొకండె బాపమునకుం ♦ గట్టనోడిని॥

వెం—ఇంతకు నీ యుద్దేశ మేమని ?

సుబ్బా—ఏమనియా ? ఇంతవఱకుం గారాబమునం జూచుచుండెను గాని యిట్టి కృత్యమెఱుంగడు. పోనీ సవతితల్లిచేసెనేమో యనుకొననైనం గాదు. ఇంక నేమని యనుకొననగు. నిశ్చయముగ సీతనిం గొన్నిగ్రహములు ధనమను నెపనిడి యిట్లు చేయించుచుండె నే కాని వేరుకాదు. ఇతండిదినఱకెంత సుగుణుండనిపించుకొనియెనో యిప్పుడంత దుర్గుణాలవాలుండనిపించుకొనుచుండె. తనపూర్వార్జిత కీర్తి నశింప నిట్టి యవినీతిము లొనర్చుచుండెను గాని వేఱుకాదు.

వెం—ఔను. నీవు వచించెడిదియు నిజమే? ఐనను దీననుండు రహస్యమె నెఱింగింతు నాలింపుము. ఇవి యన్నియు నీమె పురాకృతకర్మములే గాని వేఱుగావు సుమీ! పిచ్చివాండా? వారుచేసిరి మేము చేసితిమి యను వెఱ్ఱిబిగులొందుటయే కాని మంచి చెడ్డల నీమానసులు చేయ నేర్తురటరా ?

సుబ్బా—ఏమి? ఇది నిక్కముగ దైవప్రేరణమే యందు వేమి?

వెం—ముమ్మాటికి యింకను నందుకు సందేహమా?

సుబ్బా—అది నీవెట్లెఱుంగుదువు?

వెం—నాకెట్లు తెలియునా తెలిపెద వినుము. నిన్నరేయి నే నాతనితో నొకసంగతిఁ బ్రసంగింప నరుగు తఱి నాతఁ డొంటరిగ నింట నొకచోటఁ గూర్చుండి తనలోఁ దాను దలపోయుచుండె. నే నాముఱుఁగు నుండి వింటిని.

సుబ్బా—ఏమని?

వెం—పాప మాతఁ డాసుందరి పుట్టిన వెనుకఁ గాలజ్ఞులఁ బిలిపించి యాపె యాయురారోగ్యముల నడుగ వారలు

చం॥ జనవర! యేమి చెప్పుదుము చందనగంధి మనోహరాంగి వె
న్ను నెడమకన్ను నద్దములనూతనపుష్పగుళుచ్ఛసంతతిన్
ఘనమును కీరశారికలఁ గాంచనము న్నిరసించునట్టి యీ
గుణమణి దుష్టలగ్నమునఁ గుంభినిఁ దా జనియించి యుండెఁగా॥

ఉ॥ దానను జేసి యీపె వసుధావరచంద్రమ! కొన్ని యేఁడులే
స్థానమునందు నున్ననట సౌఖ్యము గల్గను మాతపోవు న
య్యో! నిను శాత్రవుల్గెలిచి యూరెడఁబాపుదు రంత నాపె సు
జ్ఞానిని బెండ్లియాడి ధవుఁ డయ్యనవీడి వియోగబాధచేఁ
గానలయందుఁ గష్టములు కాచునుగాంచును కాంతుఁ బిమ్మటన్॥

ఎట్టులైనను దండ్రి కావునఁ బరితాపంబున నయ్యో! ముద్దుబిడ్డా! నే నుండఁగ నే నీ కిట్టి యాపదలు తటస్థించె మీఁద నెట్లగునో యని తలపోసి తలపోసి చింతిల్లుచుండె. వేరువారెవరయిన దుర్మార్గమవలంబింతురు గాక కన్నతండ్రి కట్లుండునా?

సుబ్బా—కటకటా!

ఉ॥ తోడెడఁ జేసి పిమ్మటను శోకముతో ముదమంది తల్లినిం
గూడ గొఱంతి జేసి యది కూడదు జాలదటంచు నాపెను
ద్వేషకతల్ల బాపి యతి వేదనలందున మ్రగ్గ వ్రాయఁగాఁ
బాడియె మానసంబున నపాపమటంచుఁ దలంపవే విధీ॥

మిత్రమా! ఒకవేళ వింటి యస్త్రే వ్రాసెననుకొనుము. వీనికైన రవ్వంతకరుణ యుండఁగూడదా? అపె ధనాదులను సైతము పుచ్చుకొన వీని మన మెట్లొప్పె విన్నంతనే యట్టి రాతిగుండెనైన నీరు చేయు నీతలంపాతని కేల జనించె? ఇంతకును మూలము ధనము.

మ॥ ఇదియన్యాయమె యిద్దిన్యాయమిదయే మీకూనకు నా కూడదా?
యిదవిన్న న్నగరేమి? బంధువులుగా రేవిరలం చక్కఁబ్రం
జెదలోన స్థలపోయఁ జాలఁడు గదా యింతేని హా! యింతకే
మిదనో! కార్యం మాధఃంబు సుమి నీ వేలా పలెక్కఁ నరితగన్॥

ఆహా! దురాశ యుక్తవివేకనైన క్షణములో నవివేకి నొనర్చుఁగదా!

వెం — చెలికాడా! అది గాదు వినుము. ఈతరుణీమణి కెట్టులైన నిక్కట్టులు దప్పవుగదా! అట్టియెడ నీరాజ్యంబును వీరియొద్ద నుండెనేని యెవ్వరైన నపహరింతురేమో యను భీతిచే నిట్లడిగి వెడల నడిపించుచుండెనని నాయెడఁదఁ దలంతు.

సుబ్బా — అంత దయగలవాఁడైన వారి నావల కంపు టేల? అంత యాశగలవాఁడైన నారాజ్యము తానే గ్రహించి వారి నింట నుంచఁ గూడదా?

వెం — నేఁ జెప్పియుండలేదా యాపె కొన్నినాళ్ళచ్చట నుండిన నచ్చటనే చిక్కులని?

సుబ్బా—సఖా! ఇడుమలు గుడుచుట నిశ్చయమని యెట్లు తెలియుట?

వెం—అయ్యో! ఆతని సతీమణి దిగికేగుటయు రాజ్యసంపదల కాతఁడెడమై యిడుమలు పడుటయుఁ దార్కాణము కాదా?

సుబ్బా—ఔరా! ఇఁక నాతని నన్న నేమి ఫలము? ఓదయామయా! పరాత్పరా! రమామనోహరా!

మ॥ ఇదిన్యాయంబొకో? యూఱకుండెదవసీ•వేవేళ నిన్గొల్వ నో
సదయాత్మా! మదిజాలి బొందవయొయీ•సాధ్వీమణి క్రొవ్వఁగా

వెం—ఓయీ! నీకుఁ జెప్పినదంతయుఁ జెవిటి ముందుఁ సంకూదినట్లాయె

పద యీపాటికిఁ గట్టిపెట్టి తగవా•పల్కంగ నీరీతిగ
న్నుదుటన్ వ్రాసినవ్రాత దీయుదుమె నే•నున్నీవుచింతింతియున్॥

(అని తీసికొని పోవును. యవనిక పడును.)

ద్వితీయాంకము: ద్వితీయరంగము.

(స్థలము: విక్రమసింహుని యంతఃపురము.)

[చిత్రరేఖ, మంజువాణి, జగన్మోహిని, తలపట్టి విచారించు విక్రమసింహుఁడు గాన వత్తురు.]

చిత్ర—(తోడి చెలితో మెల్లన) చెలియా! మన మెంత యనుకొంటిమో యంతయు నయ్యె.

మంజు—అయ్యో! దయ్యమా! ఇంతవర కభిలభించిన రాజాగ్రేసరుఁ బాణిగ్రహణమొనర్చె మాచెలి యిడుమలు కడముట్టెనా

యని వేయి విధంబులఁ దలపోసి సంతోష సాగరంబున నోలలాడు మమ్ము నిప్పట్టున నీ విచారపారావారమునఁ గూలఁ ద్రోసితివా?

చిత్ర—ఇంతకు దైవజ్ఞుల పల్కు లబద్ధమగునా? (నిట్టూర్పు విడిచి) ఆహా! సహస్రజన్మము లెత్తినను మన కిట్టి సుగుణసౌందర్య సతీమణి లభించుట సున్న. ఇది మనపాపపరిపాకంబే.

(ఇరువురి సంభాషణ మంత్యమగును.)

జగ—తండ్రీ! ఏల యిట్లు విచారమగ్నుండవయ్యెదవు? చింతఁ దగ్గియుండుము.

విక్ర—శా॥ హా! నాముద్దులబిడ్డ స్త్రీజనమణీ♦హా! నాజగన్మోహినీ
యేనాఁడు న్నినువీడి యుండుటలయో♦యెంతేనియున్నేరఁగా
యీనాఁడా విధి నిన్ను బాపఁగను నే♦నీక్షించుచుండఁగ్గటా!
యీ నాఫాలమునందు వ్రాసె నిఁకనే♦నెట్లుందు నాజీవమా

జగ—అయ్యో! జనకా! ఏమిట్లజ్ఞానివలె నాడుచుంటివి? ఒకరి సుఖదుఃఖములకు వేరొకరు కర్తలుకారు గదా? అదియుఁ గాక,

ఉ॥ వంతల ముంచు ఫాలమున♦వ్రాఁతల వెంతటివారినైనఁ గా
సంతయువ్రాలు దాఁటఁ దర♦మానొకో

విక్ర— అయ్యయొ రాజరాజశ్రీ
మంతుని జేతువొక్కక్షణ♦మాత్రన భిక్షుగ భిక్షునన్బై శ్రీ
మంతుని జేతువౌర! నిను♦మాటికి మెచ్చఁగ వచ్చుఁగా విధీ॥

తల్లీ! నీవెన్నియన్న నిన్నెడఁబాసి యుండుటెట్లు కొంతకాల ముద్యానవనమున నీవున్నఁ దోట్రుపడు నేను నీవు కానలఁగష్టజాలాస్పదమై కొన్ని యేఁడులు గడపెదవని తెలిసియు నెట్లు పరితపింప కుందును.

ఉ॥ అందముగానొనర్చి సర♦సాన్నములన్ భుజియింపఁ బెట్టుచున్

సుందరమైన మాటలను♦శోకము మానఁగఁ జేయుచు న్సదా
ముందుననిల్వ నీవు కదు♦ముచ్చటలొందెదు నిన్ను బాసి యె
ట్లుండుదునిఁ కేదిమార్గమయ♦యో మెయిఁబ్రాణములెట్లునిల్పుదుఁ॥

జగ—తండ్రీ! నీవిట్లు ప్రాణంబులు వోనాడెదనన్న నే నేమియందు. నాకష్టసముదాయమునెల్ల భరించి నీశక్తి యున్నంతపర్యంతము నన్ను జేపట్టి రక్షించితివి. నేఁడో నీతరము దప్పియున్నది. ఈవ్రాఁత నానుదుట వ్రాసియున్నది. పోనిమ్ము పూర్వము

ఉ॥ తమ్మొడఁబాయ సౌఖ్యములు ♦ దారుణకానల భూములందు క
ష్టమ్ముల నొందు డాప్రదిని జానకిని స్థమయంతిని న్బితా?
యుమ్మలికంబులం దొలఁప ♦ నోపిరె తండ్రులు కాన వీటికిఁ
గ్రమ్మఱ వచ్చుదాఁకనెద ♦ ఊయునిఁ జేసి స్మరింప మానుమా?

విక్ర—కట్టా! ఎన్ని యిడుమలు భరియింపవలసె?

చ॥ ఘనమగు రాజ్యసౌఖ్యములు ♦ గాంచనరత్నలసత్కిరీటముఁ
జనములు వాయనోర్చితిని ♦ జారునుగాత్రిని న్యాయశీల నీ
జననిని బాయనోర్చితిని ♦ శత్రులు పాఱఁగఁదోల నోర్చితిఁ
నినునెడఁ బాసిమాత్రి మిఁక ♦ నేనుసహింపఁగఁ జాలనే సుతా.

జగ—నాయనా? సర్వజనాహ్లాదమగు పురుషధైర్యంబు నెడఁజేసి చేలవైననే నేమనఁగల? దైవము తిప్పుడుల కోర్వక త్రోసినే యుటకు మన వశమా?

విక్ర—నాయనుఁగు కూతురా? రాజ్యచ్యుతియానను భీతిచేఁ జేయి సేత మిరాష్ట్రింబూడఁ బెఱుకుకొని మిము వెడల నడువనయ్యె. ఇంతకన్న నెక్కుడు దుష్కార్య మీ కువలయంబునఁ గని విని యుందుమా?

జగ—తండ్రీ? అల్లదె! కనుంగొనుము? చండకర ప్రభాకరుం డు తీక్ష్ణ వీక్షణంబులు ప్రసరింప మాని ప్రతీచీవనితలలాటంబున సింధూరతిలకంబు చందంబున నున్నవాఁడు కాలాతీతంబగుచుండుటచే వేగిరింపవలసి వచ్చె. మున్నెన్నఁడు నిన్ను వీడి యెఱుఁగనైన నిప్పటుల [అను సద్గోక్తిని]

విక్రి—(దుఃఖమూఁపఁ జాలక)

చ॥ కినుకను బొందకమ్మ ననుఁ ♦ గించునుగా మదినెంచకమ్మ నీ
జనకుఁ దలంపకమ్మ యగొను ♦ చచ్చెడినో యని దీర్ఘచింతలో
మునుఁగక యుండుమమ్మకను ♦ మూసియకాలము పుచ్చుమమ్మనీ
కొనరుతురేని కష్టముల ♦ నుక్కివులాయెడ విష్ణుపాదముల్
మనమున నుంచుమమ్మ ధృతి ♦ మానముజ్ఞప్తిని బెట్టుమమ్మనా
యనకయి యేడ్వకమ్మనిల ♦ యంబు రయంబునఁ జేరుమమ్మమీ
దను ద్వర నీకుమారుఁడగు ♦ దతునితోడఁ దిలోదకంబుల
న్గొనకొని యిమ్మ

జగ—హా! పితా! అసమాన్యరూపతేజోధివిలాసపరాక్రమోపేతా! పురుషసింహమా! (స్మృతి తప్పను.)

విక్రి— నాపయిని ♦ గోరికలఁ విడనాడుమమ్మరో!

జగ—(లేచి) అనఘ! యిదేమి నన్ను ♦ భువినార్తనుజేతువె వీడిపోదువే

[చరణంబులపై వ్రాలుచున్నది.]

విక్రి—లెమ్ము లెమ్ము నాయమ్మా! నీకు మఱింత దుఃఖభాజనములగు పల్కులను బేలవును, నిదివఱకిట్టి యాపదల నెఱుఁగని దానవును గావునఁ జెప్పుచుంటి.

జగ—కనుమివి కష్టసౌఖ్యములు ♦ కావడికుండలు గావె కాన నో

జనక యిన్నెన్ని నాళ్ళవల ♦ సౌఖ్యము గాంతువు

విక్ర :— ఇఁకేటి సౌఖ్యముల్

జగ — అయ్యో! నీవే యిట్లన్న

వెనుక నిఁకేరు మాకు

విక్ర — అరయ ♦ బేలవు దైవమె సాయ మింకనుక్

గానముల బ్రోగు సౌఖ్యములు ♦ కూర్చెడి నీసుకుమారుఁడుండఁగా

వనటమునుంగ నేల

జగ — పసి ♦ వారల నోంటిని పీడి పోదువే

విక్ర —(తనలో) కట కటా! నాపుత్రికారత్న మింకను నాపై బాళి వీడకున్నది. నన్ను నిలువెల్ల దహించు ఈ నా లోని కష్టమె ఱుంగదు. నేనేమో ప్రాణపరిత్యాగము నిశ్చయించుకొంటి ననుకొనుచున్నది. హా! హతవిధీ! నానోటనే యీమెకు నూరడింపు పల్కులు జెప్పింప నుంటివి గదా! (ప్రకాశముగా) బిడ్డా! భూమిపై ఋణము చెల్లకయ యెరును జావనేరరుగదా? దైవ మొసంగిన యాయువెన్నాళ్లో యన్నాళ్ళిట్లుండవలసినదే. మూఢు లెఱిఁగియు బలుతెరఁగుల నోటికి వచ్చినట్లెల్ల బ్రేలుదురు. కొందరెఱుఁగమి నాతఁ డిట్లు చేసెఁ జుమీ యందురు. కాని కల్లనిజములు లాభనష్టములు దెలియ నేరరు గదా?

జగ — నాయనా! ఎవ్వరేమనుటకు నీయందక్రమమేమి.

విక్ర — ఉ॥ ఆకరమేమి లేదనుచు ♦ నాడుచునుందురుగాదె భూజనుల్

జగ — నిలుకడమీద నిజమంతయుఁ దేటపడును. మఱియు,

లోకులు గాకులో యనిరి ♦ లోపము లేదటులన్న మాత్రనే

నీవు కలఁతపడక ధీరమానసుండవై యుండుము.

విక్రమ—బిడ్డా!

వ్యాసుల మొందువాడనొకొ♦యజ్ఞులెఱుంగమి నాడినంతనే
యాకటివేల్పుఁ బుణ్యమయు♦నా ర్తశరణ్యుని బుణ్యునెంచెదన్॥

జగ—(తనలో) ఎన్నఁడు లేని నామానసంబున నేఁడేమియో యాందోళన ముద్భవించుచున్నది. ఇఁక నాతండ్రిని జూచు భాగ్యము నాకున్నదో లేదో

చ॥ ఘనకులజుండు, మేదకుఁడు,♦కల్లలనాడెడివాఁడుకాఁడు, పా
వనచరితుండు, పెద్దలను♦భక్తిని గొల్చెడివాఁడు, బీదలన్
గనుఁగొని ప్రీతి నాదరణఁ♦గాంచెడివాఁడు, జితేంద్రియుండు, వీ
నిని బెనుబాముునుండి త్వర♦నిర్జరులార? విముక్తుఁజేయరే!

(ప్రకాశముగా) తండ్రీ! మంత్రి భటవర్గంబుతోఁ దన ప్రయాణంబు దెల్పనేగిన మన్మనోహరుండరుదేరు సమయమయ్యె. వేయేండ్లు చింతించినను వారిజాసనుని వ్రాఁత తప్పింప వారి వీరి వశముగాదు. ఎట్టులో శోక మాపుకొనుము.

విక్రమ—ఇట్టి క్రూరకర్మునకిఁకఁ జింతయా?

ఉ॥ పున్నమచందమామ సరి ♦ పోలెడు నీ ముఖమందుఁ జూపి యా
వెన్నెలనవ్వు వే పరిధ ♦ విల్ల జలావృతమైనకన్నులన్
జెన్నగు కల్వపూల్వగపు ♦ చీఁకటి పోఁ గృపఁ గేలుదోయి దో
హిన్నను గౌఁగిలింపు మిద ♦ యే తుదికౌఁగిలి ముద్దుకూఁతురా॥

[ప్రవేశము—జయంతుఁడు, సుబుద్ధి.]

జయం—అమాత్యశేఖరా?

ఉ॥ పిన్నటనాఁటనుండియును ♦ బ్రేమను బెంచిసువిద్యనిచ్చి నే
మొన్నను రాజ్యమివ్వఁగను ♦ మోహినికన్నను జూపనయ్యయో!

కొన్నినవిల్లుకోల్లలకుఁ ♦ గోల్పడి మామకు సర్వమిచ్చి తా
నెన్నక నాదు వాక్యముల ♦ నేగెనటంచెదనెంచఁ బోకుమా?

సుబు—ఉ॥ ఏలతలంతునట్లు వసు ♦ ధేశ్వర! ఏఁదెలియంగఁ జాలనే
కేలను నిన్ను నెత్తి తిల ♦ కించుచు సాఁకిన దాదిగాఁగ నీ
మేలిగొనంబులన్ రవిని ♦ మించెడు తేజముశక్తి యుక్తి నీ
వీలను గష్టపెట్టెడు ని ♦ లింపుల చెద్దముతెంచుచుంటిఁగా!

జయం—ఇఁక నావచనంబులుగా బ్రాహ్మణోత్తముల కెల్లరకు

ఉ॥ ఇంతిలు పుట్టె నేటి కయొ! ♦ యీతని తండ్రి జనాళి నెంతయున్
సొంతపువారిఁ బోలెఁగని ♦ చొచ్చుట స్వర్గముఁ గుఱ్ఱచేతిలో
నంతయు నుంచ నీతఁడవి ♦ యన్నియుఁ బోవిడెనన్ దలంపు మీ
స్వాంతములందు వీడనయి ♦ సాగిలి మ్రొక్కితినంచుఁ దెల్పుమా

అనంతరము

తే॥ గీ॥ నన్ను సర్వకాలంబెద ♦ నమ్మి కొల్చు
భృత్యకోటికి ముదమందు ♦ వీటివారి
కెల్లరకు రాజు తన కృత్య ♦ మింతయు నొన
రింపఁడని తెల్పి నన్ను క్ష ♦ మింపుఁ డనుము.

మఱియు నీకడసారి పల్కు లాలింపుము సచివాగ్రిణీ! అత్యంతాను రాగమున నా జనకు సేవించి యాతఁడు చనిన వెనుక సత్యవ్రతమున కుఁ గట్టువడి నను వృద్ధిపొందించి రాజ్యాభిషిక్తుఁ జేసిన యనురాగ మునే యిఁక నీ నా మామగారి యెడఁజూప నామనవి.

సుబు—హా! విధీ! నిన్నేమనవచ్చు (అను నగ్గోక్తిని)

విక్రి—నాయనా! మార సుకుమార శరీరా!

ఉ॥ నేమము వీడి భ్రాంతిమయి ♦ నీ ధనరాజ్యములన్ గ్రహించి ని

న్నాబములు బెట్టనెంచిన కృ ♦ పారహీతుండను, శౌర్యశూన్యుఁడ
న్నాబమరుఁడఁ, విపక్షుఁడను♦బాపుఁడ, హీనుఁడఁ, బల్కరింపఁగా
మోమెటు చెల్లు

జయం—(విస్మయమున) అయ్యయ్యో యివియేటి మాటలు!
మామ మము ♦ ముంతువె దుఃఖమునస్మరింతగన్

విక్ర—కట కటా! ఈశ్వరా!

ఉ॥ అల్లుని గూఁతుఁగీమునకు ♦ నర్మిలిఁ దోడ్కొనివచ్చి సొమ్ములన్
గొల్లలుగా సదా యొసఁగు ♦ కోవిదులుత్తములున్నవారలి
ట్లల్లునిరాజ్యసంపదల ♦ నన్నియుఁగైకొని కానలోనికిన్
బిల్లను గొంచుపొమ్మనిన ♦ వెంగలి మామను గంటిమే భువిన్.

జగ—జనకా? అయ్యది మాయందలి కరుణాతిరేకంబునం గాని ద్వేషంబునం గాదు కదా?

జయం—(తనలో) నెచ్చెలీ! నిజము పల్కితివి. (మామగారితో) మామా! మీకింత విచారమునకుఁ గారణము మే మరయకుంటిమి.

ముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

విక్ర—హా! ననుఁబోలు క్రూరులే♦రైనను నిలఁగలుగువారె ॥హా!॥
మనెదనెట్లు భూతలమున♦వనితా♦మణితోఁ♦జని-ఘన-
వనముల♦వనట-మునుఁగ♦మనమునోసఁగి♦పనిచియు॥ హా!॥

జగ—హా! ననుఁగొంతకాలము-నీ-♦మానసమున మఱవఁదలఁతు॥హా!॥
ఏ-మనుకొన్న నేమిఫలము♦జనకా-జని కా♦నన-మున-
వనటను♦మునుఁగు-మనుచు♦వనజ-భవుఁడు♦వ్రాయఁగ॥ హా!॥

చిత్ర—ఔరా! కన్నతండ్రి కడుపుమంట!

జగ—(చెలులకడకేగి) ప్రియసఖులారా! ప్రాణంబు లొక్కటిగ మెలఁగు మిమ్మెడఁ బాయనయ్యె. విధికృత మలంఘ్యమేగదా! అయినను,

ఆ॥ వె॥ కాన లోన నున్నఁ ♦ గష్టంబులో నున్న
బట్టణముల నున్నఁ ♦ బల్లెనున్న
మీననేత్రిలార! ♦ మిమ్ము నే మఱవను
గాన నాయెడఁ గృపఁ ♦ బూనరమ్మ.

హిందూస్థానీ భైరవిరాగము—రూపకతాళము.

చెలులు—ఓ సఖి! సఖి! సఖి! మము ♦ బాసి పోదువే-యెంత-వంత-చిత్రి—దోసమేమి ♦ చేసియుండె ♦ గాసిపెట్టఁగా ♦ శ్రీశా-ర-మేశా-యీసునఁ జెలి- 1

మంజు—పూతచరిత ♦ నీతరిసం ♦ ప్రీతిఁజూడవా ♦ ధాత-వీత-దయుఁడనైతివా- 2

జగ—కోరిమున్నొనర్చినయీ ♦ నేరములకు ♦ వారి-వీరి-దూఱ-మేరసారసాక్షిరో- 3

చిత్ర—ఏరమాధవా ♦ ఏరమాధవా ♦ ఆరయవెయి ♦ య్యారి-నారినిన్

జగ—అహాహా! సఖులారా! ఇది యేమి?

తే॥ గీ॥ ఓరిగాలిలోనను దీప ♦ ముంచి స్వామి!
నీ మహత్వము చూపు మ ♦ నిన విధంబు
ఫాలమున బ్రహ్మ వ్రాసిన ♦ వ్రాఁత లెఱిఁగి
మీర లీరీతి నడలుట ♦ నారులార!

మరియు మంజువాణీ?

చ॥ అమవసపున్నమల్ భువి ర ♦ యంబున వచ్చుచుఁ బోవుచుండవే
కమలదళాక్షి! కష్టములు ♦ కాఁపురముంమునె లేక భూజనుల్

క్రమమును దప్పకుండకల ♦ కాలము సౌఖ్యమె కాంచుచుందురే
భ్రమయుచునుంటివో సకియ ♦ పైఁగల ప్రేమనుబల్కుచుంటివో.
మంజు——చెలీ! నీవింత గాదఁక నింత చెప్పము.

జంజూటీరాగము—ఏకతాళము.

ఏవిధమున నీ ♦ వేగిన విమ్మాట ♦ జీవము నిల్పుదుమో
పావని!-దైవం ♦ బీ వసుధను మ ♦ మ్మేవిధి నుంచునో హా!
చిత్ర—నిను నెడఁబాసిన ♦ నిముసమయుగమౌ ♦ మనుటయె భారంబౌ
వనజనముఖి! ని ♦ న్నెనయము గనఁగాను ♦ కనులెటులుందునో హా
జగ——సుధీమణులారా? సర్వమెటింగియు నింత యేనా!
చిత్ర—సీ॥ శ్రీలెడఁ బాసెనట ♦ జింత లే దింతి ని
న్నెడఁ బాయుటకు నింత యేడ్వనయ్యె
మంజు— సింహావలిమధ్య! నీ ♦ స్నేహంబు నెడఁ జేసెఁ
గరుణ దైవము వీడి ♦ కఠినుఁడగుచు
జగ— కల్యాణులార! యే ♦ కార్యంబు మీరిట్లు
కనులనీరు వరద ♦ గాగ నేడ్వ
చిత్ర— భూపాలపుత్రి! నీ ♦ భూపున కిచ్చి మి
మ్మోగుమను నటంచు ♦ నెఱుఁగ మకట!
మంజు—తే॥గీ॥ శ్యామ! నిను వీడకుంటకు ♦ నోమమయ్యె!
జగ— తోడిసకియల మిము నేఁడు ♦ వీడ నయ్యె
చిత్ర— మోహనాకార మరయక ♦ మోదమున్నె
జగ——అయ్యో! తడవగుచుండె నాకునై కాఁబోలు నా నా
థుఁ డెదురు చూచుచుండె.
కీరవాణి! క్షమింపు నా ♦ నేరములను.
(అని పోఁబోవ మంజువాణి)

మంజు—జగన్మోహినీ! ఈ నాతుదివాక్యములు నాజ్ఞాపకార్థమై నీమనమునఁ బెట్టియుంచుము. సావధానవు గమ్ము.

ఉ॥ తాపములన్ జపంబుల వ్రతంబుల నెన్ని యొనర్చి యున్నన
ద్దాన ఫలంబు లేదు వసుధం బతిపాదములన్ మనంబునన్
మానక కొల్చుచుండి తన మానము గోవిడకున్న స్వర్గమా
మానినిచేతనుండు వినుమా కనుమా జనుమా సుమాంగిరో॥

చిత్రి—(అనంతరము చేఁబట్టి జగన్మోహినిని నిలిపి) మఱియు

ఉ॥ మానమె కల్పభూరుహము మానమె నారికి పెన్నిధానమున్
మానమె శోభనీడయును మానమె రత్నసువర్ణభూషలున్
మానమె నిత్యయౌవనము మానమె యాపదనోర్చుదిట్టయున్
మానమె మోక్షదాయకము మానమె సర్వము మానినీమణీ!

జగ—ప్రియసఖులారా! మీదివ్యోపదేశంబుల నామానసకరండంబున నెల్లప్పుడును భద్రపరిచెద. పోయి వత్తు.

జయం—మామా! ఆజ్ఞయిందు. మంత్రీ! పోవుచు నుంటి.

జగ—తండ్రీ! నెచ్చెలులారా! ఇదె మేమరుగుచుంటిమి.

(జయం—జగ—పోదురు.)

(అందరు వారివైపున దృష్టి నిగిడించి)

ముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

పోవుచుంటిరే పుణ్యాత్ములార! కాన కీరు ॥పో॥
మా-జీవములనెల్ల-గొం॥పో॥
జీవచ్ఛవంబులుగను జేసి మమ్ము చిడిముడిపడి ॥పో॥

విక్రి—హా! సతీపతులార! మా యాసలెల్ల సీఱు జేసి
గాసిపడి వికాసముగుగ హా! హా! హా! హా!(మూర్ఛ పోవును.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

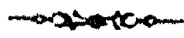
శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

తృతీయాంకము—ప్రథమరంగము.

[స్థలము:—శ్రీనగరపుర ప్రాంతమున నున్న సరస్సు.]

(ప్రవేశము—జయం, జగ.)

సింధుకమాచి రాగము—రూపకతాళము.

జయం—కానలోనన్ ♦ గాసిపడఁగ ♦ గా ననుఁ జేకొంటి ♦ కాంత! ॥కా॥

జగ—ధనమును ♦ జనముఁగ సుఖముఁగ ♦ వేరు జేసి హా! ॥కా॥

అయ్యో! నన్వరించితివా ♦ చయ్యన వెతఁ జిక్కితివా

జయం—మానినీమణీ! యదెల్లు

జగ—మానవతిలకా! ఆనలువ

నానుదటవి వ్రాఁత లిట్లు

జయం—నన్నెటు త్రిప్పనీదు వ్రాత

జగ—నన్నుఁ గూడి యుంట చేత

జయం—చక్కెరబొమ్మరో! నమ్మను

జగ—నిక్కము పల్కితి నింకను ♦ పెక్కు లేటికీ ॥కా॥

ఎన్ని బన్నముల నున్న నేమి? నిన్ను నాయండ నుండ నిచ్చె

నాయందజవ్వాహానుండు నాకంతియే చాలు.

జయం — కలికీ! ఒక్కచోఁ గూర్చుండనీక కొండ బండలం దిప్పుచు నాహారమిడ నశక్తుండనగు నావలని ప్రయోజనమేమి నీకు? చెలియా? అలసినటులుంటి వీచెట్టుకడ నింత విశ్రమింతువు గాని ర మ్ము (పోయి కాసారముదరినున్న చెట్టుక్రిందఁ గూర్చుందురు.)

జగ — మానవాధీశా! సమస్తమాయాలాగ్రి మెఱింగియు నీ విట్లన్న నే నేమి నుడివెద. అయ్యో! అడవినడయాడ నీవు నన్నొనర్ప లేదు కాని నేను నిన్నొనర్చితి. దానికేమి? ఆహారమలవడఁ జేత నేమి యు లేదని విచారింపకుఁడు. నాతండ్రి కడనుండి నేఁ గొనివచ్చిన వరహాలలో నింకను గొన్ని వరహాలు నాచే మిగిలియుండె. ఈనాణె ములచే నెన్నాళ్లు పొట్టవోసికొందుమందురా యందునకే నొక్క యు క్తి దెల్పెద నాలింపుఁడు. వీని గొని రేపకడ మీరీ పట్టణముఁ జొచ్చి మేలైన పట్టుగుడ్డను, సరిగను, ముత్యములను, జిత్రవర్ణంబులు నిర్మిం ప వలనుపడెడినుపకరణములను, దెచ్చితిరా నేనొక శృంగార కంచు ళికను నిర్మింతు. మీాద హెచ్చువెలకు దాని నమ్మి మనము కాల ము గడపుదము.

జయం — మానినీతిలకమా! వచనాతీతమగు గుణములకుప్ప నాయొద్ద నుండ నాకొకకొఱంతయుఁ గలుగదు. ఉదయమున నట్లు యొనర్పవచ్చు. నీవొక్కింత నిదురబొమ్ము.

జగ — (భూమిపైఁ బరుండి) జీవితేశా! ఆయాసమున మేను వంచితినే గాని నాకు నిదురరాకుండె.

జయం — (తనలో) ఏమి? కడుబడలియున్న యీాపడఁతికొడ లెఱుఁగని నిదురరావలయునే యెందునకు రాదయ్యో? (ఆలోచించి)

జౌను చిత్తము మిగుల తత్తరిల్ల మనోవ్యథాయత్తమైన యుత్తమాం
కిట్లనే గదా! కాని మిమ్మాపెకీ సరోవర సౌందర్యాదులనైన వర్ణించి
త్తశాంతి యొనర్చెద. (ప్రకాశముగా) సుందరీ! జగన్మోహినీ!

ఉ॥ ఆరయుమందు నాడు కల ♦ హంసల సొంపును విచ్చుచున్న క
హ్లారచయంబు సొంపును మ ♦ దాళులు పోవుచునున్న చందము
న్నీరముమీఁది తళ్కులును ♦ నిగ్గులు దేరెడు పద్మ పత్రముల్
నీరజనేత్రి! యేరికి జ ♦ నింపదు మోదము దీనిఁ జూచినన్.

ఆహా! ఏమి యీసుధాశరశ్చంద్రుని తేజము!

శంకరాభరణరాగము—ఏకతాళము.

తుంగ♦భంగ-చయ-ముంగలిగించిని♦సింగను పక్షుడి♦సంగసయా
యంగ-జని-మామ-పొంగు♦లం గణింపఁగ నాతరమే!
నింగి♦నిం గల వాని కాంతులు♦ముంగ♦లం గనుపించుచునుగా ॥నా

జగ—(నిదురించును)

జయం—కాంతా! ఇంత సొబగున్న నేమి?

ఉ॥ చక్కనవైరి లోనలుపు ♦ చాయ నశింపఁ గరంబు లాశమై
మిక్కిలి జాఁపి నీ కళల ♦ మ్రింగియు సంతతుఁ దృప్తి జెంద కీ
ముక్కెర రూపున న్గదిసి ♦ మోవిసుధం గను గ్రోలుచుండెఁగా
ఇన్నిపాట్లు బడెను

చిక్కెనె నీముఖంబుకళ ♦ చిక్కెనె యాతని లోఁగళంకముల్.

ప్రేయసీ? (అని పిలువఁ బలుకమి) ఈ మదవతికి నిదురపట్టినది. ఇఁ
నేనప్రమత్తుండనై కాపుండెద (అని జగన్మోహినిని బాగుగఁ దిలకిం
చి) మదిరాక్షీ! నీ కెంత దురవస్థ వాటిల్లెనే!

సీ॥ కుటిలత నీవగు ♦ కుంతలంబుల సర
ళత బాహుజంఘస్థ ♦ లంబులందుఁ
గను తెల్పు నీవు న ♦ ఖంబుల యందును
గాఢనలుపు నీవు ♦ కచములందుఁ
జాంచల్యమును నీవు ♦ చక్షుర్యుగమునందు
మాంద్యము నీవు గ ♦ మనమునందు
శూన్యత నడుముఁ ♦ స్థూలత నీ యురో
జములను గటిప్రదే ♦ శముల యందుఁ
తే॥ గీ॥ బొందు పరచు నీవు నలు♦మోము సామి
నెన్నుదుట వ్రాసెఁ గాంబోలు♦నన్నుమిన్న
పెక్కులిక్కట్ల నిక్కాన♦జిక్కి సొక్కి
పొక్కుమని లేక క్రుంగునే♦యక్కటకట !

మఱియు నెదుట వాణి నుంచుకొని నిను సృజింప మొదలిడిన మదోన్మత్తునకు యుక్తాయుక్తవివేచనజ్ఞాన మెందుండునా ! తన వికారము నడపించినట్లెల్ల నడచె. తొలిచెడుగు లన్నియు నీయెడ మేలివై నీ సౌందర్యమునకు మఱింత వన్నెఁ దెచ్చె. ఈకట్టకడపటిది మాత్రము నిను పట్టి పల్లార్చుచుండె.

హా! నిర్భాగ్యజయంత! నిన్ను పరిణయమాడి యీనవఫుల్లదంబురుహకోమలదళాంగి యనుభవించు సౌఖ్యము లివ్వియేనా ! ఏమి! మనమా? హరిశ్చంద్రరామనలాదు లనుభవింపరా?
ఉ॥ నీతల నేఁడు క్రొత్తగఁ జ♦నింపఁగ లేదు జయంత చూడుమీ
నీ తలఁ దన్ను భూవరుల♦నేకులు చెందిరి పెక్కుపాట్లు ము
న్నాలని చేతలఁ

అని నన్నూరడించు చుంటివా? ఔౌనదియు నిక్కమే !

(అని దైవము నుద్దేశించి)

విధీ! యహా! బహుచిత్రవిచిత్రవర్ణనా

తీతములౌను నీదు పెనుత్రిప్పుడు లెవ్వరి కెప్పుడేదియో !

ఈమేదిని నేది నిలుకడయో నాకు గోచరము కాక యుండె. ఔరా! నిన్నటి యక్షాధీశతుల్యుని నేడు భిక్షాధీశతుల్యు నొనర్చితివి. నా య భాగ్యమున కేమి నాయ్యంత సుగుణశీల, నాయంతఃపురోద్యానము న హొంబట్టుశయ్య లందలరెడు బాల, యీలీల, నేల వ్రాల, జాలి మాలి, యెట్టు లీక్షింతు. హా! నూతనజాతరసాలకిసలయకోమలాంగి? చేయిడినంతనఁగందువడు నిన్నిందునందుఁ గానలందు నెన్నాళ్ళని త్రి ప్పుచు నూరటఁ జెందుదు. అకటా ! దుర్భరము ! దుర్భరము !

(అని మూర్ఛపోవును.)

[తెర పడును.]

తృతీయాంకము: ద్వితీయ రంగము.

స్థలము: శ్రీనగరపుర రాజవీధి.

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు చేత రవికలఁ బాడుచు]

బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

శ్రీనగరపుర శ్రీనిధులార!-నే నీ రవికను బూనితి నమ్మను ॥శ్రీ॥
వెలహెచ్చని మదిఁ దలఁపఁగ బోకుఁడీ-యిలలేదిట్టి వన్నెలు
గల రవిక ॥శ్రీ॥

ఆణిముత్యములతో ♦ నలరెడినిదిమీ- ఛాణివాసముల ♦ రాణింపఁజే
యును ॥శ్రీ॥

అయ్యో! ఇచ్చట దీనిఁగొని నిచ్చగించువారు కానరారు. ఒండు మార్గముపట్టెద. (అని పోవుచున్నాఁడు.)

[విపణివీధి—వైశ్యమందిరము— ధనపాలుని ప్రవేశము.]

ధన—బళిరా! జవసత్వంబు లుడుఁగక మున్నెముప్పు గడియ ధనము కుప్పలుగ గడన సేయుమని కదా పెద్దల పల్కు కావున నే దో యొక విధమ్మున (అని తలంచుచు నుండ జయంతుని ప్రవేశము)

జయం—శ్రీనగరపుర ♦ శ్రీనిధులార!- నేనీరవిక ను ♦ బూనితినమ్మను ॥శ్రీ॥

కలుములుగలిగిన ♦ కులకాంతలమది- పలువిధములరం ♦ జిలఁజేసెడినిది

దీనిపై చిత్ర్యముఁ ♦ బూనిపొగడఁచతు- రానన శేషుల ♦ కలవిగాదుసుఁడి

ధన—(జయంతుని స్వరము విని) అయ్యా! ఏమిటది?

జయం—ఆర్యోత్తమా! సర్వగతివపూవ్రులచే నలరెడి నీమెలిరవిక నే నమ్మదలంచితి.

ధన— అట్లనా? ఏది యిటులిండు. (రవిక నివ్వెఁబరీక్షించి కన్నులు నులుముకొనుచుఁ దనలో) అరరే! ఇది నిక్కువముగ ముమ్మాటికి మానవమాత్రనిర్మితంబుకాదు కాదు కాదు. సురయక్షగరుడకిన్నరకింపురుషులకైన నిట్టి యసమాన తేజోవిలాసరత్నశుక్తిమణిభాశోపమాన వర్ణయుతానందదాయకంబగు కంచుకంబును నిర్మించుట కలవిగాదని నొక్కి వక్కాణింప వచ్చు. అహాహా! ఏమిది? చూడంజూడఁ గన్నులుమిరుమిట్లుకొల్పు తేజఃపుంజము నలుగడలఁ ముంచుచు నాశ్చర్యాంబుధి నోలలాడించుచున్నదే! ఇది యెవ్వరిచే నిర్మితము? వీని కెట్లిది వచ్చె? (అని జయంతుని జూచి) ఈతని ముఖవర్చస్సునను సామాన్య

పురుషుఁడు కాఁడని తెల్పుచున్నది. అడిగి చూచెదను. (ప్రకీ) అయ్యా! ఇటు విశ్రమింపుఁడు. (రత్నకంబళము జూపును జయంతుఁడాసీనుఁడగును.) మిమ్ము జూడ గొప్పకుటుంబములో నివారుగను రాచవారుగను నున్నారు. మీరిట్లు కాలిఁడకనేల కుమ్మరుచుంటిరో నేనెఱుఁగవచ్చునా!

జయం—ఊరుజా! ఔను

తే॥ గీ॥ తారు దలఁచిన ట్లీధర ♦ శేరమణుకు
మారుఁడను క్షత్రియుఁడను జూ

ధన—అట్లనా? మానవోత్తమా? మీకేలుబడికి రాజ్యములు లేక పోయెనా లేక శత్రుముఖంబునఁ బరాజితులై యేతెంచితిరా?

జయం—ఆర్యా! రాజ్యము లేక గాని యెదిరికోడి గాని కాదు
♦ మారుసన్న
యేరికెటు లిఖయించెనో ♦ వారి నుదుటి
గీరలటు తిప్పకుండునే ♦ యూరకున్నె?

ధన—ధీవరా! అయ్యది సత్యమే. అయ్యా! మీరేకాకియై యరుదెంచితిరా? కట్టా! విధివ్రాఁత లెట్టి వారికైన నుల్లంఘ్యమే కదా! సుగుణసౌందర్యామృతవచోనిధులరగు మిమ్మెన్ని విచారముల పాలుచేసె నా మురారికుమారుఁడు!

జయం—వణిగ్వరా! ఎంత భ్రాంతి నొందుచుంటివి! పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపఫలంబులగు మేలుకీళ్ళకును సౌందర్యాలకును సంబంధమేమి?

ధన—లేదు. మానవశిరోభూషణా! మీరేల యడవి నిడుములు గుడుచుచు నడయాడ వలె. మా గృహమున నుండుఁడు మీకు—

జయం—ఉ॥ ఒక్కటి తెల్పనే మఱచి • యుంటిని నొంటరినై వణిగ్వరా
యిక్కడికే నేను రాను విను • మీపుటభేదనసమీపమందునన్
జక్కని వారిజాకరము • జంబుల నీడలయందు నొంటి నా
చక్కెరబొమ్మ మానవతి • సారసనేత్రను డించి వచ్చితిన్.

కావున మీరు దీనిఁగొన మనస్సై యుంటిరో లేదో వేగ వినిపింపుఁడు,

ధన—పురుషోత్తమా! దీనినినే నిశ్చయముగఁ గొందు. అణుమాత్రమును సంశయింపకుఁడు. నరశార్దూలమా! నాకింకొక్కటి వినఁదలంపై యుండె. ఇది యేనారీశిరోమణీ బుద్ధికళాకౌశలమేనా? ఆసుశీల దివ్యవామాఙ్కురముల నొక్కింత నా చెవి నిడి నాకు బాపపరిహార మొనర్తురా?

జయం—ఆర్యా! తమ పేరేమి?

ధన—ధనపాలుఁడు.

జయం—ధనపాలా!

తే॥ గీ॥ ఆపెయొక్కనిర్మాణమే • యాపెనంద
మును జగన్మోహిని యనెద • రు

ధన—(తనలో) బళి! యాపె
నెట్టులో వీని కన్నులఁ • గొట్టిమన్ను
మేడకుం దెచ్చి మరుకేళిఁ • గూడ వలయు॥

అప్పుడుగదా మదీప్సితము నెరవేరు. ఔరా! అచేతనంబగు నీకంచుకంబ యాపె దగు కల్పనాచాతుర్యము వెలిపుచ్చుచు నింత మనోహరరూపంబున రాజిల్లుచుండెనే యిఁక నాపె యెట్లుండెనో. ఏమీ! ఇట్టి ధీమణీభామామణి, కొక కొఱంతయుఁ గల్గునా? మరియు జనములెల్ల నావనితను జగన్మోహిని యనెదరఁట. ఆరమణి యెంత సురూ

పమున విరాజిల్లుచుఁ బరుల హృదయముల మరులు వెట్టుచుండిన నాపె కట్టి పేరిదుమరు?

జయం—ఆర్యా! మీరేదియో యాలోచించుచున్నట్లుంటిరే?

ధన—ఆలోచన యేమియును లేదు. దీని వెల యెంత?

జయం—మూఁడు వేల రూప్యములు.

ధన—అబ్బ! అంత ధరయా?

జయం—వణిగ్వరా! అంతకు నొక్క చిల్లిగవ్వయైనఁ దగ్గదు. మీకిష్టమో కష్టమో తెల్పుఁడు.

ధన—(తనలో) మూఁడుగాదు మున్నూరువేలైనను నాకు లెక్కయా! ఆటక్కులాడి నాచేఁ జిక్కుటే నాకోరిక. (ప్రకాశముగా) పుణ్యపురుషా! అట్లనే మీరు నుడివిన విలువకే నంగీకరించితిని. కాని—

జయం—ఏమట్లాగకుంటిరి?

ధన—మరేమియు లేదు క్షత్రియకులపావనా! మీకొక్కంత శ్రమను గల్పింపనుంటిని.

జయం—అది యేదియో వినఁ గోరెద.

ధన:—విననే మున్నది. ఇతర మేదియుఁ గాదు. నేనిప్పుడు మీయొడిని రెండువేల రూప్యములిడెద. పిమ్మట మీరొక్క గడియ తాళివత్తురేని మిగిలిన రూక లొసఁగెద.

జయం—ఊరుజా! మీరు న్యాయశీలురుగనే పొడకట్టుచుం డిరి. అట్లనేయుండు.

ధన—తృటికాల మిచ్చుటనే యుండుఁడు. (అని లోనికరుగును)

జయం—(తనలో) ఈ ద్రవ్యమును గొంపోయి యోదేని

యొక్క దివ్యభవనమున నివాసముండి యేరాజునను గ్రహమునైన నొక్క కొలువునఁ బ్రవేశింతునా మాకష్టములు గట్టెక్కునట్లే.

ధన—(రూకల సంచులతోడను స్వామి గానితోను బ్రవేశించి) పార్థివోత్తమా! నాయాలస్యము మన్నింపుఁడు. ఇవిగో! మీ రూప్యములు లెక్కఁగొనుఁడు.

జయం—(వానిఁ గైకొని) వీని లెక్కింపనేల. నేఁ బోయెద.

ధన—చిత్తము. మీ రింకొక్క జాముండి వత్తురా మీరావలసిన రూక లొసఁగెద.

జయం—అట్లనే. (అని నిష్క్రమించును.)

ధన—(కొంత యాఁగి జయంతుని పరీక్షించి) ఈతఁ డదృశ్యుఁడయ్యెఁగదా! ఓరీ స్వామిగా? నీవు నేఁడు నాకొక్క కార్యము నెరవేర్పవలసి యున్నది.

స్వామి—చిత్తం సిత్తం సెప్పండి బాబూ అదేదో

ధన—మనిషియు లేదురా? ఇప్పుడువచ్చినవానిఁ జూచితివా?

స్వామి—అయ్యా! సూశానండి. యిప్పుడు రూపాయల్సంచులు తీసుకెళ్లి నాయన్నకాదండి బాబూ!

ధన—ఔ నతఁడే. ఓరీ! అతని సంగతి నీకుఁ గొంత తెల్పెద వినుము. అతఁడేదో దేశపు రాజఁట.

స్వామి—(వింతతో) అయ్యౌనండి మరిరాజైతే ఆలాగున్నాఁడేవండి బాబూ!

ధన—ఇప్పుడు రాజ్యము పోయినది. ధనహీనుఁడై నాఁడు.

స్వామి—(అలకించుచు) అయ్యో.

ధన—రాజ్యనాశనమున దేశాటనము ప్రారంభించినాఁడు కాని

తే॥ గీ॥ అతని కొక భార్య సుందరీయౌవనవతి
కలదఁట మనయూరి కోలను కడనె గృహము
యున్నది యఁట యొక్కరితి యే సూరి!

స్వామి——(తనలో) సరి సరి యీయ్న కాయమ్మమీద మన
సు పోయింది కాబోలు అయ్యో నేమయి కాలంరా భగవంతుఁడా!
యింకందఁనైన పెళ్లాలుంటే యిలాంటోళ్లు బతకనిస్తారా? నన్ను
తెమ్మంటాఁడు కాబోల్రా నాయ్నా నాకిదేంయి సాద అయమ్మేంయి
పతివ్రతో యేంయిటో? తీరా తీస్కొస్తె నన్నేంయి నరిస్తాతో యేం
యిటో యిప్పుడు చేయ్నంటే యీయ్న పొమ్మంటాఁడు పొమ్మంటే
నాకిఁక బ్రతుకేది? చీ ఒకని దగ్గ నాక్రీనుంటే యిట్యేవాళ్లుయిట్యే
వాళ్లు. పానాన్కి తెగించాలి అప్పు సెప్పిన యెధ్వపనుల్లా సెయ్యాలి.
పోనీ యేదెలాగ్పోతే మన్కేంచుకు? యీయెన్దగ్గి డబ్బు బాగా లాగ
డాన్కిదే సమయం. (ఊరకుండును.)

ధన——ఆలోచించెదవేమి ? స్వామి

ను మన మేడకుఁ దేవలెను జుమి నేఁడు
నీకు వలసినంత ధన మొసంగెద నెట్టులో శ్రమపడుము.

స్వామి——అయ్యా! మరాయ్నంటాఁడు గాఁబోలు నే నెలాగ
తెత్తం?

ధన——దానికి నేనీ యాలోచన చేసి యుంటిని. మనవారా
జునకుఁ గొంత సొమ్మివ్వలసి యున్నది. ఆధనము కాతఁడు వచ్చిన
ప్పుడు నేనేదో యొక వస్తువాయనది గైకొని నీకిచ్చెద. అద్దాని నీవీ
పెరటిదారిం గొంపోయి యా చంద్రానన కానవాలుగఁ జూపి యా
మెను దీసికొని రమ్ము.

స్వామి——(చంక లెగరవైచుచు) అమ్మ! యిది మాబలే యుపాయమండీ.

ధన——కావున నీవు వేవేగ లోని కరిగి మన పల్లకిని బోయలను సిద్ధ మొనర్పుము.

స్వామి——సిత్తం. (అని లోని కరుగును)

ధన—కం॥ ఇయ్యది నెరవేరిన నా
కెయ్యది యింకఁ గోరఁ దగిన దిద్ధర మేల్ మే
లయ్యాతివఁ గూడి నే మరు
కయ్యంబున నింద్రపదవిఁ గాంతు నిచటనే॥

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు.]

భూవల్లభా! వచ్చితిరా? ఇట విశ్రమింపుఁడు. (జయం—విశ్రమించును)

ధన——ఇదే మీరావలసిన రూక లొసంగువాఁడ. (అని లోనికరిగి తెచ్చి యిచ్చి) ఇఁక మీకంత ధనము ముట్టినట్లే గదా?

జయం— అయ్యా! ముట్టినది.

ధన——(జయంతుని బరీక్షించి) స్వామీ! ఆ మీవేలి నున్నది యంగుళీయమే కాదు?

జయం——అవును.

ధన—ఏదీ యొక్క సారిటు చూడనిత్తురా? (జయం—ఇచ్చును)

[ప్రవేశము—స్వామిగాఁడు.]

బేహాగ్ రాగము—రూపకతాళము.

ధన—ఆహా! ఈ జగానఁ గాన దీని ♦ కెనయగు దానిఁ-సొగసున
నా-యగసాలిని మెచ్చనగు ♦ నగు మొగంబులఁ ॥ఆహా॥

దేవా! నే దీనిఁ గంసాలికడ కిప్పుడే పంపించి తెప్పించెద.

దీనిఁ బోలుదాని నేను ♦ పూనఁ గోరితిన్- వేగిలునఁ
గాన నో నరాధిపా! కృప ♦ పూని దీనిఁ బంపనింపు ॥అహా॥

జయం—వేగము తేవలయు నా ప్రియసి యొక్కతియే య చ్చోటనుండె.

ధన—చిత్తమొక్క గడియే. ఓరీ స్వామిగా! వింటివా? వీరి చక్కెరబొమ్మ యొక్కతియ యక్కడ నుండెనట. ఈ బటువు కొనిపోయి మాపి యొక్కక్షణములో నిటకుఁ దీసికొనిరా

స్వామి—సిత్తం (అని యుంగరము పైకొని పోవును)

ధన—అయ్యా! దీని నిర్మించుట కెంత కాలము పట్టెనో. నీకై మీ రెంత ధనము వెచ్చించితిరో.

జయం—నాకా విషయ మంతెగాఁ దెలియదు. ఇది మా పూర్వులు చేయించినది కాని నేఁ జేయించినది కాదు.

ధన—అట్లనా! ఆర్యా! ఆ పనివాఁడు బహునేర్పరిగఁ బొడ కట్టుచుండె.

ఉ॥ ఉన్నవి రత్నముల్పసిడి ♦ యున్నది భూపవతంసమా! ధనం
బున్నది కాని దీనివలె ♦ నుజ్వలమౌ పనికల్గి యుంపును
నున్న కరాంగుళీయకమె ♦ యుండదు కావున దీనిఁ జేయ నే
ర్పున్న రసజ్ఞుఁడై తనరి ♦ ♦యుండినఁ జాల్క మసాలి యంతియే

జయం—ఔను కాని నాకు తడవగుచుండె.

ధన—ఇదిగో! మాటలోన నేతెంచును. [స్వామిగాని ప్రవేశము] ఏరా స్వామిగా?

స్వామి—అయ్యా సూపించానండి శూచాలోసిత్తుం టే యెల్లాగైనా తమ గోర్కి తీర్చాలని నేననేకం సెప్పొప్పించి తీసకొచ్చానండి.

ధన—ఏను నాకోరిక తీరినదనుకొనవలసినదే. భూపా ! ఇదె మీయుంగరము.

(జయంతుఁడుంగరము తీసికొని నిష్క్రమించును)

ధన—(సంతోషమున) ఓరీ స్వామిగా! నీవు వెళ్ళి యేమొన ర్చితివి? ఆమె యేమనియెను. నీవు రమ్మనఁగానె వచ్చెనా?

స్వామి—అయ్యా! లేదండి. అమ్మో! అలాగొస్తే యింకే వండి. నేను బోయీల్ని పల్లకీని తీస్కెల్లి నిలపడగానె ఓయబాబో అదేంయిటే లేడిపిల్ల బెదురుద్ది సూశారాండి అలాగే బెదిరి నిల్సుందం డి నోటమాట లేక అప్పుడ్నేనమ్మా ! బయ్యం లేదండి మీపెన్మిటి గారు మాసాన్పశారుగారింట్లో కాపరిముంటారంటండి అందు కోసం మిమ్మల్నక్కడికి తీస్కురమ్మన్నారండి తెచ్చనం అని అన్నానండి. అంటే యేనావ్కారేంయిటందండి ఆపళంగానే నాయ్న సాలాగో ప్పేరు అని మీసంగతంతా సెప్పానండి. యిందండి. యిని నామొ గుడొస్తేనే గాని నేరాఁ ఁదండి. అప్పుడా వుంగ్రం సూపించి ఆయ్నే యిది సూపిస్తే వస్తాదన్నారండి అంటే కొంత సేపాలోచించి మరీ యెక్కి ందండి పల్లకీ నేతిస్కొచ్చానండి తల్పులేసేసి.

ధన—బళిరా! స్వామిగా! నిన్ను మెచ్చవచ్చునురా కాని ఓరీ! ఈసంగతి,నెవ్వరికిం బయలుపుచ్చకుండ!నాబోయలను కట్టుపర్చితివా?

స్వామి—అమ్మ! (అని గుండెమీదఁ జేయిడుకొని) అంతేనం డీ నేపన్సేస్తె మరిగుండా చెరువాండి. ఆల్ల బాబు సొమ్ములాగే తీ స్కున్నారేంయిటండి నాల్గురెల్లు కూలి. అక్కడే ఒగేయి యీసంగ

తెక్కడైనా తెల్సిందంటే మిమ్మల్ని మాశెట్టిగారు లంజకొడుకుల్లా లా బుఱ్ఱలెత్తేగేయిత్తారన్నారండి. మాకేంయిబాబు సప్పేదాకొకరిత్తో నన్నారండి.

ధన—సరియే (తనలో) అయ్యో నెమ్మదిని బతిమాలి సంత కూర్మిగల యెమ్మెలాడి కమ్మవిల్తు సమరమ్మున సన్నుగూడ సమ్మతించునా? (ఆలోచించి) కానిమ్మిష్టపడనివో నా ధనాదులు—

స్వామి—అయ్యా! యింకా ఆలోసిత్తారేఁవండి అన్ని పోతయ్ నడండి.

ధన—(కోపదృష్టితో) ఆ-ఏమిరా?

స్వామి—అయ్యా! మీకు చింతేగా నింకేవన్నావుంటే నన్నడగండి బాబూ! ఆహాహా! యేమందమండే మందమండి! యీయమ్మని సూడని కల్లెందుకండి.

ధన—అహో! ఇదియా త్వరగా నేనేగి నాకార్యము—

స్వామి—మరిగత్తే వట్టిదే నండి (అను నద్ధోకని)

ధన—ఛీ-మూర్ఖా!

స్వామి—(గుండెలు బాదుకొనుచుఁ దొందరతో) అయ్యో అయ్యో బాబో నాకిత్తానన్నారు గాదండి. తిసాకచ్చింతరోతిత్తానః అమ్మ అమ్మ మీపనయందని నావొమ్మ—

ధన—ఓరీ! ధనమా? మాకేమి కొదువ? లోనికి రమ్ము చెప్పెదను.

(ఇరువురరుగుదురు; యవనిక దిగజారును.)

తృతీయాంకము—తృతీయ రంగము.

స్థలము—ధనపాలుని శయనాగారము.

(జగన్మోహిని ప్రవేశించి భీతిల్లి తల్లడిల్లుచుఁ బాడును.)

హిందూస్థానీభైరవిరాగము—ఏకతాళము.

కట్టా! ఏమీ నేని-చోటికిం దేఁ బడితిని-నాకిం-కేదిమార్గంబో-
హా నా కిం-కేదిమార్గంబో ||క||

ఈసుగంధం ♦ బీ సువర్ణం ♦ బీ సిరాజీ-బొమ్మలీ
భాసమానం ♦ బౌసమస్తం ♦ బీ సెజ్జ హాం-బట్టులుఁగ-నామాన
సం బేచవా ||క||

మోసమో, నా ♦ చేసినట్టి ♦ దోసమో, హా ♦ నాసఖుం
డీసమీపమునన్ ♦ వసింపం ♦ డీ న్వాంత మె-ట్లోర్చునో
అయ్యయో, చయ్యనన్, వరియదా, వరియ్యవా ||క||

ంయ్యో! ఇది పరుని శయ్యామందిరమని దస్పష్టముగఁ దెలుపుచున్న
కే నాధుఁడే నన్నిచోటికి రానంపిన నీసుందరమందిరంబు లెట్లు నివా
ంబయ్యెడిని. ఇదిగో! ఈతం డొక్కరుండే యొకింత మందహాసమున ని
ు వచ్చుచున్నాఁడు.

ధన—[ప్రవేశించి] ఔరా! నేనూహించినంతకన్నఁ బదింత
లెక్కుంపంగ నున్నదే.

సీ॥ సారంగములఁ గేరు ♦ సారంగముల మీఱు
సతివకన్నులు కుటి ♦ లాలకములు
కనకమును హసించుఁ ♦ గనకము న్నిరసించు
నళినాక్షి దేహంబు ♦ నాసికంబు

పవడంబులను మించు ♦ పవడంబులను నొంచుఁ
బూబోఁడికరపదం ♦ బులధరంబు
పున్నాగము భ్రమించుఁ ♦ బున్నాగము నడంచుఁ
గాంత పెన్నె త్రివేణి ♦ గమనరీతి
తే॥ గీ॥ రంభ నెకసక్కెమాడుఁ గు ♦ రంగనేత్రి
యూరుయుగ్మము చూపవ ♦ యూవిలాస
మీ మదాళివేణిమణికిఁ ♦ గాముకేళిఁ
గూడఁబట్టె జన్మంబేల ♦ కువలయమున.

అయ్యారే!

ఉ॥ దినదినవృద్ధి గాంచుచును ♦ దెంపునవెల్వఁడుచుఁ గ్రమంబునన్
గనకపుశైలరాజముల ♦ గండడగించెను దీని మూము హా!
కనఁగలదొక్కొ లేదొ యను ♦ కౌనునకేమి విపత్తు వచ్చునో
యని తనగైకలోన నన ♦ యంబు గుదించెను చన్నుదోయి యూ
మ్మునఁ గదియింపకేను మరు ♦ పోరుల కోరున నేర్తునే యిఁకన్.

జగ — (భయోత్కంపితమానసయయ్యెండడుగులు ముందడి) ఇతఁడేలొకో కులుకుచు నిలిచియుండె. పరమేశ్వరా? మదుద్దేశమునఁ గాదు కదా? దురుద్దేశమునన్నైన యెడల నిరతంబు మరితంబుల నరి కట్టు పరమాత్మని స్మరణ తప్ప నరయ నింకొక తెరువు దొరకదు. ఇనీ! పరులహృదయం బెఱుఁగకే యేనిట్లు పరితపించుట తగునే? కా వున వెరపుఁ దొఱగి యీతని దరిఁ జేరి నరగుని నాకల తెలిఁగెల్ల నర సెద (పైకి)

శా॥ అయ్యా? యెవ్వరు మీరు?

ధన — వర్తకుఁడను

జగ— అన్నా? నీదు పేరేమి?

ధన— (తనలో) ఔను! తెలిసి పోని పేరులతో [illegible] చున్నదే (పైకి) ఓ యువిద్యార్థీ! ఫలమేమియుండదు సుమీ!

జగ— నిట్టపడులు జట్టుగుట్టలం బట్టి ముక్కట్టుల కల్ల నుసికి పట్టయి యున్న వారు [illegible] కార్చెను కరుణామూర్తివైనా? ఓ సోదరా! తెల్పుమీ శయ్యామందర మహిత రమ్యనిధి నా సంగాతి లేదేమి? అది యేమియూ యిది యంతయు జూడ దివ్యపత్రమ్ములలోని నీరమ్ములట్లు నా మనమ్ము నమ్మద [illegible] విధమ్మునుండె. అయ్యయ్యో! నా కేడ్పింపు నాకిలవిధం బాధ్యంతము న్వేగమే.

ధన— మన్మథరాగమనా! ఏల తత్తరపడెదవు? నీవృత్తాంతమెల్ల నీవలెనే నెఱుంగ [illegible]! యుత్తరచ్చట్లల బెట్టుచుండె నిన్నారాయం చట్ట [illegible] గలదాని మగండని తలపోసి యట్టకేలకు గట్టిపట్టుపట్టి నిమగనిని [illegible] నాయంగుళీయకముం జేపట్టి పల్లకి బోయలం బెట్టి నా సిపాయిచే నాయుద్దను నిన్ను దేశంపితి. ఇంత వఱకు నా [illegible]. మీరు నీయనుగ్రహము నాపాలి [illegible]ము.

జగ— హా! జగదీశా!

(యని మూర్ఛ మునిఁగి నేలను వ్రాలును.)

ధన— ఓహో! [illegible] యమందానందమున నాపొందు నొందకింకను డెందము సహించుచున్నది. కానిమ్మికందు పోవును. నాచక్కరవింటవాని కేవ్యాంబుసం జిక్కియున్న యిక్కమలాక్షికే నొక్కడేకాని యిక్కడ దక్కువ్వరు? ఎట్టులైన బుజ్జగించి యూ

మెనీ సెజ్జపట్ల నాపజ్జఁ జేర్పకున్న మజ్జీవములు నిలుచునే? (చేరంజని) కమ్మవిల్తుచేసాయకమ్మా! యింక లెమ్ము లెమ్ము. (లేవనెత్తఁబోవును)

జగ—(ఆతురిమున లేచి చింతాభయాక్రాంతయై వెనుకకుఁ దగ్గి) అన్నా!

క॥ అంజలి ఘటియించెద నీ
నెంజలి నగ జంపనేల♦నీ కిది తగునే?

ధన—పలువన్నెల చిలుకకొతు
నం జలమున నీదరిఁ జ్రో
యం జెలి నను బోవ నీవ♦హా! యిది తగునే॥

—♦ పంచచామరము. ♦—

అనంగుమోహనాస్త్రమా య♦యారె యంచనంగ నిగ
గనంగఁ జిల్కవెన్కజోదు♦కానికస్తి నన్ను ముం
చె నంగనామణీ! ముదానఁ♦జెంతఁ జేరి కౌఁగిలిం
చి నం గణింపకున్న నాదు♦జీవముల్ చనున్ దృరన్॥

జగ—అన్నా! అన్నా! నన్ను నీ యనుఁగు చెల్లెలిగఁ దలంతువా యా! వెన్నుకన్నపట్టి నిన్నేమియు నొంగ్వఁజాలఁను. నన్ను దయఁ జూడుము. సజ్జనుల తెన్ను నం జనుము.

ధన—అకటా! మీనాక్షీ! మీనధ్వజుని సూనబాణములకే నీవలికె మాననివెత నొందుచుండ ములుకులఁబోలు పలుపలుకుల మరింత యలయింతువేల?

హిందూస్థానీ తోడిరాగము: ఏక తాళము.

సుందరీ! నీ♦యందనురాగము♦చెందియున్న న♦న్నుం దయఁజూడవు
మంఁదమారుతముల♦సుందరమె నిలువగ♦మందగానన♦తోంగ్రనను♦

జెందక-నా-ఉండుమా-న్నవా• నందమా-ఇది • విందుమా-ననుఁ•
జెందుమా॥

జగ— హిందుస్థానీ జంఝూటి రాగము: ఏకతాళము.

అన్నా! తగునా • పల్లెలీఁ గోరఁ గునా • మది-నాలోచింపవే-సు
గుణా! అహా! సంవాదంబులఁ గొల్లు నన్నా?-నానువార్థ-సం
బుల వినుమన్నా? నను దయఁ జూడు మన్నా?•నానాథుఁ
గూర్పుమన్నా•పగదగనా•డగఁదగదే•వగనిఁకమా•నగఁదగదే॥

ధన—ఇంపుముఖీ! నన్నెంచు కళ్ళు మాటిమాటికిం జేయు
చుందువు?

కమాసు రాగము: రూపకతాళము.

మందగమన? నీ•యందము•చందము•తొందము•నందడి జేసెనుగా
కందర్పుని•దోఁపగల కన్నులందు•నింపు•సుందరీ? ॥మం॥
జగ—నాకు నన్నను•నీకునలయూరిక•సీను వేడ వివేకముదో
శ్రీకుమారు•ధారఁగ్రక్వ•లేక•రాకు•నాకునై ॥నా॥
ధన—కోమలగాత్రి? నీ•కేమరు నేడిక•నీమది కరుఁగద•దేమియునో
రామ! నీ యధరామృతమిడి•కామము•బాము•దీర్పవే ॥మం॥

ఇఁక నేనోర్వఁజాల. మారువల్లకి నీయధరసుధారస మిమ్ము.

(అని మీఁద కరుగును.)

జగ—(తప్పించుకొని) అయ్యో! నా మనవాలింపవా?

హిందుస్థానీ ఝంఝూటి రాగము: ఏకతాళము.

సి-నుమును • గనుఁగొను-మా•నూ•ఘనగుణ•మణీ? నను•వన
టను మునుపను•దగునో•నగదో•మిగులఁ•బగను•దిగవిడి ॥మ॥
మరిపగ•గగనము•గాఁకచేఁ-జెప్పదే-హా! యుహా-యుహా-యుహా॥మ॥

ధన—అరమరలేలను ♦ మరుఁడురుశరములు ♦ చుఱుకు-చుఱుకు మఱి

బిఱ-బిఱఁ-బఱపెను ||మ||

మీనసేత్రీ! ఈగీనుని ప్రాణములు గాపాడవా?

జగ—ఓనా భ్రాతా! ఈమానిని మానము గాపాడవా? మానమా ప్రాణమా యధికము? దేహికి మానహీనమే న్యూనము మగవారికన్న మగనాలి కిఁక నుడువనేల?

ధన—కఠిన స్తనీ! నీ మనము కూడ కఠినమేనా?

హిందూస్థానీతోడిరాగము—ఏకతాళము.

తాళఁ♦జాలనే యిఁకఁ♦జాలుఁ జాలునె గో

పాలుని♦బాలుఁడు♦పూల శరంబులఁ

జాలముం చెను♦బాల♦జాలము♦సేయ కే♦తాళ♦జాల

జగ—అయ్యో! వెయ్యేండ్లు వేఁడినను నా కుయ్యాలించున ట్లు పొడసూపవు. పరసతీసంగమమేమి సుఖము? మున్ను రావణకీచకాదు లేమైరో విచారింపుము.

ధన—(కోపముతో) ఓయిజగంధీ! నీన్యాయముల నిఁక నాయెడకుఁ ద్రోయుము.

వసంతరాగము: రూపకతాళము.

విను♦విను♦విను♦నిను-బలిమిని-నే నను-బట్టి-గవసెదనుగా

చనువున నెంతి చెప్పిననో♦ఘనవేణిరో♦వినకుంటివి ||వి||

అన్న♦మిన్న♦యెన్ని-వేఁడు-కొన్న♦నన్ను♦గన్నులారఁ

గనకుంటివి♦వినకుంటివి♦చనకుంటివి♦మనకుంటివి ||వి||

జగ—(ఏడ్చుచుఁ దనలో) ఈతెఁడు నన్ను జంపనున్నాఁడే హా! దైవమా! అన్నా?

నీలాంబరిరాగము—రూపకతాళము.

కాపాడఁ గరుణ రాదుగా-హా!-నా•పాప మేమియో
ఆ పరమేశ్వరుఁడైన నేఁగ•నోఁడఁ జేయఁడో 1
(దైనము నుద్దించించి) నే-నోపఁ జాలఁ•బాపు నావెత•పాపనాశకా!
మా-దా-సు పు•ణ్యపులను నల్ల•బ్రోవు చేయకే 2
కాపాడినమ్ము•జనహాగ్ని•సూ పరాత్పరా!
నాపాలి-దైవ-మీరా న-కా నె•గోపబాలకా! 3

ఇఁక నీతోసింతో సామవాక్యములు పలికినఁ గార్యము లేదు. నామానమును జెఱుప నీయఁగట్టుపట్టి యున్నాఁడు. మానము నెడఁబాయుటకన్నఁ బ్రాణము నెడఁబాయుటయే యుచితము. ప్రాణమును వదలితినో నాకున్న యిల్లు నాప్రాణనాథుని బ్రాణములు పోఁగొట్టినదాననగుదును. వాని ప్రాణములు నేనేల తీయవలయు. మున్ను రజనిచరగురుండగు శుక్రాచార్యుతె.

ఆ॥ వె॥ వారిజాక్షులందు • వైవాహికములందుఁ
ప్రాణవిత్తమాన • భంగమందు
జకిత గోకులాగ్ర • జన్మరక్షణమందు
బొంకవచ్చు నఘము • వొందద" నియు.

కావున నొక యసత్యము నాడి మాన ప్రాణంబులు రక్షించుకొనెదను. (ప్రకాశముగా) వైశ్యవర్యా! ఏల యిట్లు గ్రహపడియెదవు? నాయందు నీకుంగల మక్కువం దెలియ నిన్ని పలికితినే కాని వేరు కాదు. నిగ్రహాభ్యంతరమునఁ జిక్కియున్న నే నిఁక నెందు బోఁగలను. నీకోరిక నీవరకె నెఱవేర్చి యుండుఁగాని నాకొక్క యాఱునెలల వ్రతమున్నది. దాని నెఱవేర్చిన పిమ్మట నినుంగలసి సుఖించెద. క్షమిం

పుము. కనుయూని యీగడవపుదినములు గడపుము. చనుము.

ధన—ఒప్పాలకప్పా! ఇప్పటికైన నీకు నాపై కృపవొడమె సంతియే చాలు. నీ చెప్పిన చొప్పుననే వర్తింతు. (తనలో) అబ్బా! ఈయాలునెల లెట్లు పుస్తును. కానిమ్ము. (అని తల యూచి చనును)

తృతీయాంకము—చతుర్థరంగము.

(స్థలము:—కల్లుపాకల సమీపము)

(స్వామిగాడు త్రాగి యాడుచుం బాడుచు ప్రవేశించుచున్నాడు.)

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము—చాపుతాళము.

అరె-నాకింక్లోలేంయిటీ-మటి♦నాకు లేందేంయిటీ

నాకాడ నిస్ని సంచు లుండ♦నాకీ నొకేర్పింయిటీ 1

వహ్వా! యెంత డబ్బిచ్చాడారి నాయ్నా కోమటి.

బలె-ఆడబ్బప్పిస్తా-యింకా♦అన్నిగడిత్తా

ఆ-నాండబ్బాడ్తాత్నాడ్లేని♦యైచ్చర్యంతో నుంటా 2

ఐచ్చర్యంవొకటే ఆబ్బానా సాంయి రంగా యింక సూస్కో నాసోకు నా తమాసా

కొన్నాల్లూర్కుంటా♦గొప్పమేడ గట్టిత్తా

మ-రెనోస్ని మంచి రంగుల్తెప్పిం♦చేయించి సూస్కుంటా 3

ఇంక-దాన్నీమద్దూకోన్నా-యింటి♦దాన్నిలిపిత్తా

ఇహిహీ-దాన్నిమద్నేపడి నామీదద్పడి♦తందనాలాడుకుంటా 4

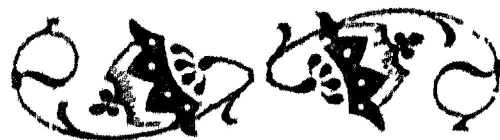
మరి నామేడూని తల్లీ సిగ్గొయ్య గొప్పోల్లూరోక్క

దాన్నిదెక్కువై రినా-మాట్లా♦డ్డామ నొత్తేనా

మంచి-పన్నీదున్న పబువుగార్మలె♦పల్కురిం పకూర్కుంటా 5

మరిం కీలాగే వుంటానా? యింకీడెంకమ్మ కల్లు తాగ్తానా? అద్దాళుండా ఛీ యాడాలి సిగ్గొయ్య అనాది బేడ్డి తాగితే యేంయి గవ్రిం యేం యినిసా అగ్గోయింక నేనూ గొప్పోడ్నే గాదూ, కాబట్టి ఆగొప్పోల్ల మల్లే.

మంచి బరంది తెప్పిస్తా-బలే మాంసం వండిత్తా
అగె-కొంచంకొంచెంయాగి రొట్టెల్ ముంచ్కు తింటుంటా 6
బలారి యీదార్పు వుద్దోగంలో మాతరం శాబా-శాబా-ఇన్ శాబాస్
మామంచి గవ్రం మామంచి డబ్బు. (తూలుచు కక్కుచు నడచును)

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

చతుర్థాంకము—ప్రథమరంగము.

[జగన్మోహిని కన్నుల నీరు గార ధనపాలుని మేడపైఁ బాడుచుఁ గూర్చుండును.]

జంజూటిరాగము—రూపకతాళము.

అహా! నా ♦ బహిఃప్రాణమా ♦ మహీంశ-ననుఁ-గనకుంటివహో ॥అ॥

మహారా ♦ జహాళినాక్షి ♦ మహోర్తి ♦ వహించితివా ॥అ॥

ఉ॥ మారునిగేరుచారుసుకు ♦ మారశరీర! గుణాకరా! స్ఫురత్
స్ఫారవిచారధీర! ఘన ♦ సారపటీరసున్నగాత్ర! న
న్నేర విచారవారినిధి ♦ నింతగ ముంతువు నామనోహరా!
రార కృపారసంబునను ♦ రాజిలు బారలఁ జేరఁదీయరా!

సీ॥ నిను మాని మొనలేని ♦ ఘనశోకవని-గాస
మనుదాన ననిశంబు ♦ మునిఁగి మున్గి
ననుఁ గానఁ గనులేవె ♦ వినిరావె మనసీవె
చనియుండె ననియాత్మఁ ♦ గినిసి యుండు

నిను తెచ్చెదను పార్శ్వ ♦ మునకేను జనహితు
వును మార్మికను జేత ♦ నునుప నీది
యని పమ్మటను భ్రాంతిఁ ♦ గొని వచ్చితిని గాని
కన లేదింకను వేరు ♦ మనము నందు

తే॥ గీ॥ మనసిజాకార! యనఘ!, నా ♦ యనుఁగు ఱేఁడ!
వసతి! నీవగ్నినుఱుకుమ ♦ న్నను నుఱికెద
మునుఁగు మన్నను నీటను♦మునుఁగుదు నిఁక
ను నితర మెదియొనరుపుమ♦న్నను నొనర్తు

అన్నా! మూర్ఛ నొందుచుంటి. దైవమే తప్పఁ జూచుచున్నప్పుడు నా నెచ్చెలి యేమొనరుపఁ గలఁడు. హా! వైకుంఠనాథ!

సీ॥ లలిఁ బ్రోవ నీయమా♦లయము వేడాయమా
న్యాయమా శ్రేయమా♦మ్నాయరక్ష!
తలఁపవు ధర్మమా♦తొలినాటి కర్మమా
మర్మమా ధర్మమా♦కూర్మవర్య!
పగబట్టి నింతనూ♦పయి నీకు పంతమా
యెంత మా యంతమా♦నంత పోత్రి!
ననుఁబ్రోవ భారమా♦నావల్ల నేరమా
వైరమా ఏమో రమా♦పతి నృసింహ!

తే॥ గీ॥ వామఁబోషింపుము వామన!♦ప్రమదఁ బ్రోవ
రా పరశురామ! రామకై♦రమ్ము రామ!
కృష్ణవేణిని బ్రోవరా♦కృష్ణ! పోషింపు
బుద్ధిమతిని బుద్ధ! కలికిఁ♦బోషింపు కలికి!

ఉ॥ నేఁటికి నాఋమా సములు♦నిండఁగ నుండెను గానినాథుఁడి
ప్పేటికి వచ్చుజాడ కను♦పింపమ కాయలు కాచె నేత్రముల్
వాటిలు మానహాని తెల♦వాఱిన వైశ్యునిచేత శ్రీహరీ
యేటికి రిత్తకోరికలిఁ♦ కేటివి సౌఖ్యము లేటి జీవముల్
వేరెద్ది యొనర్చుటకు నుపాయమ్ములోఁచకుం డె. ఏమి చేఁయుదును? నా
కింతయే ప్రాప్తమని నాజీవంబులు వోనాడెందాన అయ్యో! విధి యీ
చెఱసాల నంతిమొందునట్లు నానుదుట వ్రాసెఁ గాఁబోలు

కం॥ కట్టా! తెచ్చినధనమును
గుట్టుగ వెచ్చించకేల ♦ గుట్టుతి రవికిఁ
గుట్టితిఁ బో దానను నీ
కట్టఁడికిం జిక్కనేల ♦ కర్మము గాదే.

చెల్లఁబో! ‹‹బుద్ధిఃకర్మానుసారిణి" యను నుడివి నిజముగాదే మఱియు

కం॥ పూర్వపు జన్మమున నెవరి
గర్వంబున నొడలెఱుఁగక ♦ గారించితినో
సర్వము సమముగఁ జూచెడు
సర్వేశ్వరుఁడేల విడుచు ♦ సాధింపక నన్.

(ఆలోచనాన్వితయై) ఈవణిజుఁడు నన్ను వంచించి యిటకుం గొనివ
చ్చుటచే వీనిఁ దిరుగ వంచించుట యొక పాపకృత్యము కాదని నాకుం
దోఁచెడిని. కావున నేనీరేయి నొక నిచ్చెన నాధారంబుఁ జేసికొని
యీహర్మ్యమును వీడి చనెద. పిమ్మట నాపాల్లిట్లున్ననట్లగు. అక
టా! యింక నామోహనాకారుని నామనోహరుని ముద్దుమోమును
జూచు భాగ్యంబు నాకు లేదు. హా! జీవితేశ్వరా! మనకు నేటితో
సరియా. (మూర్ఛనొందును.)

[ప్రవేశము:—జయంతుఁడు విలపించుచు.]

సీ. హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! యిందువదన! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! చకోరాక్షి! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! శుకవాణి! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! హంసయాన! యెం ♦ దరిగినావె

తే. గీ. హా! జగన్మోహినీ! మనో ♦ హారిణీ! సతి
అకటకట! నన్నువీడి యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీరాణి! ♦ హా! సుగాత్రి
అయ్యయో! నన్నుఁ బాసి యెం ♦ దరిగినావె.

మానినీ! నేనామిగిలిన రూపములు కైకొని మనోహరంబగు కాసార ప్రాంతముం జేరి నీవు కన్పడమి నీకై వెదకి వెదకి వేసారి యబ్బలవగుటచే నీవీయూరు విడిచి యెందును బోఁజాలవనియుఁ బరుఁడెవ్వఁడో నీసుందరవదనారవిందము గని మరుబారిఁజిక్కి యేదేని ఘోరకృత్యము గావించి యుండవచ్చునని యుఁ దలంచి యీయామాసముల నుండియు నున్మత్తునిరీతిని పట్టణమంతయుఁ గలయ వెదకితిని. కాని నీవు చిక్కవైతివి. ఇంక నెట్లు నా మేనఁ బ్రాణంబులు నిల్పువాఁడ. మరియు మాఱుతు మన్నను మఱపునకు రానీని నిన్నెట్లు మఱతును.

తే॥ గీ॥ వసుధఁ గర్పూరచంపక ♦ కుసుమములును
హంసశుకపిక కేకను ♦ లాది యైన

పక్షులును సుధాంశుండును♦వరలుచుండ
మగువరో! యెట్లు నే నిన్ను♦మఱవఁ గలను॥

అయ్యయ్యో! దేవీ! నీసౌందర్యము నే నెంతని వర్ణింతును!

సీ॥ పురివిప్పియాడెడి♦పులుఁగో తుమ్మెదగుంపో
విషధరమ్మో చెలి♦నీలి కురులో
పత్రకాలఁ దాపిన♦వజ్రపుతునుకలో
తారలో నారివా♦గోరులో కొ
భద్రకుంభములో పూ♦బంతులో మేలి ల
కుచములో కోమలి♦కుచములో కొ-
పుటము వెట్టిన యట్టి♦పుత్తడిబొమ్మయో
తొలుకరి మెఱుఁగో తొ♦య్యలి యొడలో కో

తే॥ గీ॥ యంచు భ్రమను జెందించెడి♦యవయవముల
నొప్పుచుండును గాదె నా♦యువిదమిన్న!
నా మనోహారిణి! రమణి!♦నా వెలంది!
నాజగన్మోహినీరాణి!♦నా లతాంగి!

ఉ॥ మేలగు కల్పపూవులను♦మించును గాంచనముం బరిశ్రమన్
జాలఁగ కూడఁబెట్టి భువిఁ ♦ జానను గీర్తి గడించుకొంటకై
మేలని యందఱున్ దనను♦మెచ్చఁగఁ జేసియు మందబుద్ధినై
ఫాలమునందుఁ గష్టముల♦బాల్పడు మంచును వ్రాయఁజేతులె
ట్లాడెనో మానసంబు నెటు♦లొసనెనోకద ధాతకయ్యయో!

(అని జగన్మోహిని యున్న మేడయురుగుపై మూర్ఛనొందును.)

[జగన్మోహిని మూర్ఛనుండి లేచి]

హిందూస్థానీ తోడిరాగము: రూపక తాళము.

ఎన్నఁడు నా-కన్నులార♦నినుఁ జూతు-సన్నుతాంగ!

కన్నన నిన్నుఁ జూచు భాగ్య•మున్నదో లేదో యెఱుంగ 1
నా-కన్నతండ్రిఁ బాసి మన•యున్నతస్థితు లెల్ల బాసి
బన్నముల నొందిన నీ•వున్నఁ జాలు ననుకొంటిని 2
ఎన్నరాని కష్టముల•నెన్నియైన నోర్చియుందు
నిన్ను నన్ను వేరుపరచె•నన్న! దైవమెట్లులోర్తు 3
పున్నెమింత గాన్గవాదెనో•యున్నరు లధర్మరీతి
సన్నుతిచరితల నేచఁగ•వెన్నఁడైనఁ బ్రోవఁడయ్యొ! 4

ఇఁక నేనేమి చేయుదును? నేనీ యాఱుమాసముల నుండియు గడియల లెక్కించుచు ప్రతిమను మిషచే నానాథునకై పరితపించుచుంటి. మఱియు నీరెండుదినంబులలోను వానిద్రవ్యమంతయు వ్యయపఱ్చి ఋణగ్రస్తుని జేసి పెక్కులు దానధర్మములు చేసితిని. కామాంధుండై యొడలెఱుఁగక నేఁ జేయుమన్న కార్యమెల్లను జేయుచున్న యీతఁ డింక నన్ను విడుచుటకల్ల. నామనోనాథుఁ గనుగొనుటంతకన్నకల్ల. అకటా!

ఆ॥ వె॥ మ్రాలిగెడి సృగాల•మూర్ధంబుపైఁ దాఁ
ఫలము పడినయట్లు•తలఁప మాకు
కష్టములపుచుచును• గాసి నొందుచునుండఁ
గలిగె నీ విదూగ•కష్టమింక॥

ఆ॥ వె॥ ఘనము గూఁకతన • ననలునకును సుత్తి
దోఁడన మన నామె • త వలె భువిని
నన్నుఁ గూడను గద • నా నాథ నీకిట్టి
మఱి మచ్చె నేన • దుష్టురాల

(వామనేత్రిఁ బదుర) ఆహా! శుభప్రియాణములం దెలియఁ జేయు నా వామనేత్రిం బేటికిల్లదరుచుండె. నాకు నాకూర్మిశ్రేణిఁ జూచు భా

గ్యమబ్బునా యేమి? పట్టిది. పరులెఱుంగని కష్టములం బడియున్న న న్నతండు చేరుటెట్లు? ఇంక ప్రియాణమా మానము నిశ్చయించుకొనిన దేకదా.

తే॥ గీ॥ మానమును గాచుకొనను హా ♦ రత్నమును పీడి
యడవులను జేయవలయుం బ్రియాణము లిఁక
ఏమిది? యింతలోనె నాదక్షిణనేత్రము నదురు నాగ. ఇఁక నేమున్నది
అందనేకము లేమమల ♦ నొంచెననుచుఁ
దలిపడిని దక్షిణపునేత్ర ♦ చలనమికట!

ఎట్టికష్టములైనను సరియే యనుభవించుదానం గాని యిట్టి కష్టేఁడియుం టనుండనోప. హా! ప్రాణేశా! నాకై పరితపించుచు మీరెందేనిఁ బ్రా యోపవేశమొనర్చితిరా లేక జీవములతో నుంటిరా? (చింతించును)

జయం—(మూర్ఛ తేరి) హా!మత్ప్రియసఖి!

మ॥ కదియఁగ జంద్రుని రాహువేగుచునువే ♦ కాన్పింపనీమోముతా
నిదియా బింబము లేక యయ్యదియుయం ♦ చెంతోగతర్కించినీ
వదనంబందుఁ గళంకమూగయమిఁగా ♦ వానిఁ బట్టఁగా నేగు నా
వదనంబున్ననువాఁడనే మగుడ నా ♦ భాగ్యంబు నాకబ్బునే.

అయ్యయ్యో! నాయట్టిహీనునకా సియట్టినుగుణసౌందర్యసతీమణి లభించుట!

శా॥ ఆలీలన్ నిను పీడి రామిఁ గని కా ♦ యంబెల్ల కంపింప న
న్నేలా యొంటిగఁ డించి పోయితివి భూ ♦ మీశాత్వరన్ బ్రోవవే
"యాలస్యా దమృతమ్ విషమ్మ్" నెపు ప♦త్న్యైన దలంపంగ దే
యాలిం బాసెనుసంతనిర్దయుఁడనే♦యయ్యో! యెటుల్ పోయెనం
చాలాపించితొ దూఱితో విసిగితో ♦ యచ్చోటులం జూచితో

జాలం బొందక నిన్ను పిడితినిగా. చానా! జగన్మోహినీ!

జగ—(ఆలకించి) హా! యేమిది? ఎవ్వరు నన్నుఁ దలంచు చుండిరి? నిజముగా నాకన్ను వినంబడియునా లేక భ్రమయుచుంటినా? అట్లు గాదేని మఱుఁగుననుండి నా వాక్యములాలించి పరుఁడెవఁడయిన నిట్లు మానసిక్తత్వమున కొనకరిమించెనా? అట్లొనర్చుటకును నా నామ మెట్లుఱుఁగ నౌను? ఆతఁడు దరిద్రుఁడే నా మీఁదిబాళిచే నన్ననవరత ముకాచియుండి గుట్టాఁగొ చెప్పెనా? ఎవ్వఁడైన నేమిచూతు. (అని క్రందిక తొంగి చూచుచున్నది.)

జయం—జగన్మోహినీ! జగన్మోహినీ! నిన్ని జన్మమున నిఁక జూతునా!

జగ—అహో! ఇంకను సందియ మేమి? నా భాగ్యవశమున నేఁ డు నా ప్రాణేశుఁడ నొచ్చెట తెంచె ఇఁక నన్నుఁ బోలు ధన్యలెవ్వరు. నే నెట్లీయనతో సిపుడు సంభాషింపుదు? కానిమ్ము నేనొక కమ్మవ్రాసి యీయన కడఁ బడవైతు. (ఒక చీటిని జయంతునిమోల్లఁ బడవై చును.)

జయం:—(సంభ్రమమునఁ జీటిని గాంచి) ఇది యేమి! యీ జాబుచొచ్చుట నెవ్వరు బారవైచిరి. ఈమేడ నుండి తప్ప మరియొక చో టనుండి యిచనచ్చుట కేమియు నాధారములు గనుపింపవు. (పైనఁ జూచి జగన్మోహినిని దిలకించి) ఎవ్వరీవనిత? ఇందున్నననుఁ గ్రిందుప ర్చువదనంబున బొమ్మంబులూర నిట్టూర్పులతో నిల్లెలోకో విచారిం చుచున్నది. చూడంజూడ లామకోహారిణివలెనే కాన్పించుచున్నదే! నిక్కమా లేక కలయా? సిరలమా మోహనాంగినే తలంచుచుఁ బ రితపించు చునె సినరరు శేశయున యునయయినను నాకన్నుల కిట్లు కను

పించుచుండెనేమో యెదనిశ్చయించుకొనను నాకుఁ దోఁచకుండె.

జగ—ప్రాణేశా! పడరానియిడుమలు మీకుఁ గల్పించిన జగన్మోహిని యియ్యదియే.

జయం—(పులకాంకితుఁడై) ప్రాణేశ్వరీ! నీవీసౌధమునకుంటి వెట్లు?

జగ—మనోహరా! మీకనుఁగప్పి మీరత్నాంగుళీయకముం జేఁబట్టి నాకానవాలుగాఁ జూపి యీవణిజుఁడు సన్నునువంచించె. నాఁడు మొదలు మీరాకకై వేచియుంటి నేఁడది సఫలమాయెను.

జయం—ఔరా! లోకమెంత చిత్రమైయున్నది!

ఉ॥ భామినులొంటిమైఁ దమకుఁ • బాపవశంబునఁ గంటఁ బడ్డచో
భూమిని, దుష్టకోరికలు • పుట్టి యధర్మమటంచు నెంచకే
కామశరంబులన్ దగిలి • గర్వమదంబునఁ గన్నుగానకా
భామల మిక్కుటంబులగు • బాధలముంతురు దుర్మతుల్గటా!

ఇట్టి నీచులు వరలువఱకు సుందరులగు మందయానల మానప్రాణంబులు దక్కునా? ఓరీ! వైశ్యా! "అతివినయం ధూర్తలక్షణమ్మ"ను నుడి నీయెడఁ బొడకట్టెనురా?

జగ—నెచ్చెలీ! గతజలసేతుబంధమేల? ఆయుత్తరము సరయుఁడు.

జయం—(చీటివిప్పి)

తే॥ గీ॥ నాథ! యీనిశిథమున నీ • సౌధమునకు
నిచ్చెనను వైచి క్రిందికి • వచ్చెదాన
నొరులకంటను బడకయీ • యూరువిడిచి
పోవుదము సుఖప్రదమైన • తావునకును॥

కాన మీరీ తిన్నెపై బన్నుండి యుండుఁడు"

చెలీ! ఇది చక్కని యుపాయము నేనట్లే యీప్రదేశమునఁ బరుండెద. నీవు నీజాగ్రత్తమై నుండుము. పొమ్ము. ఏలయన,

సీ॥ మనబాధలను గాంచి♦మనమున నెనరుంచి
యనలదశ్మ్రులు చూపెఁ♦గినిసి గినిసి
కార్యంబు గానమి♦కటకటంబడి మొగ
మెట్టినొపర్యంత♦మేడ్చి యేడ్చి
ఛాయపుంజపుబంట్ల♦జాబిల్లికడకు వే
మనవార్తలెఱిఁగింపఁ♦బనిచి పనిచి
పక్షులనాదిగాఁ♦బనిమాన్ని గూండ్లనుఁ
గోలాహలంబెచ్చఁ♦దోలి తోలి

తే॥ గీ॥ కమలములమోదమును నీటఁ♦గల్పి కల్పి
ఛేకటిని లోకమున వ్యాప్తి♦చేసి చేసి
సుజనుల యెదను దుఃఖంబు♦చొన్పి చొన్పి
శోకబాంధవుఁడీగను♦లోఁగి లోఁగి॥

(తెర వ్రాలును.)

చతుర్థాంకము: ద్వితీయ రంగము.

[మేడను నిద్రపుచ్చి జగన్మోహిని కూర్చుండును.
జయం—తిన్నెపై బన్నుండును.]

బల్లి—[ప్రవేశించి] అరరె! యీ కోంపటోఁడెంత కొవ్వెక్కు న్నాఁడో గాని అమ్మ! అమ్మ! బంగారు చామాన్లూ యెండిచామా

నైనంట దానమిచ్చేత్తం ఇంకా యీఁడింట్లో యెంతచోన్ముంగో ఎల్లాగైనాసరే యీగోడ ల్తడిమి కన్నం వేసో యెక్కోలాగ దూత్తేఘ్రంవ నాతమాసా (తడుముగా నిచ్చెనతగులు) అబ్బా! యిదేంయిటా (చేతితో స్పృసించి) ఏంటిది? నిచ్చెన్లాగుందే. ఆ-నిచ్చెనే. ఇక్కడేం ఉక్కళారో? కొంపతీసినన్నట్టుకొంటానికేమో? ఛీఛీనన్నేపట్టుకోటం. ఈల్లుగాదు తిరుమూర్తు ల్రావాలి హెహె అంటే ఏదోపారపాట్లో లిక్కడమర్చిపోయారు. ఇది నాకు సాలాబాగుంది.

(అని మెల్లఁగ నిచ్చెన కెగఁ బ్రాకును.)

జగ—ఏమిది? నిచ్చెనమీదికి మనుష్యుఁడు మెల్లఁగ నెగ బ్రాఁకు శబ్దమయ్యెడిని. వేరెవ్వరైయుందురు? నాయాలస్యమునకో ర్వకే నాప్రాణనాథుఁడే యిటు వచ్చుచుండెఁగాఁబోలు? (మెల్లఁగా) ప్రాణేశా!

బల్లి—ఓరి నాయెన్నా యిదేంటి? (అని నెమ్మదిగ దిగి) ఇదేంటో సామేశా అంట యినబడ్తేంటి నేనేం సామేశాను.

(అని యాలోచించుచు నిలచును.)

జగ—పరులు వింతురని కాఁబోలు నానాథుఁడు పలుకకుండె (అని క్రిందికి దిగి వచ్చి) ప్రాణేశా! పోవుదము సహవ్రము.

బల్లి—అమ్మబాబో యిదెవత్తో కిందికి దగొచ్చినదు మంట దేంటి పాడేశా పాడేశా అంటదికూడాను సరే నే నొకటనుకొంటే దేఁవుఁ డింకొకటనుకున్నాఁడు. పోనీ మంచి సొత్తు దొరికిం దింతేచాలు. దీన్తీస్కెల్లి పెండ్లాడ్తా.

(అని వాఁడు ముందు నడువ జగన్మోహిని వెంబడించును.)

చతుర్థాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: అరణ్యము. ప్రవేశము: బల్లిగాఁడు, జగన్మోహిని]

యదుకులకాంభోజి రాగము: ఏక తాళము.

బల్లి—సిక్కిందీ, ♦ సిక్కిందీ, ♦ సక్కనిపిల్ల-వవ్వా ♦ సిక్కిందీ-బలే
సిక్కిందీ-నాకు-దక్కిందీ, సిక్కిందీ-ఒక్క తేపిల్ల ||సి||
మక్కువతో ♦ నొక్క సారి ♦ సెక్కిలి ♦ నొక్కినచాలు ||సి||
మండగేసు మరుసుంచే ♦ దండనకు-అయ్యో ♦ ఉండజాల- నే ♦ నుండ
జాల ♦ దండిగ వైసె బెట్టెదీని ♦ అండను నే ♦ నుండెదను ||సి||
పల్కరింపబాల నాపై ♦ యల్కనేమొ నవ్వవే ♦ సిల్కనేమొ-మేల్-
సిల్కలకొల్కి-వవ్వా-మరుసిపూముల్కి- హాహా ♦ పల్కరింపకున్న
సరే ♦ కల్కిని నే గూడెదను ||సి||

(అని జగన్మోహినిపైపు తిరిగి తిరిగి దొంగచూపులు చూచుచు లోలోనఁ గుటుకుచు నవ్వుచున్నాఁడు.)

జగ — తెల్లవాఱుచున్నదిగదా! ఇప్పటికే కడుదవ్వు నడిచితిమి. ఆయాసమున నీకు గాళ్లు డస్సినవి. ఒక్కింతసేపిచట విశ్రమింప నా నాథు లేఁడెడ మనోహరా! (యని పలికించి భయముగ) ఇదియే మీ వీఁడెడమా? అయ్యో! దైవమా! యేల యిట్టి కష్టముల పాల్జేయుచుంటివి?

తే॥ గీ॥ వనిజబాధలు తప్పించి ♦ ప్రాణనాథు
నప్పగించితివి కృపచే ♦ నంతేచాలు
దైవమా యని మనమునఁ ♦ దలఁచుచుండ
నన్ను దోఁచితువె యీ ప్రాణ ♦ నాథుకడను.

(ప్రకాశముగా) ఓయీ నీవెవ్వఁడవు?

బల్లి—నేనా యిద్గో నేనేనా యేళానుగాను అదేంటి పాడేళా నుగాను.

జగ—(విచారగ్రస్తురాలై) అక్కటకటా! వీఁడేట్టి పాపపు పల్కులు పల్కుచుండె.

బల్లి—యేంయిటీ దొంగమొగమెత్తున్నావ్? ఇద్గో సూడు నేనూ దొంగోడ్నే నాదగ్గర సాగుతియ్యనుకొన్నాఁ వేంయి నీయేసాలు?

జగ—అయ్యో! వీఁడు దొంగ ననుచున్నాఁడు వీని నెట్లు తప్పించుకొందు?

తే॥ గీ॥ వీనిచేఁజిక్కియుంటి నే ♦ వీలు తప్పి
కానఁగా రాని కటికిచీఁ ♦ కటని వీఁడు
కానకయె తెచ్చె నన్నవ ♦ మాన పరుప
మానహానికంటెను మేలు ♦ ప్రాణహాని.

(ప్రకాశముగా) చోరా? నన్నిటేల కొనివచ్చితివి?

బల్లి—ఆంయ్ నేందీస్కొచ్చాను పాడేళా నడంటే సర దానబ్బ సిగ్గోసిం డబ్బెప్పుడ్డే అప్పుడె దొరుకుద్ది పళ్ళం చెప్పాను దొరుకుద్దని కోరుకొన్నదా న్నిడ్చిపెట్టం మంచిది కాదని నస్తే యీలా గంటావ్. యేంయినీ ఒగలాడి తనం.

జగ—(తనలో) హరి హరీ! మనోహరా! నీనారి నొక నీచుఁ డిట్లాడ సహింతువా?

ఉ॥ నీచుని నిన్నుగాఁ దలఁచి♦నేను విమూఢత వెంటరాఁగ న
న్నేఁచుచు నుండె వీఁడిచట♦నీవట నిద్రనె యుంటివో కటా!
లేచితొ లేచి నన్ను గన♦లేమికిఁ జింతిలుచుంటివో యికఁ

వేచియె యుంటినో యచట ♦ వేగుచునుంటివొ రానటంచు నే॥
ఓ సూర్యచంద్రాదిగ్రహంబులారా! బృందారకులారా! మీకైనఁ గరుణలేదా?

చ॥ అడలుచునున్న నన్ను గని ♦ యాత్మకరంగక యుంట పాడియే
యుసురు కోరుకోర్కులని ♦ మెల్లపుఁసున్నిము కొల్చెదర్ గదా
పురుషుని నిర్గమించి ననుఁ ♦ బోవిడుటేటికిఁ దలంపు వేగ నా
యువిదయనిక్కె ప్రాణనాయునికి ♦ యిప్పగఁ జెప్పరె ప్రోవఁ జూడరే.

బల్లి—ఆలోచనేంటికి నేనందగాణ్ణిగానా నాకన్నసక్కనోడీ లోకంలోఁ గాదుగందా మరే లోకంలోఁ దొర్కడు. ఈఆలస్సెం వెందుకు మరదలపిల్లా?

జగ—(తనలో) ఔరా!

తే॥ గీ॥ తాను యున్నటనెక్కడు ♦ తమ్ముమించి
సల్లివారలు భువిలోనఁ ♦ బుట్టలేద
టంచు మంచిచెడ్డలనేమి ♦ యెంచకుండ
మసలుచుందురు గాదె దు ♦ ర్మార్గులిలను.

హిందుస్థానీకమానురాగము—ఏకతాళము.

కాలుచీఁకటిని-గానరానపుడు ♦ కాంతారములకుఁ గొనితెచ్చి
ననుఁ-గాంతారములకుఁ గొనితెచ్చి ♦ మారసుఖము
గోరమీర గదితెను ♦ జోరానన్నిటులన్-ఓరీ-చోరానన్నిటులన్ 1

బల్లి—నేస్తున్న చ్చానంటావేంయి? యెక్కడ్నేర్చుకొన్నావీసం. బలే బలే.

యమునలకాంభోజి రాగము: ఏకతాళము.

పిల్లా పిల్లా సీ చక్కని పిల్లా-నా-మరదల పిల్లా-ఒల్లంతయుఁ

బుళ్ళయ్యేను♦గళ్ళ నిన్ను గాంచఁగానె♦అల్లమరుఁడు♦గొల్లలుగను♦
విల్లు వంచి♦జల్లఁబూల ॥పిల్లా॥
అల్లరిసేయకయె నాకు♦సల్లని నీకౌఁగిలిత్తె
కల్లుముంత తెచ్చి నీ♦కాళ్ళకాడఁ బెట్తాను ॥పిల్లా॥

ఇద్దో యెలాగుంటదనో్కన్నాన్. మరిమరి సెప్పడం వెందుకు.

(గుటకలు వైచును.)

జగ—(తనలో) అకటా! శ్రీహరీ! వీఁడు మఱింత పిచ్చి పెరుగుచున్నాఁడే? ఏమిసేతును? భయపెట్టిన నేమగునో చూచెద.

పల్లులూడఁ బెరికించెదఁ జూడుము♦చెల్లుసంచు నిటు ప్రేలెదవు

బల్లి—ఊం ఊం యేంటి? (అని పైఁబడఁ బోవును.)

జగ—(తప్పించుకొని దూరముగాఁ దొలఁగి) హా! కృష్ణా! నందనందనా!

త్రుళ్ళియాడు బెదరించిన మానఁడు♦అల్లరిపనులకటా!

బల్లి—పల్లుదెచ్చి యెట్టననా♦పల్లులూడ బెరికిత్తావ్

జగ—హరి హరీ! (అని చెవులు మూసికొనును.)

బల్లి—లేక♦కల్లుదెచ్చి (అని మీదికురుక నుంకించును)

జగ—ఛీ దుర్మార్గా (అని తప్పుకొను.)

బల్లి—ఆం యింతే యిద్దో ♦ కల్లగాదు

యీడ్డొంగోడబద్దాలాడ్తున్నాఁడనో్కంటావేమో చేతిలో చెయ్యేత్తా

జగ—ఛీఛీ నీచా నన్ను ముట్టరాకుము దూరము పొమ్ము.

బల్లి—మరాలాగన్నావంటే యిడ్డీ మీద బత్తా నీకు పేమ రావాలనూరో్కన్నా

కల్లగాదు-నీకు-పల్లు♦కొల్లల్గాఁ దెచ్చిత్తా ॥పిల్లా॥

నాకులేకుండానే నీకు పెళ్లి సరిగందా

జగ—హానాథా! ఇంకను ననాథమొ బాలించవా

చ॥ అడవికిరమ్మని వచ్చి యిటు♦లక్కట! చిక్కులు బెట్టు నీసిక్రో
వ్వడఁచుమడంచి నన్ను గృప♦నారయుమిష్టముగల్గ లేదయా
యునుపతి కాలతిఫుంజనుల♦నుక్కడగించెదం మోము చూపునే
విడిచెద జీవముల్ గనిన♦సమ్మట సయ్యదిమైన వల్లభా !

ఇట్లడలుటకన్న నీనిఁ దొలఁగించు మార్గమరయవలయు. (అని కొంత యాలోచించి) కానిమ్మిట్లు చేసెదను. (ప్రకాశముగా) ఓరీ! మీరెం దరన్నదమ్ములు.

బల్లి—అం యిప్పటికి నామీద దయొచ్చింది మరిగంటే యె ల్లిగాఁడొకఁడా పుల్లిగాఁడొకఁడు పెద్దెంకఁడొకఁడా సిన్నెంకఁడొకఁడు ఆప్పైని బల్లిగాణ్ణినొకణ్ణి, యిందులో యిద్దరేంయిసెప్పను సెరసా ల్లో వున్నారు మరింకెంతా కల్సెందరో నీవే సుస్కో

జగ—సనే నివెంట నేను వచ్చితినా వారును నాకొఱకుఁబోరి నిన్నేమి సేతురో కావున నీవింటికేగి పెండ్లికివలయు సరకులను ముఖ్య మైన చుట్టములను దోడ్కొనిరమ్ము. నేనీ మఱ్ఱినీడనుందును. తరు వాత నిక్క పెండిలి యగును.

బల్లి—ఏంయిటే! నీవిక్కడుంటావా ? యేం నన్ను బుట్టలో బెట్టాలనే సిసుస్తు.

జగ—హోరా? నిక్కము నేనిక్కడ నుందు నీకు నమ్మకము లేదేని నా పేరు చెప్పెద.

బల్లి— పేరుదు కేంటే.

జగ——నా పేరు నీవెఱిఁగియున్న నొకవేళ నేనేగినను నీవు ననుఁ గనుఁగొనఁగలవు.

బల్లి——ఆలాగా అవు నవునేదీ సెప్పు ఊం-తొరగా

జగ——జగన్మోహినీరాణి

బల్లి——యే హెంరాసీ గీసి చూడొచ్చునన్లే ఆయన్క ముందు నీపేర్సెప్పు.

జగ——జగన్మోహిని

బల్లి——ఏంటీ జ-జ-జ-గ-గ-జగ-జగ-ఏదీ మల్లి సెప్పు.

జగ——జగన్మోహిని.

బల్లి—ఆం-ఆఁ-అట్టుకొన్నా గన్మో-గన్మో-గన్మోయిన్నా గన్మోయిన్నా-అదేంటీ-జగ-జగన్మోయిన్నా నీవిక్కడే వుంటావ్గా?

జగ——ఆ నేనిచ్చటనేయుందు త్వరితము రమ్ము పొమ్ము.

బల్లి——(జగన్మోయియిన్నా జగన్మోయిన్నా యని పిలచుచు వెనుకకు ముందుకు నడచుచు నీవిక్కడే వుంటావ్గా యని యడుగుచు వెనుకఁ జూచుచు పోవును.)

జగ——బళిరా!

తే॥ గీ॥ మంచిమాటలు చెప్పి యొ ♦ ప్పించ లేము
ఇంచుకయుఁ బాధ్రనలచే జ ♦ యించ లేము
కాంచిలాతివారలనువం ♦ చించు నియమ
వంచకుల వంచనలచేత ♦ నొంచఁ గలము.

ఇప్పటికీ గండము గడచినది మీఁద దైవమున్నాఁడింకఁ బోయెద.

(చనును.)

చతుర్థాంకము—చతుర్థరంగము.

[మేడయరుగుమీఁద జయంతుఁడు మేలుకొని కన్నులుదెరచి విస్మయమున]

జయం—ఏమిది? భానూదయంబగుచుండె. నన్నర్థరాత్రి లే పెదనన్న నాజగన్మోహినియేమయ్యె? అయ్యో! మానముఁ గాపాడు కొన దృఢనిశ్చయురాలగు నామానినీమణి మఱి యేదైన కష్టసందర్భ మును పొందెనా?

ఆ॥ నెఱి నిమరఁ జేమిఁ జేమి ♦ గడియసివేదికక్ష
నినుగప్పెట్టి లేవ ♦ నుదయమయ్యె
మనవతి నెవఁడైన ♦ ముదమునఁ గొనినాఁడొ
మదిమును గవయంగ ♦ మదిని దలఁచి.

(అని యాత్రాప్రసరసి) ఇదిగో నాకొమ్మపాదమ్ములు. ఇయ్యెడ మఱి యు నురుచరణములగుపడెడిని. కాన నాయూహ సరియే హా! దంతి గమనా! పాటలాధరీ!

హిందుస్థానీకాఫీరాగము—చాపుతాళము.

హా! జగన్మోహిని! ♦ హా! జగన్మోహిని!
హా! జగన్మోహిని! ♦ హా! జగన్మోహిని! ॥హా॥
నాకేది తెరువకట! ♦ నాకేది దిక్కు
నాకెప్పు డొరకుట ♦ నాతి! హేమశిక్కు ॥హా॥
ఈమేయిఁ బ్రాణంబు ♦ లెమ్మెయినుండు
నీమ్రసులరూపంబు ♦ నిచ్చఁ గనకుండ ॥హా॥

అడవులఁ బడి యడలు ♦ మనిధాత నుమటఁ
బడవ్రాయ నెట్టులు ♦ పడతిఁ బొందుట ॥హా॥
(నిష్క్రమించును.)

చతుర్థాంకము—పంచమరంగము.

స్థలము:—అడవి.

[పెళ్లికొడుకువేషమున బల్లిగాఁడు, మఱియుఁ చోరులు ప్రవేశము.]

ప్రథ—ఓరీ! బల్లిబాబా? యెక్కడ్దొరికిందా్రి నీకంత సక్కని సుక్క.

బల్లి—తాతా! ఒరేయ్ కన్నానెక్కిల్లానా్రి ఆకోంవటోడింటికి ఆపలంగాపైనుండి పాడేశా అందా్రి యంటే సరేగందా అన్కాని పాడేశానే అని తీస్కొచ్చా ఇద్గో నాపెల్లంవెంతందంగా వుంటదన్కొనావ్ నన్నుసూసేమందా వదే!

జంజూటిరాగము—ఏకతాళము.

నీవంటియందగాఁ♦డీ వసుధ లెఁడు లేఁడు నిన్నే పెళ్లాడ్తానా్రి
ఓరి బల్లిగా నిన్నే పెళ్లాడ్తానా్రి ॥నీ॥
నిన్నుజూచినదాని♦కన్నుసీమీాదెగాని♦యెన్నటికిపైకిబోదురా
ఓరి బల్లిగా యెన్నటికి పైకి బోదురా ॥నీ॥
పగల్నిన్ను సూస్నట్టి♦ మగువలెల్లరాతిరంత♦పగల్పొందు సుం
దురేగదా ఓరి బల్లిగా పగల్పొందు సుందురేగదా ॥నీ॥
దానికి నామీాద యెంతపేమ యెంతందం అబ్బా అబ్బా.

ఎల్లి—ఓర్బల్లిగా? అంతబాగుంటదిరా?

బల్లి—అగ అగ యింకా సెప్పాలా దాన్కి నాకే తగింది వావ్వో.

శ్రీరాగము—ఏకతాళము.

మొగము సూశావంటె ♦ మూర్ఛపడి పోతావు

ఎల్లి—సిరాజీ పల్లంముంచ్చా మొయ్య యెక్కడ్లే నిచ్చిత్రం మల్లిసెత్తవేంమురా సెడబక్కలింకసాల్యారుగోరా.

బల్లి—అలాగేంయి మరిగో.

జగతిలేదట్టి జవ్వని-ఓరెల్లిగా-జగతిలేదట్టి జవ్వని

ఎల్లి—ఒగేగ యిగ్గో యేమిరాయెరక్కపోతే మరీ సెప్పురా? ఏంగ నాల్లాసికన్నా ఎక్కువ దేంగ నీవెర్రుదువ్ గాదూ.

బల్లి—ఆ నూనదిన్నే నెగ్గనూ.

ఎల్లి—మరంకేంగ దాన్నూ నేమరుపొత్తదిరా పగలురాత్రీ యేకంగా కల్లగొటెసక్కే వుంటదిగాదా దాన్తల్లిసిగ్గోయ్య.

రం—బావా వుండాగ్రి అయ్నా సెప్పిద్దు.

బల్లి—ఏంగ సెప్పన్నంటున్నావ్

బంగారంబొమ్మ దాని ♦ రంగూకు సట్టాదు

సింగారమేంసంగురా ♦ యింకదాని సింగారమేంవందురా

ఎల్లి—ఇంపాల్నమ్మాలా నాయ్నా

బల్లి—మారి జెప్పుతిను.

పిల్లసిచూస్తేను ♦ కల్లాకు నిదరాదు

ఒళ్ళెల్లా వుళ్ళు బనురా-ఓరన్నయా-ఒళ్ళెల్లా వుళ్ళు బనురా

రం—ఓరన్నయ్నా దెయ్యంవేంయిటొరి తొరగా సెప్పు.

బల్లి—యెహెః అగ్గాదాని సాలా అందంగా ఘంటదంచేసీ

ఎల్లి—సల్లే సూద్దాగ్గూదూ సహ (మఱ్ఱిని సమీపించుచున్నారు)

బల్లి—ఇగ్గో నారె మీరంతా మాతరిం అల్లరేసెయకిక్కడె కూకోండి నిచ్చబ్దంగా వుండాల్సుమీ సిల్సుకొత్తా మీరల్లఁగానేసితారంటే పిల్ల బెదిరిందన్నమాటె (అని మఱ్ఱిచాటున కరిగి) ఒలే పిల్లా యిగ్గో యద్దంచేసీ మరేంటీ (అని యసూయతో) ఛీ నీయమ్మసిగ్గొయ్యా నీపేరేనాకు రాదే. ఊఁ-అమ్యో మర్చిపొయ్యానే ఏమే యిగ్గో యెక్కడున్నావ్ నాచుట్టాల్ని తీసొక్కొచ్చా (తనలో) ఎంయిదీ స్త్రీలీసిగ్గొయ్యా యెక్కడికన్నా దాంటిందేంటీ ఆఁహా సన్ను సూసంత వగల్సేసింది మాఅందర్నీ పాటిగండి బేగీఅంటి యిప్పుడుగంటే నన్నొదిలేత్తదీ లేదిక్కడ్నాతో ఆసికాలాడ్తామని దాగుందెక్కడో గట్టిగా కేకేత్తా (బిగ్గరగా) పిల్లా సిల్లా (కోపముతో) ఓసూ యిలాగైతే మర్నీకూనాకూ సరిపడదుసుమీ ఆ జగడఁవొత్తది అన్నట్టు జగ-జగ-ఛాయేంపేరెహెః బేగిరాదు జగ జగ-ఏదో గన్మోయ్నుండాలే గన్మోయ్ను ఆఁ-ఆఁ-జగన్మోయ్ను ఇగ్గో నేనే లేవత్త బయ్యంలేదు రా నేపాడాళొగ్గాను ఇగ్గో నాపెళ్ళి తొగ్గారా.

ఎల్లి—ఓట్టూరా తొంగా మూత్తం దాటపోద్ది ఆబాపనయ్య నాల్గంట్లకే అన్నాఁడు.

బల్లి—ఇగ్గోగా మిమ్ముల్ని సూసి సిగ్గుపడతుందాని తెత్తానుండాని మరి (చెట్టుచాటున కరిగి) పిల్లా యిగ్గో మల్లీనీపేర్మర్చిపోయాను. రా లే మరిల్లాగైతే బాగా జరగదుసుమీ అత్తల మూర్తం ఎల్లావుందంటుంటే యింకత్తమానిదే పనేంటీ ఇలాగైతే పెళ్ళెప్పుడు

ఏంయ్ సీగ్గాదేఁ సెప్పడం (అని యచ్చోటుఁ గలయ వెదకి) ఓర్బాబో
యి యక్కడా కనఁబడదేమయింద్రో ఎక్కడకన్నెల్లిందేంటి అమ్మ
నాయ్నా నే నేంయి సెయ్యను.

ఎల్లి—రం—ఓర్బల్లిగా యేంట్రలాగెతుకుతావ్ తే తొరగా ఏం?
లేదేంటి?

బల్లి—(ఏడ్పుమొగము పెట్టి) యెక్కడికో యెల్లినట్టుందారి
కన్పడ్డంలేదు.

పరి—బాబూ సరిగ్గా సూడక్క డక్కడో ఉంటది.

బల్లి—ఓ రెక్కడా కన్పడ్డం లేదురా పాలోప్యెయన్నట్టుందారి.
(యేడువ సిద్ధపడును.)

రం—ఓ రెక్కడో మొదటా చోట్పప్పరా.

బల్లి—ఈమట్టిక్కచ్చట్టుకం దుంటూనందారి బావా!

ఎల్లి—సీకబుగ్గు మేమటుఁగం గాడ్దికొడకా మమ్ముల్నిందాకా
తెచ్చి యేసుమేస్తావ్.

బల్లి—రెల్లీకురా నిజంగా నిజంగా నాకు కనపట్టంలేదురా.
(యేడ్చుచు) యిక్కడే పురోసంద్రాబాబూ నాకల్లలో నానోట్లో
దుమ్మోసింద్రా దేవతా

రం—ఇందాకానే సప్పలేదంటారి యీడిమాటల్లోనే తెల్సి
పోయింది ఓర్నాబదేదో దెయ్యఁవో దేవతో యీడ్నట్టుకు నేడ్పించి
సిక్కలెత్తి ముసల్ని తెచ్చాద్రా అంతేగా నింకేంయిలేదురా మరిమ
నైనయితే యిక్కడ కద్దుర. ఉండదనంటారి.

ఎల్లి—సిరడగాదుండేన్ యీడేసినత్తింకోటిరా. బాగా యే
నం ఏసుకొందాం యీనాస్టిక్కిడిదగ్గిర డబ్బులాగుదాం ఇలాగందాం సో

తారనుకున్నాఁడు దానికి తగినట్టు మనంసేద్దాం అంతెర్గవేఁ. ఓరే వ దూ్సపింపకపో యిప్పుడ్నిపని (అని ఒక తన్ను సత్తువకొలఁది తన్ని ఓరే బావా తాతా సూత్తారేంయ్‌రా?

బల్లి—అన్నయ్యా ఒరే నిజంవేరా యిక్కడుంబాసంద్రా పాదాల్పాచ్చి కొట్టకురా.

ప్రథ—ఒరే యెల్లిగా పోన్లేరా ఊరోకరా అడ్నికొ ట్టేంకార్య

ఎల్లి—మరేదిరా సూపించు. (అని కొట్టుచున్నాఁడు.)

రెం—నా డబ్బ్యా దోబ్యాడా మామంచత్తేశాద్రా యిాడి. (అని చానమోదును.)

బల్లి—బాబోయి బాబోయి ... అన్నా ఒరే బావా! (అని బొబ్బలుబెట్టును.)

ఎల్లి—రెం—అన్నా లేదు బావా లేదు గాడ్దికొడకా యింకా. యింకా (అని మరించి బాదుచు) యేంత్తున్నావ్ ఊం-అరుత్తున్నావా పైగా (కొట్టుదురు.)

బల్లి— ఇద్గో మీకు దన్నం దన్నం తాతా తాతా చంపేత్తున్నాత్రా తాతా.

ప్రథ—(ఎల్లిగాడ్ని రెండనవానిని ఈవలకులాగి) ఒరే నూరోకండూరోకండ్నే సెప్తా. (ఇంతలో బల్లిగాఁడు పరుగెత్తును.)

ఎల్లి—యేంయిటాి ముసలోడా నీవడ్డంరాకు? ఆలం-ఓ నీద్రా ఏడీ? అమ్మదాటాడాి బావా బావా రారా రారా (బల్లిగాని నుద్దేశించి) యెక్కడికెల్తావ్ యెందాకెల్తావ్ నీవ్మల్లీ పేనాత్తోవత్తావ్. (అని వెంటఁ బరుగెత్తుదురు.)

చతుర్థాంకము: షష్ఠరంగము.

[బల్లిగాడు బెదరిబెదరి చూచుచుఁ దొట్రుపడుచు మరియొక యడవిని ప్రవేశించును.]

జగ-జగ-జగన్మోయిన్నా అమ్మా! అమ్మా జగన్మోయిన్నా నన్ను మోసపుచ్చావే. అమ్మా!-నీవు టక్కుఱ్ఱంజెవనెర్గి నేనే గడ్డి తిన్నానే. అమ్మ ముండా మీవాళ్లగ్గిర కేల్లి మంచి మూర్తని సూసి నాకెట్టడానికి నగత్తెచ్చి నీవ్వాగా యేసం పెండ్లికొడుకేసం యేస్కాని బేగి రమ్మనెన్నప్పె అమ్మా! లంజా? యెంత పన్నేశావే నీవిలా చేత్తావని అనోకుపాదే తెలుసుంటే నిన్నిడ్సిపెట్టానంటే ఛీ నీవ్మంచిదానవు నన్ను నిజంగా పెళ్లాడ్తాననుకొన్నానే ఓసిముండా నీకొఱచెంత కట్టపడ్డానే తీరా నే నగలెట్టుకొని యేసం యేస్కునిక్కడ కొత్తే నువ్వీలాగ దాటావె. నిన్ను నమ్మితే నన్ను దగా సేశావ్. (చేహము తడముకొనుచు) ఓసి లముండీ! యింకా నిన్నింటికి తీస్కెల్తాను ఎన్నోనగలెత్తాను నాకింక లోటుంటంబటి కాసి పోత్తావనుకొంటే యింతపన్నేశావ్. నాకు పెద్దపెళ్లి చేయించావ్. అమ్మ! ముండా? రాణివిగావు నీపేట్రాణిగాదూ నీవింతరాణివన్నానే నీఅందం తగలెయ్య నీవెంతకైనా తగుదువే బాబూ! జగన్మోయిన్నావో మే మోయిన్నావో గాని నిబద్ధిగా నాపాలి మోయిన్నవయ్యావే నా ఒల్లంతా సితగ్గొట్టాగే తొత్తా! పోనీ ఇన్ని తిన్నుట్టినా నీవు నాకు దక్కావంటే. కానీ యెక్కడికి పాతిపోతావు సూడ్నిన్ను గన్క పట్టుకొనలేకనోయినా యిది నా మీసమేగాదు అనవే సెగజదొంగను మర్నిన్ను గన్క పట్టుకోలేకపోతే నన్ను బల్లిగాడనిపిలొద్దు నాటం తమాసాసూసొ్క. (అనిచనును.)

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

పంచమాంకము—ప్రథమరంగము.

[స్థలము:—అరణ్యము. ఇరువురు రాజపుత్రులు కందుకము గైకొని ప్రవేశింతురు.]

మొ—లయగ్రాహి

పరికితరంబగును ♦ బాణహతమ్మృగావళుల ♦ పౌరుగణుతింపబ

రెం—(సంభ్రమమున) ♦ జొరగనుగొంటె

మారుతరయంబునను ♦ మార్గపై కెత్తి విశ

లారయక పోవుసల ♦ చాఱల మెకంబుగ

మొ—చాఱల మెకంబు తమఁ ♦ గోరి యిటు వచ్చెనని

వేరగుచుఁ బోయెడిని ♦ నారయుము లేళుల్

రెం—అన్నా! అవి సరియే యీదిశఁ బరీక్షించుము.

కోరనమృగంబులిటఁ ♦ చేరునని పైనెగయ

నీరములఁ బొంచినవి ♦ ధీరకరివైరుల్

—♦ మత్తకోకిల ♦—

ఆకరీంద్రుని జూచియుంటివె ♦ యగ్రజా! యతిభీతిచేఁ

భోగయుంటను నేస్తులట్ దన ♦ ప్రాంతఁ జేరిచి పిల్లలన్
వీఁకఁశోకుతత మధ్యనుంచి పరి ♦ వీణతట్ జొరవట్ బళీ
నాకవా స్త్వవలు దిగ్గజంబులో యు ♦ నన్ గనంబనుచుండెఁగా.

ము.— సోదరా! యీకోలాహలము గనుగొంటివా!

చ॥ గగనమునుమీఁదకేగెడు ఖ ♦ గంభులుకొన్ని భుజాళిమీఁదనే
నెగయుచుఁ బిల్లలట్ విడువ ♦ నేరక పక్షములన్ విదుల్చుచున్
వగచుచు నవ్వదవ్వులను ♦ వ్రాలుచు బిట్టుగనార్చుకొన్ని వే
యగపడకుండఁ జెల్లచెదరై దిశ ♦ లారయ కేగుఁ గొన్నియున్.

తమ్ముఁడా! పగటివేళ సింహశార్దూల మృగాదులిట్లు సంచరింపఁగతమేమి?

రా.— కాంచనమా! బాగుగా దృష్టి నిగిడించి నాచేయిచాయ నారయుము.

ఉ॥ పల్లవచంబులట్ మడిచి ♦ నైచి శిరోగ్రితలంబునందుఁ జే
విల్లును బాణతూణములు ♦ వీపునఁ బూని మృగాళిమీఁదికిన్
బెల్లుగఁ దోలి శ్వానముల ♦ వెన్క శరంబులనేయుచున్ సదా
యల్లరిఁ జేయు కోయదొర ♦ లయ్యెడఁ గానఁగరారె యగ్రిజా.

ము.—తమ్ముఁడా! చూచితిని (అని నివ్వెఱఁగున) ఏమి? యి
వ్వనకల్లోలంబున కేకారణంబో కనుఁగొనను గాంబోలు వనలక్ష్మి మన
తెరువునకు వచ్చుచున్నది.

రా.—ఓ సన్నయ్యా! ఆఁగుమాఁగుమా దేవవనితకంఠనినద
మును వినవచ్చెడిని.

[ప్రవేశము—జగన్మోహిని దూరమున]

హిందుస్థానీ బేహాగ్ రాగము—చాపుతాళము.

జగదీశవల్లభ! ♦ అగవాల్లు పను నీ♦మగునఁ గానవా

జాలి లేదా ♦ జాలమేల ♦ చాలు రాగదే
తగునా ♦ నగముల ♦ వగలఁ ♦ బొగలఁగను
బగదాని నే-నా ♦ కగుపడవేల ॥జగ

అకటా! మనోనాథ! ఇంకనైన నీసుందరముఖారవిందదర్శనమికానున్న నీబొందినుసురులు నిలుచుటరిది. అయ్యో! నాఁడు బేరి నీరతసంపు ముద్దుటుంగరమాన వాలోసంగి భటులసంపనా నోసపుకృత్య మెటుంగ నైతి గదా! పోనిమ్ము పమ్మట నిన్ను గలియనుండనా-చోరుఁడేల యచ్చోటికే తెంచె! నీకేల మెలకువ కాదయ్యె! ఏ తెంచిన నేమి? నీవను భ్రమచే వానివెంట నేనేల వచ్చితి! వచ్చితిఁబో భవదీయగవేషణసహకారియై మాతృభావమూనక పుష్పాస్త్రనాయూధనములఁ దేల్ప వాఁడేల కోరె! కటకటా! యివియన్నియు నాపురాకృతపాపపరిపాకమున నే గదా!

రెం—(ఆమెను బాగుగఁ దిలకించి) అన్నా! దేవవనితయంటిమి కాదు మానవవనితయే! ఆహా! యేమి యా యొయ్యారము! యేమి యా మోహనాకృతి! యేమి యా జిగిబిగి?

జగ—సీ॥ గిరులార! తరులార! ♦ ఝరులార! చూపరే
చంద్రునేలెడి మోము ♦ చాయవాని
హరులార! కరులార! ♦ కిరులార! చూపరే
చైత్రునందము నవ్వఁ ♦ జాలువాని
విరులార! పెరలార! ♦ దొరలార! చూపరే
పుష్పశిలీముఖుఁ ♦ బోలువాని
సురులార! నరులార! ♦ హరులార! చూపరే
నలకూబరుని బోలు ♦ నలువుకాని

తే॥ గీ॥ కీరశారికనారి! మ ♦ యూరులార!
వాండములార! తుమ్మెద ♦ లార! హంస
లార! యుసలోదకములార! ♦ మారుతంబు
లార! మీ రెపరే నాపతి ♦ మీరు గనిన.

ఆహా! వీరెవ్వరో గానమానులవలెన్నున్నారు! వీరిసమీపించి నానాథు జాడలేమైన నెఱుంగుదురేమొ తెలిసికొనియెద (చేరంబని మోకరిల్లి కృతాంజలియై)

ఉ॥ ఓ వసుధేశులార! సమ ♦ యోచితవిక్రమసింహులార! యో
పావనులార! పుణ్యపురి ♦ పాలనమూర్తిసుకీర్తులార! నర్
ద్ర నవనేంబునన్ ... ♦ దల్లడమొందుచు సంచరించు నా
నావిభుజాడ నీ ఘనవ ♦ నంబునఁ గాంచినఁ దెల్పరే కృపన్.

మొ. జనన్యా! నీభర్త యెవ్వఁడు? అతని నామమేమి?

రెం—అతివా! యతఁడెట్లుండును? మీవెతలకుఁ గతమేమి?

జగ—మగనియసోదరులగుదయామయులారా! సర్వమునెఱిం గింతు నాలింపుఁడు.

సీ॥ కనకకంబుఁ బోలెడు ♦ గాత్రంబు గలవాఁడు
కంతుమామను మించు ♦ కాంతివాఁడు
కలువరేకులఁ బోలు ♦ కన్నులు గలవాఁడు
విపులబాహువులతో ♦ నెగడువాఁడు
కంబుపుఁ బోలెడు ♦ కంఠంబు గలవాఁడు
పృథులవక్షంబున ♦ వెలయువాఁడు
కంఠీరవముఁ బోలు ♦ కౌను గల్గినవాఁడు
పద్మరేఖలు గల ♦ పదమువాఁడు

తే॥ గీ॥ మహిఁ దనువున వరలు సన ♦ మస్మధుండు
రాజవరుల మించెడి పరా ♦ క్రమయుతుండు
భూరికీర్తి యా పాంచాల ♦ భూమివరుఁడు
ధారుణి జయంతుఁడనెడును ♦ దారగుణుఁడు.

కం॥ ఘనుఁడగు విక్రమసింహుని
తనయ జగన్మోహిని యను ♦ దాన్ని సన్నం
గని పెండ్లియాడి పిమ్మట
వనములకుం దెచ్చి యతఁడు ♦ పాసెన్ విధినేన్.

మొ—ఏమేమీ? రాజ్యచ్యుతుఁడైన విక్రమసింహుని కూమార్తెవా? నీపేరు జగన్మోహినియా

రెం—(తనలో) కీరవాణీ! సేరెకిఁ దగినట్లుంటివి.

జగ—(విచారించుచు) అయ్యో! ఔను

మొ—పాంచాలపతియగు జయంతుఁడు నిన్నెడఁబాసెనుగా

ఉ॥ ఎంతటిమూర్ఖుఁడో యరయ ♦ నెంతటిక్రూరుఁడో యెంతపాపమో
రెం— ఎంతటిద్రోహియో తలఁప ♦ నెంతవినీతుఁడో యెంతనెట్టియో

జగ—కటకటా! (అని చెవులు మూసికొని నిశ్చేష్టురాలగును)

మొ—స్వాంతమునం దలంపకిటు ♦ చానను నిన్నురుకాననంబునన్
వంతలమున్గితేల నెడఁ ♦ బాసి యనాధను జేసి రాఁడుగా
రెం— కాంతరో! యట్టిహీనునెటు ♦ కాంతుఁడటంచునుబల్కెదంకనున్

జగ—హరిహరీ! అన్నలారా!

కం॥ నాపూర్వపాపకృతమున
భూపుండిటు వీడి చనియెఁ ♦ బూజ్యుని వానిన్
బాపుండని దూఱవలదు

చూపుండిటనెక్కడైనఁ ♦ జూచిన మీరల్.
లేదేని యాతని నెమకుచు నాదారిని నేఁ జనెద.

మొ—తరుణీమణీ!

సీ॥ పసిఁడి మెట్లఁదగు ♦ పాదపల్లవములు
కెంపురాలనేల్గొప్పెఁ ♦ గందనేల?
రెం— సౌధాంతముననుండ ♦ సరియైన నీమేను
కాంతారసీమలఁ ♦ గ్రాగనేల?
మొ— కాంచనాంబరములఁ ♦ గట్టంగఁ దగునీవు
మలినవస్త్రముదాల్చి ♦ మనుటయేల?
రెం— భూషణంబులువీడి ♦ భూములఁ బుట్టల
సన్వేషణార్థమై ♦ యరుగనేల?
మొ— పద్మముఁబోలెడు ముఖంబు ♦ వాడనేల?
రెం— కలువ తెల్లగన్నులను నీరు ♦ గారనేల?
మొ— అలిఁబోలెడు తురుము తూ ♦ గాడనేల?
రెం— ఇంపుగులుకు మేను కృ ♦ శింపనేల?

జగ—భామినులారా! యిది నాలలాటలిఖితము.

మొ—వజ్రవైడూర్యగోమేధికాంచిత రాణీవాసంబులఁ గాంతాళి పరివేష్టింప దువ్వలువలు ధరించి సౌఖ్యంబున మందిరారామంబులఁ గేలీకూళుల గొజ్జంగినీటఁ గేళిసల్పి రంజిలక నీవు

చ॥ రమణీ! వంతయేల? నగ ♦ రంబునకున్ వెనువెంటరమ్ము

జగ— నే
రమణుని గాంచుదాఁకనొక ♦ రాజ్యమునన్వసియింప నన్నలా
ర! మణిమయావరోధములు ♦ రత్నదుకూలములంగనాతతుల్

రమణుని దర్శనంబుబలె ♦ రంజిలఁజేయవు పెక్కులేటికిన్.

మొ—(రహస్యముగ రెండవవానితో) తమ్ముఁడా! ఇన్నివిధములనన్నను నీచిన్నిలాడి యౌవన్నెకానికయియే పరితపించుచున్నది. కానంతయు మది కలఁగినట్లు తోఁచదు.

రెం—ఔనన్నా! అయిననేమి! యింకను బరీక్షింతము.

మొ—అయ్యయ్యో! ప్రియసుందరీ! ఇంకను నిపిచ్చితలంపు మగవా.

—♦ మత్తకోకిలావృత్తములు. ♦—

కాన నిన్నెడఁబాసిపోయిన ♦ కాంతుఁ జూచుతలంపదన్
బూని సంచరణంబొనర్తువె ♦ ఫుల్లకంజముఖీ! యిటుల్

జగ—మీననేత్రికు భర్తదైవము ♦ మేదినీతలమందునన్
గాన వానిని జూపి పుణ్యము ♦ గట్టుకో నిము వేఁడెదన్

రెం—కొంటెవైయె నిను నొంటిగా వనఁ ♦ గుందఁ జేసినవాఁడు బల్
కంటకుండు దరిద్రుఁడున్ మరి ♦ కాంతుఁ డెట్లు తలోఁచరీ!

జగ—అయ్యో! నేనెఱింగించెద వినుమొక్క పేదయే కాఁడు
కుంటి గుడ్డి కురూపి రోగి పి ♦ శాచసుండవుఁగాక వా
ల్గంటి కాదనిభర్తినన్యుని ♦ గాంచఁగూడదు కంటితోన్

మొ—తారమున్నగువారలెల్లరు ♦ ధాత్రినన్యులఁ గోరరే
వారికిందుననందునేమిగొ ♦ వారిజాక్షిరో! తెల్పుమా

జగ—వారికీనగుబాటులెన్నఁడుఁ ♦ బాయకుండుట చాలదే
వేరుగానిఁక నేమికావలెఁ ♦ బేర్కొనంగ సుధీవరా!

మొ—చక్కెరబొమ్మా! పెక్కులేల? వెక్కసంబగు నీ చక్కదనంబరయఁ జక్కెరవింటిజోదు మిక్కుటంబుగ నిక్కట్లనుంపఁ జొచ్చె.

రేం——(సాశ్చర్యముగా) ఆ-నీకీ యిలనాగపై వలపు జనించెనా యేమి!

జగ——హా! నా మనోహరా! (యని మూర్ఛపడును.)

రేం— కం॥ నను జెల్లెలాయని నన్నుం

దనివోవఁగ బిల్చు ముదముఁ ◆ దనిపెద

ఘు——ఆ-ఆ- (అని లేచును)

తనుగానక్కను పిల్తువా

తను నీమము యుంచేను ◆ దండించదఁ జా

మేమీ!

॥ నేను వరించిన యిల ◆ నీరజనేత్రిని కూడఁగా మదన

బాణతతిచే నలంచు నను ◆ బాలను నిచ్చు లహా! జగంబున

గానఁగనట్టి నీ కృపను ◆ గాంచితి మూర్ఖతనన్ను శోధుతన్

బూనక నీ యౌవనమున ◆ మోహము వీడి త్వరన్ని రాశతోఁ.

రాజ్యంబగు నగరింగడచి యున వివేకంబు దెచ్చుకొమ్ము.

రేం——అగ్రజా! కంటగింపకొంత దయార్ద్రహృదయుండవై

చిన్నారి మొగము జూచి మనవి యాలింపుము.

॥ అన్నా! చిన్నతనంబునుండియును న ◆ న్నత్యంతరాగంబుమై

నెన్నక జేరిసియాప్యముల్ కృపచే నెంతేనియున్ సాఁకి య

న్నన్నా! నేఁడిటు దుఃఖపెట్ట నగునే ◆ న్యాయంబొకో నీవె యి

ట్లన్నన్ వారిఁకలు గీర్వావలరునా ◆ కయ్యంతిఁ గూర్పంగదే.

చ॥ అనుజుని కేల్లు పంక్తియగు ◆ సన్న కెసండిలిగాక యుండిన

స్తనవహ్నిచే యుంచిన మాత్రము ◆ గాఢులుగ్రమ్మినొ నీమ కన్నులన్

పనిచిన యుంచు జాన్య జము ◆ పాలిటికింతనుముందె యన్యుఁడి

ట్లనినను జాలు మూయుమిఁక నైనను నీదగునోరు బాలిఁ

రెం-ఉ॥ దుష్టమనంబుతోడ నను దూఱుచుఁ బోరఁగనుంటివంచు వే
స్పష్టముగన్ గదన్న యిఁకఁ జాలును జాలును లేద నీ కె
డిష్టము గల్గెనేని యిది యెంతటికార్యము చూఁడు నీవున
గష్టము నొందఁజేసి బహుకష్టములొందఁగ నేల సోదరా!

మొ—మూఢా! నాకేమి కష్టమురా!

రెం—అట్లనా? అన్నా! తెల్పెదవినుము నిన్ను సమర
జయించియైన నీరమణిఁ జేఁబట్టువాఁడఁగాని ప్రాణంబులతో విడ
వాఁడఁగానుజుమీ?

మొ—ఆ ఏమిరానీసాహసము?

రెం—పాపమింతపర్యంతము నీకు నెఱిచితిననియే తలంచి
కాఁబోలు!

మొ—(ఉగ్రకోపముప)

శా॥ ఓరీ! యెవ్వఁడనంచు నన్ను మదిలో నూహించియున్నావో వ
ఖా! రా! రమ్మిక నీబలోన్నతిని గర్వంబున్ నిమేషంబులో
నీఱున్ జేసెదనాజిరంగమున నిన్ నిర్మూలముం జేసెదన్
నారీరత్నముఁ బెండ్లియాడఁదగు సన్నాహంబులంజేసెదన్॥

సోదరుండవని క్షమింతుననుకొంటివి కాఁబోలు? (అనిక త్తిదూయు

రెం—ఔరా! వీఁడీ భామామణికై కామాయత్తుఁడై రెు
లెఱుఁగక తోఁకఁ ద్రొక్కిన త్రాఁచురీతి మీఁద నురుకనుంకించు
న్నాఁడు. వీనిచేవ నంతయు నేనిప్పుడే తెలిసికొందు. (కినుక నైఁక త్తిమా

మ॥ మతినిన్బ్రాజ్ఞుఁడు పెద్దయంచుఁ దలఁప న్నాత్మన్సర్వమున్భావి య
గతిఁజైఁజైఁ బడుచున్నవాఁడవిదె వక్కాణింతునాలింపుమీ

క్షితియున్నాగరముల్ గ్రిహంబులునుల♦క్ష్మీభ్రాతయు న్బాంధవుఁడు
సద్గతుల్ద్దప్పినఁ దప్పనిమ్ము నిను నే♦ఖండింతు రారా ఖలా॥

జగ—(మూర్ఛ తేరి యేఁప్పుచు) అయ్యయ్యో! గోరుచుట్టుపై రోఁకటిపోటనురీతినో యీ ర్తరతూ! నన్నేల యిట్లు కడగండ్ల ముంతువు! సుహృదయుండవగు నీవ యనాదరణేక్షణంబులు ప్రసరింప నొరులు నన్ను గాపాడువారెవరు? ఓ క్షీరసాగరాంతరపన్నగశయనా! పాదారవింద సేవాసక్తలక్ష్మీహృదయేశ్వరా! కరుణానిధీ! నేనెంతపాపినైన నన్నొక్కసారిగ నరకమున కేల పాలఁదోలరాదు? ఆహా! (నిట్టూర్పు విడిచి) ప్రియమనోహరా! యింకను నిర్దయ వహింతువా?

క॥ క్రొమ్ముక్కని సనాథనగు నన్
గ్రక్కున నను సనాథఁ జేసి♦కానవె కరుణన్
దిక్కులు చింతిల నుంపఁగ
నక్కట! నా నేరమేమి? యారయఁ గదవే॥

(అని దిక్కులు పరికించి భయాక్రాంతయై) అయ్యో! యేమి యీ చోద్యము! పెనలియిరువురు నన్నుగూర్చి కాఁబోలు యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులై యున్నారు ఔరా!

ఉ॥ సూనులు నిష్టబాంధవులు♦సోదరులయ్యలటంచెదన్ గృపన్
బూనక యుక్కునారికయి♦పోరుచుఁ బ్రాణము దీయఁజూతురే
నూనశరాసనవ్యథల♦నుక్కుమదోన్నతి నింక వేరుగా
నానను మన్నఁడారయని♦యన్యుల మున్పులు చెప్పనేటికిన్॥

శా॥ జారత్వంబె శరీరముర్ధనము నా♦శంబౌటకుం ద్రోవగా
జారత్వంబున వెక్కులిక్కటులు సే♦చత్వంబుఁ బ్రాప్తించుఁగా
జారత్వంబునఁ బ్రాణమానములకున్♦హైతంబు కీడౌనుగా

అట్టులయ్యు నేకారణంబుననో

జారత్వంబు గర్భశత్రువునుగాఁ జర్చింపరీ మానవుల్ ॥

వీరిరువురుఁ బోరాటమున సమయునట్లు శోఁచెడిని మందభాగ్యురను నాకట్టి పున్నెమా? కావున నీట్లొనరించినమేలు.

తే॥ గీ॥ రోషమధికంబగుచు వేరె ♦ లుంగకేల్లు
కన్నులెఱ్ఱఁగ నొండొరుఁ ♦ గదియనేల
చావనేటికి నాకునై సమరముదను
గ్రిక్కునను జంపుఁడీ నన్ను ♦ మొగ్గిక్కుడాం.

మొ—ఓ విలాసినీ! నీవు చావనేల? నిన్ను నన్ను వేరుపరనెంచిన యీకామాంధుని ఖండఖండములుగఁ జీల్చివైతు. (అనిమ్మునిపై కరుగఁ జూచును.)

రెం—ఓరీ! వాచాటా! నీవా నన్ను జంపువాఁడవు! వాఁగంటీ! యీవెర్రిలరిని గాలుపాలిటికిప్పుడే త్రోలి నీపాలిటికే తెంతుగవకుము.

జగ—రాచబిడ్డలారా! కొంచెము తాళుఁడు నావాక్యములకింత సావధానులరై చెవిఁ జొరనింపు.

ఇరువురు—(సంభ్రమున) ఇద్ధవదనా! సిద్ధముగనున్నారము.

జగ—మీరిట్లుపోరనేల యొకరి చావొకరు కోరనేల? ఏనొయుపాయంబు దెల్పెదనట్లొనర్చితిరా మీయిరువురకు క్షేమంబగు.

ఇరువురు—ఒప్పులకుప్పా! తప్పక యొనర్తుము.

జగ—మీకేలనున్న చెండునిట్లొనఁగుండు. నేదాని విసరివైతు. పిమ్మట మీలోఁ దొలుదొల్త దానినెవ్వరుతెచ్చిన వారినివరియింతు.

ము—మేలు మేలు బాలా! యట్లేయొనర్పుము.

రం—అంగనామణీ! అందులకేను సంగీకరించితి.

ము—ఇందుముఖీ! కందుకమిదిగో గైకొని విసరుము.

(అని చేనున్న బంతినిచ్చి తనయంగీలు తీసి యందుంచును.)

జగ—(బంతి చేఁగొని తనలో) ఓలోకరక్షా! దీనజనపాలదీక్షాకంకణధరా! చక్రపాణీ! నామనోరథసిద్ధి వడయ నీకందుకమునైనం గనుదప్పుగఁ జేయఁగోరెదను (బంతి విసరును రాసూనులు దాని వెంబడింతురు) భగవంతా! కామరోగపీడితులై యుడతెఱుఁగక సాధ్వీమణుల బాధపెట్టు గర్వాంధము గలవారికెట్టిదేశాస్తి. అయ్యో! ఇంతటితో సంతసింపనగునా! ముందిన్నియిడుములు ప్రాప్తించనున్నవో! కావున నేనీ వలువలుగొని పురుషాకారము దాల్చి యీ జక్కనెక్క నాచక్కనిజోని నన్వేషించుచుబోదు (అని వస్త్రములు తీసుకొని)

శంకరాభరణ రాగము: రూపక తాళము.

రక్షింపవే నాపని క్షమించు నిన్ను శ్రనిచ్చెద దేవరా!
నీ భక్తురాలను గర్భిణీపుడు యుక్తినొసఁగుచుఁ-గావగా ॥ర॥
సుందరాంగ! ముకుంద! ప్రీవరమందహాసముతోడ సన్
డెందమునను బొందుపరచితిఁ గుందఁజేయకు మిందునను ॥ర॥
పన్నగతల్ప! సన్నుతాంగ! యీపన్నురాలిని బ్రోవవా
నిన్నువినా పన్నుగా బ్రోవఁగనున్నవారెవ రెన్నవా ॥ర॥

(నిష్క్రమించును)

పంచమాంకము: ద్వితీయరంగము.

[స్థలము: కాననసీమ. జయంతుని ప్రవేశము]

నాథనామక్రియ రాగము: ఏక తాళము.

ఎందుపోతివే♦సుందరరదన! న్నా♦సుందుమాన్పవే♦మందుసఖి!
డెందముతోందర♦జెందకుండనా♦పొందుఁజెందవే♦యిందుము
మందయాన! య♦మందానందఘు♦రంధరుఁడన్ నిను♦బాం
పొందకున్న సుఖ♦మెందుఁగల్గదీ♦బొందకి♦నిందయుఁ♦గుందుని

హా! జీవితేశ్వరీ! జీవచ్ఛవంబువోలి యెన్నాళ్ళీ కూరమృగః శిలావృతఘోరారణ్యమున సంచరించుట. అకటా! పురుషుఁ నాకే దుర్భరచింతాజనకంబై దుర్గమంబైన యీసంచారము తిగాసిపెట్టుచుండునోగదా! అయ్యో! యింకను గష్టములా! భీక రగర్జనంబుల నిప్పులుమియుచు సంచరించను నీ మృగావళుల గాకయుంటివా! ధీరమనంబులనైన నీఱుజేయు నీ భీషణఘోష లాలించియుఁ బ్రాణంబులు బిగఁబట్టఁగల్గితివా (ఆలోచించి) ఏమికతంబుననో నామనంబింకను నిన్ను జూచు పేరాసవహిం యున్నది. మదనుండును నన్నుగారియవెట్టుచునే యుండె! స మణీ! నిన్ను జూడఁ బేరాసవహించి యీబొందిని బ్రాణంబులు గినిగాని వేరుకాదు. కటకటా!

ఉ॥ నీముఖచంద్రుఁ జూచి తరు♦ణీచన నేటికినాఱుమాసముల్
కాముఁడు పుష్పబాణములఁ♦గాకను పెట్టుచునుండె వానికిఁ
మామనటంచుఁ జంద్రుఁడస♦మానవుబాధలముంచు వీరల
బాములు పెట్టవే నవులు♦పర్చవె నావెత దీర్పవే సఖి

శా॥ రావే పోల్పఁగ నీకు కోకగణముల్ ♦ రాజీవముల్ లేఁతలున్
రావే పోల్పఁగ బింబపల్లవములున్ ♦ రత్నంబులున్ దేనెయున్
రావే పోల్పఁగ భాస్వత్కుంభములు చ♦క్రింబుల్ నగంబుల్ సతీ
నీవా కన్నులతోఁ గదచ్ఛదముతో♦నీడైన చన్దోయితో

శా॥ రావే ప్రోద్వదనద్యుతిన్నరూ! మరునిచే♦రజంబ్లుపుష్పాస్త్రమా!
రావే ముగ్ధమనోజ్ఞరాజగమనా!♦ రాకేందుబింబాననా!
రావే మారుని రాజ్యభాగమగువా!♦రంభోరువా! చండవా
నీవే వక్త్రుని నమ్మియున్న ప్రియునిన్ ♦నిర్భాగ్యునిన్ గంటితో

రయ్యయ్యో! యింకను గృహంబునకుంటివా! మందగమనా! నిద్రా
దేవియావరింప నీవియామము నతిక్రమించిన సన్నేఁచుటకిదియా సమ
యము. నన్నుదండనముండుము నన్నింతిగానేఁచేయు నీ మారుపక్షమే య
వలంబించితివా!

హంసధ్వనిరాగము: ఏక తాళము.

ఓ, మారా!♦ఓ మారా!♦ఓ మారా!♦నీమతమింకఁ దెలిసెను
నేమము విడిచి♦బాములఁ♦బామకురా 1.

ఏ గమారు♦మారా! రాకుమా♦యూ రాకుమారు♦నారి నేచబిఅబిఅ
ఏర మారు♦మారా నీ యముస♦ రీతినముజూపదవేహారహార! 2.

ఔరా! క్రూరా! నిర్దయనాకారా!♦సారసాక్షుకృష్ణుకుమారా!
హరనేత్రాగ్నిపడినపోరా! చీ పోరా! చీ పోరా! చిత్తచోరా!
మీరను మాటిగి మళ్లీ మళ్లీ మారా! ఓ మారా! 3.

ఉ॥ ఏమనిపల్కుచుంటిసిర♦యింపు మనంబున సిగ్గు లేక నా
రామను మాహాసిమసభ♦రామను గెల్వఁగలేక డాఁగి నేఁ
డామిక వేఁ గనుంగొనియు♦ కామిని జెంతను జేర్చుకొంచు నే

నే మగవాఁడనంచు నిపు♦డీపని కర్హుఁడనంచు నంగజా!

అబలులసహాయులై చిక్కిన వారినొకయాట యాడించి చూ
చులనునైజమే గదా! కానిమ్ము నీవి నాదరిఁ జేరనీకుండ న
నాక్షిఁ జేసెద.

ఉ॥ ఆయుధ మేమిలేదని జ♦వాతిశయంబును జూపుచుండఁ బు
ష్పాయుధుఁడీతని న్గెలువ♦నక్కట! నావశమౌనె పేఁడు న
న్నాయెఁగఁ జూతచంద్రిసుమ♦పద్మమిళిందని భాంగభాగము
పేరియసి! చూపి కన్బొమల♦విండ్లను జూపుల తూపులేయ

ఓరీ! మదనా! దుర్మద! నా యెద నీపదనాయుధములీవిధముసఁ బ
చుంటివేరా! శిరీషపుష్పకోమలాంగిన్నైః నామదవతీశిరోమ
జోరవేరా! ఐననేమి.

శా॥ ఏనుజ్జూచెదవేర! మార! కలహం♦బెన్నాళ్ళొ గత్వేరికో
కానీ నీవిపుడేఁచినస్గనన్ కో♦కాలంబు నే వెండి యీ
కాననంచరణంబొనర్చి యిఁకుమల్♦గాసంతయుందల్పకే
మీనాక్షింజతనుంచి చూడనోకొ నీ♦మీనాలకో సవ్వులన్

(అని చనుచుఁ బురివిప్పియాడు నెమిలింగని)

ఇదిగో నిచ్చట సీకేకి యేకతంబున నాకసంబుం మొగమిడి కే
చుఁ బురివిప్పియాడుచున్నది. దీని సమీపించి నా ప్రియురాలి
తెఱంగినఁ దెలిసికొనియెద (చేరంజని)

కం॥ చిత్రవర్ణంబులతో
నేత్రానందకరమైన♦నెమ్మీ! యతి త్రా
పత్రియమునఁ బసు శోభన
గాత్రిం ఘనవేణినిందుఁ♦గంటివె చెపుమా

అయ్యో! నానుమతులాలింపకయే యిది కేకరించుచున్నది. ఛీ!

మ॥ పుష్పవిస్ఫులింగను సాహసించితివి నా♦పూర్ణబోణి లేదంచశే
పురుషుపుంగిం పెలుంతువా విషధరం♦బుగ నీవు గన్గొంటివా
గిరునింబెంతెలా నెత్తికెక్కె సహాహా!♦ కానీ యిదెన్నాళ్ళు నా
కంటూ కీషునసేలగేశిగని న్నేం♦గాంతుగ శిఖండీ! నినుగ

(అని నడచి పుటుకి కాలను గని) ఆహా! యీసరోవరము నాసరసిజాక్షిని పొంగుజుప్పెడి. ఇవిగో గచనితంబములు. ఇంక సందేహమేల? అలంతిపోలికలంగను గొనినంత మాత్రమునం జోరుసెటుంగనౌను గదా.

కాంభోజి రాగము: రూపక తాళము.

పద్మకుసు కరెంఖములతో♦భాసిల్లుపద్మాకరమా!
పద్మముఖి మాఖుగు♦పరచితే చెపుమా 1.
నాకందనేత్రి♦పెంకకాంతెనీకడనున్నది♦కాకను బెట్టకు 2.

అయ్యో! యియ్యెగి బదులిడునా? అవిగో నామూలసంచరించు రాయంచలుసడి గద

హిందుస్థానీ బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

మరాళిగాతమ!♦మందగామిని యీ
సరస్సు చేగంతిను న్న♦ వా గేల తెల్పుమ ॥మ॥

కట్టా! ఇదియును బదులిడదయ్యె. కానిమ్మా కాసారవారిజములలోని మకరందమాని యూని మత్తిల్లి ఝంకృతులతో నేత్రపర్వమొనర్చుచుం జను మన్న యిందమసేతులు నా మదవతినెఱుంగకయున్నె. ఓమధువ్రతములారా!

హిందుస్థానీతోడి రాగము: రూపక తాళము.

జాలి పూని తెల్పనే సౌద♦నీలవేణి కలస్థలములం

బోలికలఁ దెలిసియు మీ♦రేల పలుకకున్నవారు ॥జా

కటకటా! మలిమ్లుచులు సంగతులఁ దెలుప నేనాసైనఁ గంటిషు
పోనిమ్మా తరువులను దరువులపై నల్లిబిల్లిగనల్లారుముద్దుపలుకుల న
కించెడినీ చదువులపులుఁగులను బ్రార్థించెద.

హిందూస్థానీముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

కలికినిందు♦కంటిరె యో♦చిలుకలార!♦చెప్పుడీ
పలుక రేమి♦పాపమీ♦యలుకమీకు♦న్యాయమే ॥క
తరుణిజాడ♦లెఱిఁగింపరే♦తిరుప్రులార! కరుణతోడఁ
గరము మనము♦కలఁచెడి నా♦మరునిబాధ♦మాన్పరే ॥క

హరిహరీ! మాఱువల్కరా? ఇది యేమి? (చెవి యొగ్గి) ఆ లేమావి
మ్మలమధ్యఁజేరియున్న పరభృతము కాఁబోలు నన్ను పిలుచుచున్న
ఆహా! ఇది గదా సత్కృప! (అని యొక రసాలసాలము గదికరిసి)

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

కలికిని జూపవే♦కనినఁ♦గానఁ గోకిలా!♦ నిముకృపతో
జాల♦మేల♦ తాళఁ♦జాల ॥కలి

తగురా! ఇది యెంతో యుపకారి యని తలఁచితినే! నాకలకంఠ
దని కాఁబోలుఁ దనఁతగొంతుకను బ్రకటించుచున్నది. చీ! మహోన
త్తతనొడల్తెలియక పేర్లు దీనితోఁ బనియేమున్నది? అల్లదుగో నాపు
పొదమాటున నేదియో కదలుచున్నట్లున్నది. (ఆలోచించి) ఆ-వే
వ్వరు నామనోహరిణియే. హరిణీనయనా! ఇంకను నన్నేల హాయ
కుంటివి? నేఁ గనుగొందునో లేదో యనియా మాటుననుండి హాఁగ
డుమూఁతలాడఁ జొచ్చితివి? రమ్మురమ్మరసితిని (అని చెంతకరిగి
అయ్యో! యెంత భ్రాంతిజెందితిని! ఇది మెల్ల మెల్లనఁ జివురుజొంప

ములు [illegible] [illegible] పరిణామముకాని సంతసంత మొందించు
గా యింటి [illegible] [illegible] బంచితాక్షి [illegible] తెలుఁగకుండునా
[illegible].

తే॥ [illegible] [illegible] బెదరి
[illegible] [illegible] సేత్రినింపుఁ
నా [illegible] [illegible] నాదు
[illegible] [illegible] మృగంబ!

[illegible] [illegible] [illegible]! ఛీ! నా కంతబుద్ధిమాం
ద్యము [illegible] [illegible] [illegible] వాహనంబై నయిదివ
ఖ్య నా [illegible] [illegible] [illegible] టడించి నాకప
కారయ [illegible]!

[illegible]! [illegible]! [illegible] నాపై జలమూనితివా?

ఉ॥ అం [illegible] [illegible] గుమ్మరుచుండ నాకుఁ గ
[illegible] [illegible] గల [illegible] దబాపి ముంగురుల్
[illegible] [illegible] [illegible] మై చలింప నా
యు [illegible] [illegible] కౌఁగిటఁ గూర్చవే సతీ
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బెట్టులంగీకరించి
[illegible] [illegible]!

చ॥ [illegible] [illegible] [illegible] యున్న మేలివా
[illegible] [illegible] [illegible] ప్రాణములందుఁ జొన్ని నా
[illegible] [illegible] [illegible] మాటకు నోంతువేల నీ
[illegible] [illegible] [illegible] నే తొలంగుమా

[illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] సగుదు! నీకింత [illegible] వగుటనే

చ॥ నలువ సృజించెఁ బట్టి నిను♦నాశమొసర్పఁగ గూఢపాత్రులన్
సిలుగులఁ బెట్ట దానవవి♦జింకను గొంచు గుహాంతరంబులన్
న్నిలువవె భీరువా!

పరుగెత్తినంతమాత్రమున నిన్నవి విడిచెనా? నీ పాటుఁబోతుతనమె వెల్లడిఁ జేసికొంటివి. అట్లు విమువమి మఱియుక తెరువెఱుఁగమినే కదా

పడియ♦నీటని బచ్చనిఁ గ్రోలుసట్టి యి
ట్టులకు భుజంగమంబుల వి♦రోధులఁ జేసితివౌర మారుతా!

లేనిచో జంతుహింస చేయనొల్లని పిట్టకి మొనమేల హరులఁ బొరిగొను? నీకు వాహానమైయుండుటం జేసి నీ వెట్లు నడిపిన నట్లు నడచుచుండె. (అని దిక్కులను భూమ్యాకాశంబులను గనుఁగొని) జగన్మోహినీ! జగమంతయు నీ చరితముననె నిండియుండినగదాఁ బొడకట్టదేని! ఏలయన

సీ॥ నీకీర్తి దిక్కుల♦నిండించి హంసునఁను
పశ్చిమాంబుధిఁ జొరఁ♦బొఱుచుండు
రవి గ్రుంక నీకీర్తి♦రవములఁ దెల్పుచుఁ
బక్షులు గూండ్లకుఁ♦బొఱుచుండుఁ
బక్షులేగఁగ గ్రేలు♦పాడుచు నీకీర్తి
నాలమందలతోడ♦నరుగుచుండ్రు
గ్రేలు పోయిన వెన్క♦జేవెన్గు స్వచ్ఛమౌ
నీకీర్తి దిశలను♦నించుచుండు
తే॥ గీ॥ భయము పుట్టించుచుండెను♦బాపతతికి
సంతసము గూర్చు సామాన్య♦జంతుతతికి

[illegible] చుచుండెను సుజనతతికి
భా[illegible]! [illegible] భాగధేనా బ్రహ్మానశమె॥

కాని శశి[illegible] విధియేమి శశాంకుఁడు వేడికిరణములఁ బరిస రించుచుండెను. [illegible]! పయోముఖవిషకుంభమవా! బోను తండ్రికి భంగములు [illegible] నీకే చెల్లినది

సీ. [illegible] చుందువు గదా
[illegible]దిరా చందమామ!
[illegible] యాపతులను
[illegible] చందమామ!
[illegible] నాపు[illegible] రాజ
[illegible] చందమామ!
[illegible]! మను [illegible]
[illegible] చందమామ!
[illegible] గనొసరిం
[illegible] చందమామ!
[illegible] జగము [illegible] నీవు
[illegible] మరియు

[illegible] మరుమామా! నాసరిసాంగిసౌందర్యమునకు [illegible] నీముదు వెల్లఁజూపి సరిగాక [illegible] జనములకనులఁ బడకయ [illegible] యౌవనమునకు సమానమగుదు [illegible] తిలఁపూసి [illegible] గళలనిచ్చించుచుఁ వచ్చి వచ్చి

భగంబునొందియు మచ్చరంబు మానసి మానవంతుఁడవు గురునోఁ
హివి నిశాచరుఁడవు నీతో నాకేమిరా!

కటకటా! ఈమారాదిహాతకులు నను నిలువనియ్యరు. అంత
జయానా! నాయండలేమినీ దుండగీఁడులు నిన్నును గుమురుగనుంచ
నిత్తురా.

ఇసీ! యిచ్చోటు వీడి నాచంద్రాననను సదయముగ నొందెదకేగద

క॥ మదనుఁడు కదనముసకు స
మ్మదమునఁ గదియంగఁ బెనరు♦ మానసతిఁ గనిఁ
బదులిడి ముదమొనరింపుఁడు
పొదలారా! వెదురులార!♦పుష్పములారా!

క॥ వడివడిగ సడున నసుగులు
తడబడె బడలికను నొడలు♦తిరుఁ దడి చనిటుఁ
గనునిసుమలు పడి యడలెను
జమునొడయు సడవి విడతునె♦షట్పదనాగ!

కమాసు రాగము: రూపక తాళము.

హా! నుతాంగి!♦కాననమునఁ♦గానుపించవే
కోననుంటివో యెఱుంగ♦మీనలోచనా!-హా!-హా!- ॥హా!॥
అడవిఁ దిరు♦గాడి యాడి♦బడ లియుంటినే—హా!—హా!—॥ హా!॥
ప్రాణసఖీ!♦ప్రాణములిఁక♦మేన నిలువవు—హా!—హా!— ॥హా!॥
కలికి!నామొడఁ♦జలము మేల♦పలుకవేలనో—హా!—హా!— ॥హా

(అని చనును. యవనిక పడును.)

పంచమాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: [illegible] యడవి. ప్రవేశము: పురుషవేషమున జగన్మోహిని]

[illegible]రాగము: ఏకతాళము.

[illegible] ♦ [illegible]నే ♦ బహు బాముల ||ను||

అడవిన్ ♦ [illegible] ♦ [illegible] ♦ నడిసేన్ ♦ బహు బాముల ||ను||

[illegible]గా ♦ [illegible]గా ♦ [illegible] ♦ గా ♦ [illegible]గా-నే ♦ బహు బాముల ||ను||

చ॥ [illegible] ♦ [illegible]జయుగతవసంతజిత్ప్రకా
శుని [illegible] ♦ [illegible] తేజునిన్
[illegible] ♦ [illegible]సింహునుదారమానసున్
గనిన [illegible] ♦ [illegible]జంతువులార! సత్కృపన్॥

[illegible]! [illegible]. పోసింపు నానాథుఁ జూపకు
[illegible]. [illegible]!

[illegible] ♦ [illegible]వనులేనియనీ
బలు[illegible] ♦ ప్రాణేశ! నన్ బ్రోవవే
చల[illegible] ♦ జాగేల రక్షింపవే
[illegible] ♦ [illegible]నేన
[illegible] అడవి[illegible] ♦ హా! నాథ! నాజీవితం
[illegible]లలో ♦ [illegible]దంగ[illegible]య్యంగదా
పుడమి[illegible] ♦ [illegible]లందగన్నిల్వఁగాం
[illegible] ♦ సింపస్మరోండ్డిదియున్
[illegible]! [illegible] [illegible]లేదయ్యె. అవును మనమా!

సీ॥ ఇనుఁడున్నచోఁ గదా ♦ యిందు బింబపుకాంతి
యినుఁడు లేకయెఁ గళ ♦ లెట్లు కల్గు
రాజున్నచోఁ గదా ♦ రాజిల్లు కలువలు
రాజు లేకున్నచో ♦ రాణ యున్నె
రాక గాంచినఁ దిమి ♦ రవిచార మెడఁ బాయు
రాక లేకయె యున్న ♦ కాఁ్రలునె విను
మాధవుఁడున్న కో ♦ మ్మసొబగు కనుమాధ
వుఁడు లేనిలతిసొం ♦ పుండునేమొ
ఆ॥ వె॥ మిత్రుఁడుండినఁ గద ♦ మెరయు రాజీవముల్
మిత్రుఁడుండక యవి ♦ మెరయుచున్నె
యుర్విఁ బరమసుఖము ♦ నొసఁగఁ జాలిననాథుఁ
డుండకున్న మోద ♦ ముండునెట్లు
(అని నడుచుచు రెండు గువ్వలఁ గనుఁగొని)

కట్టా! మున్నొకతఱి సంచారమున నిట్టి జంటపిట్టలనరసి “ప్రియా!

ఉ॥ జవ్వనమంకురింపఁగనె ♦ జంటనువీడక సంచరించుచున్
గువ్వలపొందికల్ నడత ♦ కూర్చు ముదంబ”ని తెల్పఁ బ్రేమమై
“జవ్వని! రాష్ట్రముల్ ధనముఁ ♦ జంచలమెల్లపుమన్నె కష్టముల్
గవ్వకునైనఁ గావుచుమి ♦ కాంతయుఁ గాంతుఁడు వేఱుగానిచో

మరియు

మ॥ ధనముల్ధాన్యములున్సువర్ణమయసౌ ♦ ధంబుల్ బలంబుల్ సఖీ
జనముల్బంగరుతూఁగుటుయ్యెలలు వి ♦ స్తారంబుగానుండియున్
గనరే సౌఖ్యము దంపతుల్సతీ! వియో ♦ గంబబ్బినన్భిదలై
ననుగానక్ దిరుగాడుదంపతులెమొ ♦ న్నన్ సౌఖ్యముఁ గాంచుతుగా”

అని నన్ను [illegible] బల్కి [illegible] విధివశంబున నన్ను గాన్కకెన్ని దుర్దశావస్థలం [illegible] నో కదా! హా! నరహరీ! పెద్దపులికట్టుల పాలుచేసి [illegible] మృగసంకులంబైన యిమ్మహారణ్యమున నిరాహారింబుగ [illegible] యలయించి, సొలయించి, పొలియించిన [illegible] యేమహాభాగుని పాదపద్మంబులు పూజించి ధన్యగా [illegible] నో, యేసుందరవదనారవిందు బిగికౌఁగిటఁ జిక్కి [illegible] నో, యే సుగుణరత్నాకరుని చలిమిచేఁ బ్రి [illegible] గాంచనుంటినో, యట్టి నామోహనాకారు, నా [illegible] నోధవు, [illegible] నెడబాసినట్లో [illegible] ఇంక నా కేదతేరువు. అయ్యో! [illegible] నేనంత [illegible] రాలను గాకున్నచో నర్థిజనకల్పకద్రుమసమధి [illegible] లిప్పట్టికై న నా [illegible] బ్రిసరింప [illegible] ంమునా.

తే. [illegible] ! [illegible] సీలవేణి!
[illegible] ! యో [illegible] ! జలవాణి!
[illegible] ! [illegible] ! యో స
[illegible] ! యను రాగమిదయి

వ॥ [illegible] బెండిలి యాడి మీదనా
య [illegible] భరణంబయి యుంటివీవు పీ
[illegible] మేలను నన్నునట్లె భ
[illegible] ! భుజంగవేణి! శ్రీ!

క॥ ఓ య [illegible] ! [illegible] ! గుణభూషణ! యోసుమంగళీ!
[illegible] ! [illegible] ! యో ఫణిభూషణురాణి! యంబ! కా
[illegible] ! [illegible] ! [illegible] నాథుఁ జూపు దా

తాయణి! పద్మపాణి! హితకారిణి! భాసురవాణి! భైరవీ!
అకటకటా! జగజ్జనులారా! ఏలపలుకరున్నవారు? పుట్టిననాటనుండి మీపాదపల్లవంబులే యేమఱకకొల్వనా!

ఉ॥ కన్నడ సేయఁగాఁ దగునె కావరె నన్ను దయార్ద్రదృష్టులన్
గన్నన బ్రాణనాయకుని గన్పడఁ జేయరె మాతలార! హా!
యెన్నఁగ మీకుఁ బోలెపతియాశ్రుడు కావున వానిపిడ యీ
యన్నులమిన్న లుండు టెటులారసిచూడర నెమ్మనంబునన్

ఇసీ! ఎంత తప్పొనరించుచుంటి! దుఃఖావేశంబునం బురుషాకారంబు ధరించిన చందంబు మఱచి యిట్లాడఁజెల్లునే! పురుషధైర్యంబవలంబింప నిదిగదా సమయము. లేనిచోఁ గార్యహాని ఘటిల్లుటయు నూతన దుఃఖాంబుధిఁ జొరుటయు సంభవించు. కానన్నెట్టులైన గోడు మాని యుంటయే సర్వశ్రేయము. కార్యనిర్విఘ్నమునకై శేషశాయి నొక మాఱు స్మరియించి పిదప్కనిమెద. (ముకుళితహస్తము)

—: దండకము :—

శ్రీమానసాంభోజమాధుర్యచోరా! శుభాకార! వీరాధివీరా! మురారీ! హరీ! సారసాక్షా! సురారాతిశిక్షా! యనాథాళిపక్షా! సనంబోధివనున్నాఁడవా వేదముద్దెచ్చియా బ్రహ్మకర్పింప మత్స్యంబవై సోమకుంజంప వారాసి సంచారముఞ్ జేయుచున్నాఁడవా! లేక కూర్మంబవై మందరాద్రిన్ దగన్మోయుచున్నాఁడవా! కాక సందింబు నన్మన్ని యున్నట్టి భూదేవిని గ్గొమ్ముపై నిల్పియుంచన్ వరాహంబవై యబ్ధినున్నాఁడవా! యట్లుగాదేని ప్రహ్లాదునేఁడి హరింజూపరా యంచు దైత్యుండు దండించుచుడన్ నృసింహంబవై లోనికంబంబునందుద్భవంబందియున్నాడవా! గుజ్జురూపంబు వే తాల్చి దీనంపుపాటుండవై

మూఁడుపాదంబులచే మూఁడుగాఁ జాలు భూమిన్ బలిన్ గోరి పాతాళ
లోకేశుగాఁ జేయుచున్నాఁడవా! జామదగ్న్యుండవై నీవుక్షారాహుతిన్
రాజమాంసంబులన్ నానందములుగాఁ జేయుచున్నాఁడవా! కౌశికుం
గూడి ఘోరాటవిన్ క్షుద్రరక్కసులం జంపుచున్నాఁడవా! లేక సీతాసమే
తుడవై లక్ష్మణుం గూడి బ్రహ్మశైలాంతరాళంబునన్ వాసమున్నాఁ
డవా! లేక మాయామయమాయాసారంగంబు నెన్నాఁడి చక్కాడుచున్నాఁ
డవా! యుక్తుకాంతన్న సౌమిత్రితో దండకారణ్యసంచారమున్ జాన
కిం గాంచక చేయుచున్నాఁడవా! కాసిచో వీరు సుగ్రీవు సఖ్యంబు
నన్ భానుపుత్రీసమారాధిమాలించి యాసిమ్మటన్ నాప్వసరుద్గొల్వ
వారాసి బంధించి లంకన్ బ్రవేశించి క్రూరాధముల్ రావణున్
దునుమించుచున్నాఁడవా! రామకృష్ణుండవై పూతనన్ మున్నుగాఁ గల్గు
పరిచ్ఛన్నగాపిసన్నలన్ దునుమచున్నాఁడవా! మన్నుదిన్నాఁడవన్ లేదు
లేదంచు లోకంబులన్ నీకున్ నోటఁ జూపించుచున్నాఁడవా! లేక
కాలాగ్నిసమాప్తంబులై యంబులన్నాళియున్ బుద్ధిగల్గన్ శిరో
రంగదేశంబునన్ దాఁచి వంచించి నర్తించుచున్నాఁడవా! యర్థరా
త్రిన్ మహాఘోరంబగు దావాగ్నిలోఁ జచ్చుచున్నారమో కృష్ణ!
కృష్ణా! కృష్ణా! యన్న నాక్రోశిస్తేయున్న విూరల్లసుల్ యామయుండే
నాక్రోశన్ దానిసుమాగ్ని భక్షింపంగనున్నాఁడవా! గోపికల్ స్నాన
మాడంగఁ జేలంబులెల్లన్ సింగంబుల్ దెచ్చి కేళిన్ముమునుంగన్ బరీక్షింప
నుల్లంబులెవ్వారి వస్త్రంబులున్ బై భూజంబున్ నెక్కియున్నాఁడవా!
యంబరంబుల్ గృహించి నానావిధన్బంగ దేయంచుఁ బ్రార్థించు
గోపాంగనాశ్రేణితో మందహాసంబునన్ నర్మవాక్యంబులం బల్కు
చున్నాఁడవా! మరింత కల్పించన ఘతిరంబుమై శైలరా

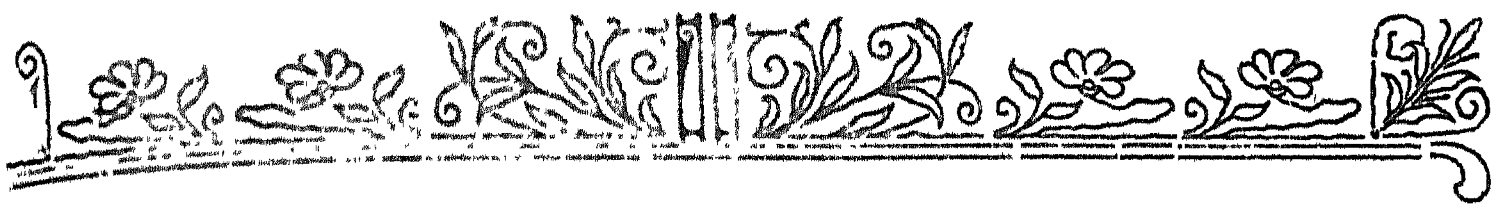
జంబునన్ హస్తపద్మంబులన్దాల్చియున్నాఁడవా! మాతులుండైన కంసుజలంబూని పీచంబడంగించుచున్నాఁడవా! రుక్మిణీదేవిసందేశ మాలించి కాత్యాయనీమందిర ప్రాంతవృక్షంబులన్దాఁగియున్నాఁడవా! క్రీడి దాయాదులన్గెల్వ సారథ్యముం జేయుచున్నాఁడవా! బుద్ధరూపంబునన్ ధర్మమార్గంబులన్వీడి పాపాత్ములై యున్న దైతేయులన్ న్యాయమార్గంబులన్ ద్రిప్ప యత్నించుచున్నాఁడవా! కల్కివై నీదు పాదారవిందంబు లన్గొల్వకే శూన్యసంశీలురై యున్న విప్రాళిన్ శూద్రభూపాలురన్ వెండి సన్మార్గులంజేయుచున్నాఁడవా! కారణంబేమి నన్ బ్రోవకున్నాఁడవో దేవదేవా! ముకుందా! విచారాంధకారంబునన్ జ్ఞానసూన్యంబునం జేరితెదన్గాక నీకుంబరాకేల యార్తరక్షామణీ! ద్రౌపదీమానముం గుంభిజంభారిప్రాణంబులన్గావలేదా కుచేలార్తిఁ బోఁదోలలేదా పనుల్గల్గియున్నం బ్రపంచంబునన్నీకు మాకేది నాగోడుమాన్పన్ గదే నాథుఁ గూర్పన్ గదే సర్వభూతాత్మకా! దివ్యమూర్తి! దయాళూ! నమస్తే నమస్తే నమః.

(నిష్క్రమించును.)

తెర వ్రాలును.

ఇది పంచమాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

షష్ఠాంకము: ప్రథమరంగము.

[స్థలము: ఉద్యానవనము. గుణవతి శోకతప్తయై
పాడుచుఁ బ్రవేశించును]

... రాగము: ఏక తాళము.

హా! జనకా! హా! జననీ! నన్ను విడనాడనే నీడవ్వ దవ్వ జేసితివే ॥హా॥

గోమరిత్రిప్పుఁ ... మమతఁ దొలంగనే యమరులఁ గూ

డిమనుచు మనుగాని ... మనుచు మనుంటివే ॥హా॥

హా! నాయనా ... నయనములుచేఁ జూడకనిఁ గననేర నేర

పైనము గననిమ్ము నన్ను గననిమ్ము నన్ను గననిమ్ము ॥హా॥

తండ్రీ! తండ్రీ! నిన్నొక్క పురుషశరీరము జనింపమిఁ గదా యొరుల
నపేక్షింపవలసె! అయ్యదియ నిమ్ము. నావివాహానంతరమైనఁ గొం
తకాల ... యొంతముసరింపవలెనా! కట్టా! యా
... నెలలగను ... రాజపుత్రీ! నీ యిచ్చవచ్చిన రాకొమరు నీవు
పెండ్లి యాడుము. ... నిమ్మట నిన్నీక్షత్రియకులజునకైన నిచ్చి

యుద్వాహంబు గావించి యాతని రాజ్యాభిషిక్తుం జేసెదన" ని వా
చ్చి యున్నాఁడే యీ మంత్రివరుఁడు నేనేమి సేతు! ఎల్లియొక్క
పతిసుతుని జంటఁ గెంటి నా కంఠమున కుత్రితాఁపు ఎ యింతు
కాఁబోలు. అయ్యో!

చ॥ మనసున కెక్కినట్టి నవ♦మన్మథుని సమ్ముఁ బెండ్లియాడక
జనములు కోరి తెచ్చిన ద్వి♦జన్ముని నే నరిగించు కుట్లు

ఇసీ! నాకేది యొసర్చుటకు నుపాయాంతరము లేదయ్యె. నాను
లాలించువారైన లేరి

కా

వున జనకుఁ బితానఁ దల♦పోయుచు నాతెంపు పోయి పో
కను జనులే తలంపఁగను♦గట్టడి కార్యమటంచుఁ దోఁచెడిక్

అక్కటా! ఈనవీనలతాభవనంబుల సంచరించుట కిది కడసారి కు
టచేఁ బ్రేమాతిశయంబున నే వృద్ధిపొందించిన పిరలను గాయునం
బెటిఁగింతు

సీ॥ పూలగుత్తులతోడఁ♦బోలుపు వహించిన
మల్లియా! నీపూలు♦గిల్లఁ బోను
బంగారమును బోలి♦రంగారు చేమంతి!
జడనింక నీనసల్ ♦ముడువఁ బోను

అయ్యో! తృణపాల్యశతపత్రికలారా! సౌందర్యమదాతిశయంబ్లా
బున మునింగి మీకుఁ బరిపరివిధములఁ బరితాపము గలుగఁ జేసిన
నన్నాదరించు మీమేలిగొనము లత్యంతప్రశంస నియములు గదా

లేతాకులం బొల్చు♦చూతవృక్షములార!
సలిలంబులిఁక మీకు♦జల్లఁ బోను

ఆహా! (అని [illegible] విడిచి కొంత తాళి)

క[illegible]మరాళులున్న ♦ కాసారమా! నీదు
జలముల నీకఁ గ్రీడ ♦ సలుపఁ బోను

[అని [illegible]రాలై నిలుచును. జగన్మోహిని
[illegible]చుచుఁ బ్రవేశించును.]

సీ. [illegible] నాకు నీ ♦ పు[illegible]ము[illegible]ని హా
[illegible]చు మోము గని న ♦ సించుటబ్బు
[illegible] నాకు నీ ♦ యిం[illegible] సగాత్రంబు
[illegible]గిటఁ జేర్చ్చెడి ♦ కాలమబ్బు
[illegible] నాకు నీ ♦ [illegible]య చెక్కు[illegible]
ము[illegible] గొనియెడు ♦ మోదమబ్బు
[illegible] నాకు నీ ♦ [illegible]మసదంబులు
[illegible]చ్చెడి ♦ పుణ్యమబ్బు

తే. గీ. [illegible] నిన్ను నా ♦ కన్నులారఁ
[illegible] భాగ్యంబు[illegible] నీకె ♦ నోఁచియున్న
[illegible] మనోహర! ♦ మానచోర!
[illegible]! [illegible]గిటఁ ♦ [illegible] విభుఁడ!

గు[illegible] ! [illegible] నవ్వారు ♦ [illegible]లయఁదిరిగి
[illegible] ♦ గ్రోలి గ్రోలి
[illegible] విశ్రాంతి జెంది
[illegible] ♦ చారువనము!

[illegible] ఁయుపచారములఁ జేయు. జనకా! నిన్ను గలయఁ
[illegible]న్న [illegible] యుమా హా! (అని మూర్ఛనొందును)

జగ—ఇదియేమి? ఈసమీపమున నొక యార్తధ్వని వి
చ్చెడిని. అది నా నెచ్చెలిది కాదుగదా! పోయి పరీక్షింతు.

(సమీపించుచున్నది.)

గుణ—(లేచి) హా! తండ్రీ! కాలాతీతంబగుచున్నది గా
లు. ఇదుగో వచ్చుచుంటి. (అని సరస్సునకరుగుచు సూర్యవ
మున జగ—నిగాంచి తెలతెల్లఁబోవును.)

జగ—ఓరా! యీకన్నెలమిన్న యెన్నఁడో చిన్నదనమున
న్నయట్లీపె వదనము తెలిపెడిని. ఈపట్టున మేదరాగ యిందలి
త్తృయములేమియో యీపెనడిగి తెలిసికొనియెద. (అని సమీప
బోయి) అయ్యో! పురుషరూపంబుననున్న నే నీమానినిను జని
ప్పు వాట్లేమో? కానున్నను నావచనంబులకీ పువ్బోణి ప్రతి
రంభమునా? కానిమ్మొనగనే నేనీప డగ్గర పరామర్శించెదను. (దగ్గ
బోయి) మానినీతిలకమా!

గుణ—(భయసంభ్రమాశ్చర్యంబులాడుకొనఁ గ్రేగంటిచూ
పులు ప్రసరించుచుఁ దనలో) ఆహాహా! యేమి యీశృంగారా
కన్నులు చెదర దేదీప్యమానమై ప్రకాశించు నీపురుషుఁడెవ్వఁడో!
సమా! కలఁత వడకుము. (అని చనఁబోవును)

జగ—చెలియా! నిలువుము. (అని తనలో) ఈమకెంతే
నె ముఖంబున నొకవిధంబగు మార్పు జనించెనే? మునుపటి
గాక

చ॥ మొగమనుచంద్రుఁడోర! నగు◆పున్నమవెన్నెలకాయుచుండు నై
దొగలనునేత్రముల్ విమల◆దొంగలపోలెను దాఁగియుండె య
సొగసగుఘ్రాణచంపకము◆చూచుచుఁ జూపులతేంట్లుబోఁగ

[illegible] దీనికి హేతువేమియో॥

[illegible] నీనామమేది? ఈపట్ట[illegible] [illegible] నాకీసమాచారము [illegible] [illegible] నా [illegible] సుమీ?

[illegible]:—([illegible]) అయ్యయ్యో! [illegible] పలుకు [illegible] ([illegible]) పుణ్యపురుషా! నేనీ యూరి రాజు [illegible] నాపితృమరణానంతరమునుండియు [illegible]

[illegible]:—[illegible]! నీ తండ్రికి పుత్రి [illegible]

[illegible]:—[illegible]! [illegible] యాటనే నాకు [illegible]

[illegible]:—[illegible]

[illegible]: [illegible] మంత్రి[illegible] [illegible]! [illegible]. నీయిచ్చిన [illegible] యిమ్మట [illegible] యీరాతినికిఁ బట్టము గట్టి [illegible]. నాకేమియుఁ [illegible]

[illegible] ([illegible])

[illegible]:—[illegible]! [illegible]

[illegible]:—[illegible]! [illegible]! ఎందుకై యి [illegible]

[illegible]:—[illegible]

మానధనుండు వీడినను♦మాయముకానెటో నేను వానికై
కానలఁబట్టణంబులను♦గాంచుచునుంటిని గాని నేఁటికిన్
గానఁగ రాఁడు నిక్కమెఱుఁ♦గన్ సఖుఁడుం జేసునోటదేని

గుణ:—(తనలో) బళిరే! నాతండ్రికీర్తినిలుప నాకట్టి ర
పురుషుఁడు లభించె. కాలయాపన మేల? (ప్రకాశముగా) మన

జగ:—(భయవిస్మయముల) శాంతము శాంతము నా

గుణ:—రమణా! నీవెన్నియన్నను సహింపనెంచను
నిశ్చయించితి

జగ:—(తనలో) కటకటా! పద్మనాభా! నాకిది
కూర్చితివా!

ఉ॥ ఏమిటొ నర్పుదాని నిఁక♦నేనియొమాన్యము తప్పకుంటదున్
గామిని కేను పూరుషుఁడుఁ♦గానని తెల్పనె—యట్లు తెల్ప నా
కేమి విపత్తు మూడునొ—య♦దేటికి ధీరమనంబు లేదునో
భామిని! నన్ను వీడుమన—♦ప్రాణము వాయునొ బాధపెట్ట

అమ్మా! నాకెయ్యదియు స్ఫురించదుండె. నిమ్మళుఁ జూచి
తొలుత నీకిది తగదని ప్రార్థింతు. (ప్రకాశముగా) చంద్రా
కష్టాంబుధి నోలలాడుచున్నట్టి కోరిక కోరనగునా! ఒక్క రాత్రి
చింపుము.

గుణ:—రాజా! దుఃఖతిమిరముఁ బోఁదోల సమర్థుఁ
నీవే యిట్లున్న నాగతి యేమగునో తలంపుము. అదియుఁగాక
తరిము కడముట్ట వినుము. నియమిత కాలంబు నేఁటితోఁ జెల్ల
టచేఁ మంత్రివరుఁ డొసఁగు వరుని జెట్టఁబట్టనిచ్ఛ జనింపమి
యుద్యానవనవననిలయమునఁ బడి దివికేగఁ దలంచితి. ఇంత

ందరవిగ్రహము [illegible] బహు విచారాంధకార మెడఁబాసి మార్గ

గ్రహంబు [illegible]

హిందుస్థాని [illegible] రాగము: ఏకతాళము.

ఆరయుమా ♦ [illegible] కుమా-నా నతి ♦ మారసుందరాకారా! ధీనా

మారు ♦ [illegible] ♦ నా [illegible] ♦ బాలకనేనోర్వఁగ లేరా

ఆరసినా [illegible] ♦ [illegible] ♦ జేరఁ దీసెదనుచుక ♦ గోరియుం

టినేసిక ||ఆ||

—తిగనగునే ♦ తిగినగునే తలఁపక ♦ తరుణిరో! [illegible] గోరన్

బాగు ♦ బాగు ♦ [illegible] ♦ నే గుత్రగాలము [illegible] కలదు

మగున [illegible] ♦ [illegible] నిన్ను గనిసన్ ♦.

అక [illegible] ♦ [illegible] మానుకుంకన్ ||త||

గు. ♦— [illegible] గదా!

[illegible] రాగము: ఏకతాళము.

రాక ♦ మా ♦ సుకుమార! ♦ [illegible] ♦ మార

మారు ♦ [illegible] ♦ బాలిక నే నోర్వఁ [illegible] కలియఁగ ||రా||

— [illegible] ♦ [illegible] - నాగ! [illegible] ♦ గో [illegible] ♦ మేర

మారు ♦ [illegible] ♦ బాలికని [illegible] లేక [illegible] ||గో||

— [illegible] ♦ [illegible] గులు ♦ వగను ♦ నెగడ-నోర్చదే ♦ మగువ ♦ మి

గుల ♦ వగలఁ ♦ బగుల ♦ [illegible] ర్చదే॥ సుకుమార-రార మార ||రా||

గ—ముగుడ! [illegible] ♦ [illegible] ♦ దగవుఁ దల్పితి

నగదె ♦ [illegible] ♦ [illegible] ♦ [illegible] ♦ బోగల నేటికి ||నాకిననుగో||

గు. —సుగుణమా [illegible] నిన్ను వరించినందులకా నాకు

[illegible]

జగ:—కీరవాణీ! కులశీలవయోరూపములు బాగుగ నాలోచించి మరికోరవలయుఁగదా

గుణ:—రాజవరా! నీసౌందర్యమునకు సాటి నీవే గాని వేరొకఁడెవఁడు లేఁడు. పదివేలమంది రాజపుత్రులు గుణ (?) ... యిదివరకెందరెందరో పరుండిరి. అనేకుల కదే నా నేత్రము పడి యిచ్చిన యాశచేఁ బోయిరి. నీ చెలువము చూడఁగ నీవే మారుఁడవు.

హిందూస్థానీ తోడి రాగము: ఏక తాళము.

మారసుందరా!♦కోరియుంటిరా♦నారినేఁచకను♦మేలిగాదు రాజ॥

మారునిశరముల♦బారికోర్వకనేఁ♦గోరితిరా మాటు♦దాఁజూపక॥

జగ:—ఏమనందును♦భామినినీవిట్లు♦కామమునను న్నామములు పట్టి నిరుపేదనై పాదచారుఁడనగు నన్నుఁ గోరుట యిట్టిపాడియా యా చింపుము.

గుణ:—గుణములు గాని ధనధాన్యములు గావు దేహముగా వలసినవి

హిందూస్థానీభైరవి రాగము: ఏక తాళము.

జాల♦మేలరా!♦తాళ♦జాల♦మేలరా! జాలి చేసేవా ॥తాళ-జాల

జగ-మేల♦మేలొకో♦బాల♦మేల♦మేలొకో♦బాలమేలొకో ॥మే॥

గుణ-చూడనానొకో-బహిర!♦చూడనానొకో♦వేఁడినచెలిఁ♦గూడని యెకి♦మీఁడీ♦రేఁడుజగములందుఁ♦బాడియానొకో ॥బహిర-చూ

జగ-మోసమయ్యెఁగా-గాక♦మోసమయ్యెఁగా♦గాసిపెట్టనెంచె దవు♦భాసురాంగి! తలఁపకుండ♦చీసమైనను ॥గాక-మో॥

గుణ:—సుగుణవర్యా! నెమ్మదిని బాగుగనాలోచించి చేసి పనియేసుమీ?

జగ:—[illegible]యూనా! నేనట్లు తలంపను. తొలుత సౌందర్యము [illegible] వలచి యనలం బ[illegible] పసునా[illegible]ందరు తేరు?

గుణ:—[illegible]వనా! నావిచారముఁ బాయందోలగల నీవీకరిన [illegible]గలచే[illegible] [illegible] దోసుగా నా యులరువిం[illegible] [illegible]ప్రియుము[illegible]

[illegible] రాగము: రూపక తాళము

మానిని [illegible]నా!—[illegible] దీర్పుమ ॥మా॥

కన్ను[illegible] గాంచ[illegible] భాగ్యము సి

గా[illegible]ంచితి ॥మా॥

కాయము[illegible] గా[illegible]ంగ[illegible] మొసర్చ

కంతుని [illegible]ంబుల[illegible]సు[illegible]ర్వంగ నెంచితి ॥మా॥

జగ:—[illegible]! నామనోదుఃఖమారయకే సన్నిట్టియుత్కృష్ట [illegible]. నీకో[illegible]ప్రియుఁడు దొరకమిఁ బ్రాణ [illegible]త్యాగ[illegible] [illegible] నాప్రియుఁడు [illegible] నా[illegible]యోగదా? అయ్యో! నాకన్న [illegible]ంకను [illegible]. [illegible] ద్యానవనంబుల సంచ [illegible]చుచుఁ [illegible]నారగించుచుఁ [illegible]నిచీనాంబరంబులఁ గట్టి [illegible]. [illegible]ప్రియు[illegible] దొరకఁడను చింతయేకాని [illegible] [illegible] వగ[illegible]లేదు. మఱియు [illegible] [illegible]కష్టంబుల నొందుచుంటిని.

గుణ:—[illegible]యములనే కదా నేనుడివితి. [illegible]రా! [illegible] [illegible](తనలో) ఈతఁడే [illegible]మేది! (ఆ[illegible]చించి) నేనిసు

మంతకఠినముగ సంభాషించునప్పటికైన పీనిపట్టు పీడకుండునా (కాశముగా)

హిందూస్థానీతోడి రాగము: రూపక తాళము

కరఁగకుండెనా? క్రూరా! నీ యెద
ఆరయుము♦వారిని నగ♦మార♦క్రూరు♦బాలిఁ జేస్పక
అన్న! నీయెదక్రూరచిత్తా!♦యోన్న వజ్రమో లోహమొ కా
కున్న-చోఁ♦గన్నీరునించు♦నన్నుఁ జూచి జాలి గొనవు।
నీతులు నీటను గల్పనా♦ఖ్యాతి మంటఁబెట్టి కాల్పనా♦నాతిఁ
స్పరన్న నేరా!♦పాతకంబు కాదటరా! ॥

జగ:—(తలపంకించుచు) మగువా! యిది నీకుఁ దగదు (ఆ యాలోచించును)

గుణ:—కాతరతను♦ నాతి నీడెదే♦చేతఁగానివానివోలె♦నూతలఁగ
సెదవేరా!♦ కైతవమును వీడవేరా ॥

జగ:—(తనలో) కట్టా! నేనేమిసేయుదు

గుణ—వేయి యన్న నిన్నువిడుచుటసున్న. రమ్ముకౌఁగిలికు (అని మీఁదకురుగును)

జగ:—(చేయి యడ్డుపెట్టి తప్పుకొనుచు)

ముఖారి రాగము: త్రిశ్రజాతి ఏక తాళము

తాళు♦తాళు♦బాలరో! యీ♦బాళి నీకు♦మేల్కా

గుణ:—చాలుఁ♦జాలు నీతులను♦జాలఁ♦బేర్లఁ బోనుమింకఁ
దాళఁ♦జాల♦జాల♦మేల♦హా♦ గూర్పవేమిరా

సుకుమారశరీరా! నీమూర్ఖతనింకను వదలకుంటివా నిన్ను పట్టి బంధిచియయినఁ జనెదను.

జగ—(లోలోన) అయ్యయ్యో! యీమె గట్టిపట్టుపట్టినదే! కానిమ్ము రాజాధిరాజునై రత్నపీఠిక నధివసించి యిరుమలకెడనై నా జీవితేశ్వరిగ నొనర్తు నుపాయముల నొసర్తు. (ప్రకాశముగా) ఒప్పుల కుప్పా! నేఁ జెప్పినట్టు లాచరించి నావొప్పుకొన్నచో నీకోరిక నెరవేర్తు. లేద నేనిట్టులనే నామిత్రుని సమరము సేయఁ బోదు.

సుమ—(సంతోషమనసునారవిందయై) ప్రియా! మీయాజ్ఞల కెల్ల బద్ధురాలను. నేనట్టి కృత్యమ్మును శిరసావహింతు. నాముద్దు చెల్లింపుము. (కౌఁగిలించుకొనును.)

జగ—సుగుణమణి సుమవతీ! యింత వేగిరపాటేల? నావచనం బులన్నియు వినుము.

చ॥ వనరుహనేత్రి! నీముఖపద్మతిలోక వ్రతంబునార్నెలల్
చనినయుఁ బరిగింపఁబడియుఁ జక్కని నేగును దానిదీక్షతోఁ
డును నాసేవ్య నివేదనంబుగ లట్టిచరిత్రము నా స్వామి
తుస్త్రీ సుకీర్తిగా ప్రకృతిగ నత్రి మొనర్ప మురారినంతలోఁ॥

తే॥ నేను ధరణీలలో నానా రాక్షస
ప్రభు నెంచి మదిమంత్రికాని
విద్యుమునును గోరిన పలోనఁ
దన్నుఁ జాల నవుడు తెల్పుచుండె॥

ఇది నీకు సమ్మతి మిన్నదా చెప్పుము.

సుమ—(తలవంచుకొని) మీరు చెప్పిన చొప్పుననే వర్తింతు నని సేయవలయు యుండెను.

జగ—మంచిమొకమాట. ఈపట్టణము బయలున నొక సత్రము గట్టించి దానిగోడలపై నలుదిక్కులనే నొసఁగు చిత్తరువుల ని

ర్మింప నొక చిత్రకారుని నియోగించి దానింగని సుఖించు వా దూషణ భూషణము లొనర్చువారిని, బట్టి నాకొప్పగించునట్లుం దరు భటుల నచ్చోట నిల్ప మీరాప్రెగ్గడతో నుగ్గడింపుము.

గుణ — ఈ రాష్ట్రమంతయుం బాలింప మీయధీనము కా డ వేరె వారి వీరిం గోరనేల? మీ యిష్టప్రకార మాచరింపుంము.

జగ — అట్లొనర్చిన ప్రత్యేకము నానెచ్చెలికై చాకులం నవసరముండదు. ప్రస్తుతము నె రాజ్యభారమునహించుటయే నిన్నుం బరిగ్రహింపని సంగతియు నెల్లరకు నెఱింగింపుము.

గుణ — చిత్తమట్లనే యొనర్తు. తడవేల? యంతఃపురమున గుదమురండు.

జగ — చెలీ! మార్గమును జూపుము. నడువుము.

(ఇరువురరుగుదురు. తెర పడును.)

షష్ఠాంకము: ద్వితీయరంగము.

[స్థలము: ఊర వెలుపలి సత్రము. ఇరువురు సేవకులు కూర్చుండియుందురు.]

మొ — ఏమిరా! మననూతనప్రభువు గుణవతీదేవిగారితో గోష్ఠినెననుండడేమి?

రెం — సరిలే. ఇష్టగోష్ఠినున్నంత మాత్రమున నె యాప నొరథ మీడేరెనా యేమి? ఇంకను నువ్విళ్ళూరించుచునే యుండె. దేమియో కాని యీపని చరితమెల్లరకు సంశయముగానే యుండె

మొ — కారణమేమి?

రం—ఏమా ... నవానికి పత్రమేమి? యిందుపై నీసుందర ... యేమి? ఇవి యన్నియుఁ జూడనీ—

ము ... మాత్రమున కేనా! ఈకాంచనాంగినిం ... రాఁడనుకొని యూపన్నుగడ పన్నె నేమో?

... నీవింకను బేడదారినే యుంటివిరా! ... అడవులనొకలములు తిసి మను జడదారు ... మాత్రి మరసినఁ జా ... దనీవ సియనిచ్చగింతురే? అటువంటిది ...

ము— ... యయ్యెడిసి.

... ధ ... |

... రాగము: రూపకతాళము.

... సుందాను
... ||నేరి||
... గదే
... దుఃఖాంబుధి ||నేరి||
... లకుప్ప! నినునమ్మి
... లోన్నతి ||నేరి||
... ||నేరి||

H! ... దెచ్చితివి? నమ్మించి నమ్మించి నా ... బాగుగా బుద్ధిజెప్పితివి మరలశిరమైన నెత్తకుండఁ ... ను నుడి నమ్మగునా ...

ము భుజించునాకు గంజిసైతములేకుండఁ జేసితివి. ఇంతినంతఁ నను కాంతా! నాస్వాంతము నీచెంతనుండనేపంతము నహించి అయ్యయ్యో! యీతుదబాధ కెట్లోర్తును. ఇదిగో నిదియొక సతి వలె నున్నది. దీనిఁ జొచ్చి యెవ్వరినైన నడిగి నాయాఁకలిఁ బ ర్చెద.

రెం:—వీఁడెవఁడో భిక్షుకుఁడు వలెనున్నాఁడు.

ధన:—(లోనికరుగుచు ద్వారమునను‌న్న జగన్మోహినీ మనుగని) ఆహాహా! యేమినాభాగ్యము! ఇదుగో నాకబ్బెను బోఁకవతిపునర్దర్శనము (అని కౌఁగిలించి రాతిబొమ్మఁగా నె "హా" యని మూర్ఛమునుఁగును)

మొ:—ఓహోహో! ఇతఁడీప్రతిమఁగని తెలివిదప్ప గ తని సమీపింతము.

ధన:—(లేచి) హా! జగన్మోహినీ! దంతిగమనా! ఇదియే నిర్భాగ్యుఁడనైనను నిపాదసేవకై కొనయూపిరినున్న నాకా ము లేకుండఁ జేసితివా!

రెం --ఏమోయీ! యెవరవునీవు?

ధన—(వినకయే) నన్ను కూడనీవోఁ గలుపుకొమ్ము.

మొ—ఒరే! వీనికి వెఱ్ఱిపట్టినట్టున్నది. మనరాజునాజ్ఞప్ర రము వీనిఁగొనిపోవుదము (చెరియొకరెక్కపట్టుకొని తీసికొనిపోదు

(బల్లిగాఁడు పాడుచుఁ బ్రవేశించును)

హిందూస్థానీతోడిరాగము—ఏకతాళము.

అమ్మ! యెంతపని సేశావె లమ్మిడీ-దొంగలమ్మిడీ-వోసిలమ్మి యెఱ్ఱిలమ్మిడీ-నీవెంతపనిసేశావె లమ్మిడి

నా [illegible] లమ్మినీ-నీ-విల్లాంగ దాటావలమ్మిడీ-నీవింతవ
[illegible] పదగా-నీ-పిల్లమనాన్న-వోల్లంతా సితగ్గోప్పోర్
[illegible] ॥యెం॥
[illegible]-ముంతా [illegible]-తొ[illegible]-నీవు-దొర్కపో-దొ
[illegible]-లమ్మ ॥అమ్మ॥

[illegible]! [illegible] నలే జగన్మోయిన్నా (అని [illegible])! [illegible] వే! శన్లాగనువ్వునా కె [illegible]! [illegible] తిండిగిండి లేకుండా యెన్నాల్ల నూడి [illegible] తిరుగుదామంటే యేతొత్తు [illegible] అనాడొంకల్నాట్నుంచీ పుట్ట [illegible] నానొల్లంతా కొట్టుకుపోయిం డే. [illegible] (సావిత్రిమును గని) యిదిగో యి [illegible] పోవాలిగాని యిప్పు [illegible]. (పోయి సావిత్రిమగని) ఆఁ-ఆఁ-యిద్గో అమ్మ! [illegible]. అమ్మ! నిన్నుకోసెయ్య! యిక్కడు [illegible] యిప్పు [illegible] డి కేల్గావ్. నేకను [illegible] నన్ను బుట్టలోపెట్టామనే [illegible].

[illegible]

[illegible] నేయించు

[illegible]. [illegible] మరల మరియుని క్కడిక్కడ సిద్ధమయ్యె.

[illegible].

[illegible]! త్వరగా రమ్మ (అని దొంగను స [illegible]

బల్లి—(వారలఁ జూడక యే) ఇక్లో లండి! ఛీఛీ! చంపేస్తా తన్నా యేంయింకా నాదగ్గిర వస్తాయనుకున్నావే నీ యేసాలు (అ తన్ని భయమున గుండెలు కొట్టుకొనుచు) అయ్యో! యిదేంయి దేంయిటి! రాయిలాగుందే (అని పట్టుకొని చూచి) అయ్యబాబ నేనింకేంయి సెయ్యను! నాపెల్లం రాయగా పోయింది దేవ (యేడ్చును)

రెం—ఓరిది మరియు నాశ్చర్యముగా నున్నదే. ఓరీ! నీ వ డవు! రమ్ము రమ్ము మారాజుగారి యాజ్ఞయైనది.

బల్లి—అయ్యోబాబో! నే దొంగన్గాను నేసిక్క నన్ను దామనొచ్చాను. సన్నొదిలెయ్యండి నా మ్మొన్న నేపో లా

రెం—ఓరీ నిన్ను విడుచుటకు వీలులేదు

బల్లి—అయ్యో బాబో! నేనేం సెయ్యండి నన్నొదులు—

మొ—ఒరే నోరుత్తక రమ్ము (బల్లి—బాబో బాబో యని యేడ్చుచుండఁగనె బలవంతముగ లాగుకొని పోదురు)

[రాకుమారుల రాక.]

హిందూస్తానీఖోడిరాగము—ఏకతాళము.

మొ—మమ్మెంతమాయ జేసితివె♦మదమాతంగయానా!

కమ్మవిల్తుశ♦రమ్ములమము♦గాసిపెట్టనెంచితే ॥మ

ఎమ్మెలాడి!♦ఎమ్మెయి మే♦మిమ్మహి జీవింతుమా ॥మ

రెం—దేశదేశముల నతి♦క్లేశమునఁ జక్క మే

మాశతోడ-సంచరింప♦నాయెనో యలనాగరో! ॥

ఈశరీరం♦బిఁక! నేని♦దే శరుండనై వీడెదఁ ॥

మొ—హా! జగన్మోహినీ! జగన్మోహిని! నీ వెంత మాయ

నే! నీవు [illegible] నా యంగీల దాఁగిలితివే నే నెట్లు పురము [illegible] దిరి [illegible] గుంటనున్న వృద్ధజననీ జనకులు స్వర్గ [illegible] యుండిరో.

[illegible]! ఎండకొండలంబడి కనుగాయలు భక్షిం [illegible] కిలిని. నీజాడ గుక్కింతె [illegible] లేదో యుఱుఁగము.

ము.—[illegible]! [illegible] రాజసతిముపలెఁ జూడ కష్ట [illegible] నొందుదము గమ్ము.

[illegible]! [illegible] ము. (నడతురు. ప్రవేశము [illegible])

[illegible]

[illegible] దీపకళికయు నేదో కారణము కలదని [illegible] నా వచ్చువారి నారయుము ఎవరో [illegible] కేమి కారణమో

ము.—([illegible]) సోదరా! సోదరా! ఇటు [illegible] జగన్మోహిని (అని చూపుచున్నాఁడు)

[illegible] మన జగన్మోహిని నిజమేనా? (అని [illegible]) [illegible]! యీనాటి నీకెఁ బోనియ్యఁ [illegible]

[illegible] ఓరా!

[illegible] ఎంత [illegible]! మెచ్చఁగ వచ్చు నిన్ను

[illegible]! [illegible] న్యాయశీలవతౌనే

నే

బంతివైతు. దాసిఁ గొనివచ్చున వానినిఁ గూడు దాసనం
చెంతియు బల్కి—

మొ— మేమపల కేగఁగ నావలుసల్ హాఁరించి
చెంతకుఁ బొట్రి వచ్చితినె చేడరో!

రెం— చీ యిడ యేటిధర్మ సే

మొ—తమ్ముఁడా! యీ వగలాడిఁ జూఁడు మేమియు దానివలెనే యున్నది. మాయలాడీ! యెంత సంగనాచివే!

ఉ॥ కన్నుల నీరు నించుచు ముఖంబున వెల్లఁదనంబు తోఁప
చిన్నెలవన్నెలాడి తన చేలము పట్టుక జోతి సేయుచుఁ
మిన్నక రెప్ప వాల్పకయె మిన్నునఁ జూపునిగిడ్చిఁ జూచున

రెం—అన్నరో! మోసపుచ్చుటకు నాత్మఁదలంచడే నీవుయిం ఈ యేమ్ప లీ మాయోపాయంబులింకఁ బనికి రావని గుటు కాఁబోలు. కలహము మాని సఖ్యమున మన మిరువురము వి మాడనెంచితిమని యనుకొనలేదు. మగ్గికాశిని! చాలునింక రవా

మొ॥ నే—(వెఱఁగున నదియంతయు నాలించి) అయ్యో! రు తేజంబున నాజగద్బాంధవునీసడించుచు నిలువాలు బోలు బొడకట్టుచుంటిరే బుద్ధిమంతులరు మీకీ చిత్రిప్రతిమఁ గని వ లాడఁ బొచ్చితిరేమి?

రెం—ఏమి? యిది ప్రతిమయా?

మొ-అచేతనమైనబొమ్మయా? జీవయుతంబగు రాజీవాక్షి గా

రె॥ నే—అయ్యలారా! మేము వేరుగఁ జెప్పనేల పదకించు ప్రాణంబులున్న పడఁతి కాదు.

(రాజపుత్రులు "హా" యని నివ్వెఱపోదురు.)

[illegible] —అయ్యయ్యో! యిది కడు వింతగా నున్నది!

[illegible] —వీరు మూర్ఛ మునిఁగి యున్నారే కొని చనుట యెట్లు?

[[illegible] "[illegible]! [illegible] కాంగి!" యని మూర్ఛ తేరుదురు]

[illegible]! [illegible] తల్లడిల్లు టుచితము గాదు. ఈ [illegible] ప్పియుండు.

[illegible] —భటులారా! మేమేల యచ్చోటకు రావలను. [illegible]! [illegible]! [illegible] పాటుప్పతిల్లనే!

[illegible] —[illegible]! ఈ వృత్తాంతంగని తత్తరపడు వారిం [illegible] మూఁకోని యున్నా

[illegible] —[illegible] నేఁగుదము నడువుఁడు

[illegible] —[illegible] (అని రాకొమరులతో నేఁగు [illegible])

[[illegible] జయుంతుఁడు]

[illegible] బేహాగ్ రాగము—రూపక తాళము

హా! [illegible]! హా! జగన్మోహినీ! యేఁ జూడఁ గల్గుదునా

[illegible] యని [illegible] జేసితివే యో జలజా [illegible]! [illegible] ||హా||

[illegible] హా! విధి! నను వేఁచావఁ గఁ [illegible] ||హా!||

[illegible] యగుచుండ

[illegible] మదిరుగుచుండఁ

[illegible] మొందుచునుండఁ

[illegible] గెలుసగెంటి!

నిలుచుటకైన శక్తిలేదు. హా! యన్ను మిన్న! నిన్నీజన్మము
చుట లేక నున్న!

తే॥ గీ॥ అకట! మృగతృష్ణవారికై యరుగురీతి
నాకమునకు నిచ్చెన నైచి ప్రాకురీతి
కలను గను వస్తువులు గాంచఁ దలఁచురీతి
తిరుగ నిను జూడఁ దలఁచెడి నీకు నాతి!

హా! జీవితేశ్వరీ! నాప్రాణము లేక నిలుచునట్లు కాన్పించవు నె
(అని కూలఁ బడి లేచి) చందనగంధీ! ఏ భవమున నయిన నరే
దిక్కు నే నొరులఁ బాణిగ్రహణ మొనర్ప. ఇయ్యవియే నాక
పలుకులు శ్రద్ధానుబద్ధవై యాలింపుము. అకటా! జీవములు న
మీ బొందిని బోవిడుచున్నవి. మిట్టమధ్యాహ్నమగుటచేఁ జిత్రభా
తేజోవంతుఁడై హరయాపున కిరణపరంపరలఁ బఱపుచుండె. ఇ
డనుండఁ జాల. ఈసత్రశాలఁ జొరఁబాఱినను నా యలసటఁ
కొందు. (పోవుచుఁ ద్వారమునఁ బ్రతిమఁ గాంచి) హా! జగన్మో
జగన్మోహినీ! పోనున్న ప్రాణములు నిలుప నేఁటికిఁ గనులఁ బడితి
హా! (అని కౌగిలించి తాయిఁగా నెఱిఁగి) ఇది యేమి? లా
నీమా! చరాయివైతివా! (అని మూర్ఛపడి లేచి) కలకంఠి!
కను దనివితీర శ్రోత్రప్రియములై సుధారసంబుఁ గొల్కు నీప
లాలింప నోమనా! ఉమరాజవదనా! ముద్దులుమూటగట్టు నీ
విధుఁడు చంద్రికల వెదచల్లమాని వెలవెల బాఱఁ జొచ్చెనా! చ
నేత్రా! దివిదిక్కు మొగమై నీయిందిందిరేక్షణల నిమిషత్వము వ
చెనా! భానురాంగీ! అన్నిటికన్న నెక్కుడగు నీచెక్కిలిబింబోష్ఠవ
కళదగ్గి మోటువారి యుండెనా! హా! గంధగజేంద్రయానా! మఱ

యి నొక్కసారి నిన్నక్కునఁ జేర్చి నీచెక్కిలిబింబోష్ఠములు మిక్కి
ముద్దాడి నినుగలయఁ జనుదెంచువాఁడ. హా! (యని మరల మై
రచిలేచి) నేనాప్రతిమను నిక్కముగఁ గనుగొంటినా! నమ్మఁ జాల
మ్మఁ జాల మరల చూచెద (అని పరీక్షించి బొమ్మగా నెఱిఁగి)
దు కేమందును?

[భటుల ప్రవేశము.]

రెం—అయ్యయ్యో! అన్నె మెఱుఁగక వాడివత్తులై యున్న
గా మన్ను ఱేని కొడుకులను జెఱసాల నిడిరే

మొ—అది యటులుండనీ. అటు చూచి నడువుము (అని
సంతుని సమీపింతురు)

సం—కం॥ ఏమునిసతి సుగుణవతీ
గామిని! నిన్నిట్లు ప్రతిమఁ గా మార్చెనొకో!
గొసర్ప నియుండిఁ దప్పిదమేమి? నిగుణగణములు నేఁ గని విని
ంథనా?
ఏమును చిత్ర్య మైన
సీమహిమ తెలియఁ జేయ నిర్మించెనొకో!
ఘోరము
॥ నీచంద్రాస్యము నీదు నీలకచముల్ నీమోవి నీతావి యా
నీచాంచద్యుతి నాసమూయలకలా నీనేత్రముల్ శ్రోత్రముల్
నీచాతుర్యపువాక్కులా సొగసులా నిపిక్కలా పొక్కితే
నాచందార్క మమర్వఁగాఁగలనెయ యయ్యయ్యో! జగన్మోహినీ!
(సిగ్గుపట్టుచు నిలుచును)

రెం—ఆహా! యిది యేమాశ్చర్యముగానుండె. ఈయనను

నడిపించుకొని పోదమురమ్ము. అయ్యా! యీ చిత్రప్రతిమఁగః
దపమువారిని మాసమ్ముఖమ్మునకుఁ గొనిరండని మాజనవల్లభుసిఁ

జయం—కింకరులారా! సన్నేల యచ్చోటికిం గొంపోవ
వైళమ దయాళులగై యియ్యెడనే యంత మొనరింపుఁడు.

మొ—హరి హరీ! స్వామీ! మేమంత కఠినులము ?
మాదేవరవారి యానతి మా కనుల్లంఘ్యమేగదా?

జయం—జీవచ్ఛవముపోలి యున్న సన్నేమి చేసినను
డు. మీరెట్లు నడిపిన నట్లు నడిచెద

రెం—మహాప్రసాద మీ తెరవుసరంపు (అని ముప్పురరుగు

(ప్రవేశము—సుబ్బావధాని వెంకావధాని.)

సుబ్బా—ఉస్ రామయ్యా! కాళ్ళుకనుబొబ్బలెక్కి— గ
యమున్గైన నిడనీవు

వెం—సుబ్బావధానీ! మన ప్రయత్నములన్నియు నిష్ఫల

సుబ్బా—అమ్మో! మన రాజ్యమిఁక నేకూర్చుచేతఁ
నో కదా? మనకు జయంతజగన్మోహినులలో నొక్క రగుప
బాగగును.

వెం—ఓరీ మాటలకేమి చీఁకటిపడి మిన్ను మన్నుఁ గా
కుండె. ఈ రాత్రి యీనత్రమున నిదురించి యుదయమున
ణముఁ గలయఁ దిరుగుదము.

సుబ్బా—ఇఁక మన మొనరింప వలసిన దంతయే (
లోనికరుగుదురు)

[ప్రవేశము—భటులు]

రెం—ఓరీ! కనుగొంటివా! యీ యాఋనెలల నుండి

సుఖించిన సుఖమంతయు నేఁడగపడుచుండె. అబ్బా! యిసుకపాతర వలె నొకనివెంట నొకఁడరుదెంచెడిని

మొ—అవునురా! సుఖించి సుఖించి కష్టపడుటకన్న కష్టపడి కష్టపడి సుఖించుట మంచిదనువారు బుద్ధిహీనులా? దాని కేమి మన ము కొనిచనినవారి నెల్లరం గారాగారమునసుంచి యీకడవానిఁ గౌరవింపనేమి కారణము?

రెం—నే మొదటనుండియు మొత్తుకొనుచునే యుంటి దీని కేదియో హేతువున్నదని హేతువులేనిది తీతువు కూయునా? చీఁకటి యైనది. మనము మన గృహములకేగుదమునడు. ఇఁక మీరు కావలి యుండ నవసరములేదని దేవర సెలవైనదిగదా.

[అని నిష్క్రమింతురు. తెర వ్రాలును]

షష్ఠాంకము—తృతీయరంగము.

(స్థలము—రాజాంతఃపురము జగన్మోహిని జయంతుఁడు చేరి యొకసింహాసనమున నుందురు. మంత్రి పీఠముననుండును. వైశ్యుఁడు, దొంగ, రాజపుత్రులు, సేవకుఁడు నొక మూల నిలిచియుందురు)

జగ—(తనలో) మానమా!

ఉ॥ వల్లభుఁడండ హీనదశ♦ వర్తిలనెట్టులు గాంతునంచు వే
తల్లడమొందుచుఁ బురుష♦ధైర్యము వీడకు కార్యహాని సం
ధిల్లును—

ఆహా! యింకను గార్యహానియా? యీధీరసాహసపురుషాకారము వహింపఁ గారణ మీ నా మనోహారు నీక్షింపనే కదా? అట్టి యెడ

నోర్వ్వ వహింపనేలయని యందువేమో నేఁ దెల్పెదవిను మిన్ని న డఁ బాసి యుంటివి కాన

నీ దువర్తన సు♦ధీమణులెల్లరు మెచ్చు నట్లుగా
వెల్లడి చేసి యావెనుక♦వీని మనంబెఱుఁగన్ బ్రశస్తమా

(ప్రకాశము) అమాత్యశేఖరా! ఆ పుణ్యజీవు బోనెక్క మ యొసఁగుము.

మంత్రి—దేవరా! రప్పింతు. సేవకా! యావైశ్యునిటు కొనిరమ్ము.

సేవ—ప్రభునాజ్ఞ (ధనపాలునితో) అయ్యా! యా బోన నికి నడువుఁడు.

ధన—హా! యీశ్వరా!

ఉ॥ చెప్పఁగరాని యాపదలు♦ చెంది కృశించి కృశించి యెట్టులో
యప్పులవార లేడువఁగ♦నర్ధనిశన్ గనుగప్పి వచ్చినన్
ముప్పులు తప్పవయ్యె కట!♦ముప్పులకేమి జనాళిలోనికే
నిప్పగిదిన్ విచారణకు♦నీడువఁగాఁ బడినాఁడ నక్కటా!

ఛీ! యివి యన్నియుఁ గామమూలముననేకదా! (బోనిలోని నిలుచును)

జగ—వైశ్యప్రముఖా! నీవా సాలభంజికసి గని యేడువ

ధన—(తనలో) అకటా! నాగుట్టంతయు నీ పరదేశియు బయల్పుచ్చవలసివచ్చె. (ప్రకాశముగా) వసుమతీపతీ! మును నాఁడా సింహాసనమునధిష్ఠించిన (అని జయంతుఁ జూపి) ధరాధ్య గికురించి మర్మముల నెఱిఁగి యాతని యుంగరముఁ జేబట్టి యా సతీమణిని నాయవరోధమునకుఁ దెప్పించితి. పిమ్మట నేనా

మార—(అని యూఅకుండును)

జగ—యథార్థముసంతయు వెల్లడింపుము వెల్లడింపుము.

ధన—మారసుఖము దీర్ప కాళ్ళవేళ్ళఁ బడి బ్రతిమాలిన నంగీకరింపక—

జగ—అంగీకార సూచనఁ జూపించ లేదా?

ధన—అయ్యో! యెంతమాత్రమును గనుపర్చదయ్యె.

జయం—హా! జగన్మోహినీ! (యని నిట్టూర్పు విడిచి మొగము వ్రేలవైచును.)

జగ—(తనలో) హా! నాథా! నేనెంతకఠినురాలను. (ప్రకాశముగా) తరువాత.

ధన—నాకాఱు నెలలవ్రతముండె. దానిఁ దీర్చి పిదప నీకోర్కెఁ దీర్చెదననియె.

జగ—ఏమి వ్రతమనియెనా? మంత్రీ! యిది నాచరిత్రవలె నున్నదే! సరియే యట్లు వ్రతమనినంతమాత్రమున నసాహాయమై యెంటరిగఁ సీయింటఁ జిక్కిన యావాల్గంటి నంటకయే యుంటివా?

ధన—రామ! రామ! (అని చెవులు మూసికొని) మహాప్రభూ! సమీపించిన నేమిశపించునో యని వెఱపంది పిమ్మటనైన సఫలీకృతమనోరథుఁడనౌదుఁ గదాయని సౌధమువనాపె వీడి చని గడియలు లెక్కించుచు నుంటి. అంత నాయారుమాసముల కిఁక రెండు దినములు గడువుండ వ్రతసమాప్తికై.

ఉ॥ హేమపదార్థముల్ ప్రిడల♦కీవిగనీవలెనన్న రొక్కముల్
భూములనిండ్ల నాలిమెడ♦పుస్తెను గూడ వ్యయంబొనర్చి యా
తామరసాక్షి కోరినవి♦థమ్మునఁ గూర్చితి నెంచకుండఁగా
నామది నాపెయున్ వ్రతమొ♦నర్చి యెనర్చెను నన్ను నిర్ధనున్

దివసద్వయంబేగె ననంతరము నేనా ధర్మహర్మ్యమునకేగ.

చం॥ చిలుక చనంగ మున్నుగల♦ చెన్ను గతించిన గూడుపోలె
కలువలులేక శోభచెడి♦ కానఁగవచ్చు సరస్సు మాడ్కి వె
న్నెలపతి లేమిఁ జీఁకటిని♦నిండినలోకమురీతి మేడ హా!
చెలువము తగ్గియుండెఁ ప్రభు♦శేఖర!నాదగు కన్నుదోయికిన్

అంత నా యంతరంగంబెరియ నొక్కపెట్టున నేలఁగూలి బుణబా
కోర్వక యర్ధరాత్రినన్నుఁభార్యను గొనబుతనయులను జనపదముప
చేసి యీ లీలనరుదేర నిప్రతిమ నాకన్నులఁ బడియె. నేనేడ్చి
ఇంతకు మించి నేనేమియునేర.

మంత్రి—ఇంతకన్న నిఁక నేమి కావలయు!

జగ—సరే నీవటుతొలఁగుము. సేవకా! దొంగవాని బొ
క్కింపుము.

సేవ—జగత్ప్రభువునాజ్ఞ (దొంగతో) ఓరీ బోనులోనికి పోవ

(బల్లిగాఁడు బోనెక్కి వణఁకుచు నిలుచును)

జగ—ఓరీ యసురస్వరూపుఁడవగు నీవా దివ్యసుందర వి
హాముఁ గని యేడ్వనేల?

బల్లి—(తనలో) అయ్యబాబో! నేనేంయి సెప్పను (ప్రక
ముగా) అదేమోగాని మారాజా! దాన్ని సూస్తే నాకేడ్పొచ్చింద.

జగ—చోరా! నిక్కమువక్కాణింపవేని కఠినదండన మొ
రించెదను జుమీ! వేగము నీచరితము విన బరపుము

(బల్లిగాఁడు మాట్లాడ కూఱకుండును)

సేవ—ప్రభువువారి ప్రశ్నలకు సమాధానమిమ్ము. లే
చూడు నిన్నేమిచేసెదనో.

బల్లి—(చేతులు పిసికికొనుచుఁ దనలో) అయ్యో నాయ్నా నాకేఁడెక్కడ దాపరించాడ్రో యెంవ్రుఁబోఁదులాగ (ప్రకాశముగా) మాప్రబో! మనవి నేస్తా నేనొకనాఁడుండి ఆ కోంవటోడిం—కాదండి ఆ కోంవటింటికండి కన్నానికెల్లానండి ఎత్తే అక్కడండి నాకోనిచ్చి స్తగిలిందండి కాలికి. మరిగత్తే దాన్నెక్కానండి యెక్కితే పైనుంచండి మంచిబాగుందండి ఒకత్తొచ్చి పాడేశా నడందండి. నేనాపలంగా దాన్నొకడివిలోకి మాస్వార్దగ్గిరికి తీస్కెల్లానండి.

జయం—హా! ప్రియసీ! నేననుకొని పీని వెంబడించి యాప దలపాలైతివా!

బల్లి—(తనలో) అయ్యబాబో! యీఁడేమంత్తున్నాఁడెవఁడు యీఁడు దాని మొగుఁడేంటె నన్ను సంపేత్తాఁట్రా దేంవ్రుఁడా!

(అని లోలోన నేడ్చును)

జగ—రాజబిడౌజా! శాంతింపుఁడు శాంతింపుఁడు. (తనలో) అకటా! సమీపముననుండియు నాసారసాక్షు విచారమునశింప సపర్య లొనర్పక సహింపవలసివచ్చె మనమా! ముహూర్తకాలము తాళిమి వహింపుము. (ప్రకాశముగా) పిమ్మట ?

బల్లి—అయ్యా! ఆపైనండి

జంజూటిరాగము—ఏకతాళము.

నీ-కాల్లకు మొక్కుతాను♦కల్లుతెచ్చి యిత్తాను♦పల్లుతెచ్చి
యిస్తాను♦పెల్లాడమన్నానండి

(అని వికృతముగాఁబాడ మొదలిడును)

జగ—ఛీ! మూర్ఖా! నీ యాటపాటలు కట్టిపెట్టి సంగతి నెఱిఁగింపుము.

సేవ—ఓరి విధవా! సరిగాఁ జెప్పరా?

బల్లి—లేదండి లేదండి బాబూ! సరీగ్గానే సెప్తానండి సరీగ్గానే సెప్తానండి.

మంత్రి—జాగుసేయక తెల్పుము.

బల్లి—(తనలో) అబ్బబ్బా! నాకీల్లంతా యెక్కడ దొరికాట్టా! (ప్రకాశముగా) బాబూ! యెంత్రైన సెప్పానండి లఁ-(అని నోరు నొక్కుకొని) లచ్చ పెట్టం దేనండి.

జగ—ఏమిరా? యొప్పుకొననే లేదా?

బల్లి—ఊహుఁ-హుఁ అబ్బే లేం దేండి మఱింత బిఱ్ఱ బిగిసిందండి.

జగ—ఓరీ! కథ వింతగా నున్నది. నీ చెంతను గాంతార మున నేకాంతమునఁ జిక్కిన కాంతను నీవు విడతువా? అసత్యము లాడుచుంటివి.

బల్లి—ఇదిగోనండి మాపరబో! నేనెటువంటోడినైనా సరేనండి సమయంవొచ్చిందంటే అబద్దాలుమాత్రిం ఆడనండి. నాసత్తెప్ప మానకంగా సెప్తానమ్మండి. అంటే యీలాటి కసీరీలెక్క మంచి పెద్దపెద్దోళ్లే అబద్దాలాడ్తారు యీఁడుసరీగ్గా సెప్తాడా అనుకున్నా రేమో ఆలాగ్గాదండి సెప్పినా మావఁటోళ్లే నిజం సెప్తారండి మీ పాదాల్నా చ్చండి.

జగ—ఓరీ! యది యటులుండనిమ్ము నీవా పడతి నేల విడిచితివి? ఇంతలో విరాగుఁడవైతివా?

బల్లి— ఏంటండి బాబూ!

మంత్రి—ఇంతలోననే నీబుద్ధి మరలెనా యనుచున్నారు.

బల్లి—సిత్తం సిత్తం బుద్ది తిరిగిందా అంటారాండి. అయ్యో

యోన్న మంచి తెల్సినోరు గొప్పోరే యెన్నోసిక్కుల్పడి పట్లుపడి టుచాట్ని య్యన్నీ సేత్తారండి అటువంటిది యీయింటి దున్న పోతు క్కత్తే దొర్కితే వూరుకుంటారాండి.

జగ——ఓరీ! నీప్రలాపములు చాలించి పిమ్మట నేమి జరిగెనో ల్పుము.

జయం——హా! కనకాంగీ! జగన్మోహినీ! యెన్ని యిడుమల లైతివే!

బల్లి——ఎలాగైతేనండి సరే నిన్ను పెల్లాడ్తాన్మరి-ఆఁ-కాదు దండి నీకన్నల్దమ్ముల్లెందరంటే అయిదుగురన్నానండి. అయ్తే నీ ఇంటికొత్తే ఆల్లంతా నాకోసం దెబ్బలాడి నిన్ను సంపేత్తారేమో వింటి కెల్లి పెల్లికొడుకేసం బాగా యేస్కొని నగలెట్టుకొని నీచుట్టల్ని స్కూరా మనంవిక్కడ పెల్లాడ్దామని తన పేర్సెప్పి నన్ను తోలేసిం ండి. తర్వాత నేనూ నాఓల్లూఅంతా యెల్లాంవండి. యెత్తే పెల్లి తుగాదేదండి అవతలికి నడిసిందండి. ఆల్లంతా యిక్కడి కొట్టి నే మ్ముల్లైచ్చావ్ లంజెకొడ్కా అని నన్ను సావఁదన్నారండి. ఇప్పటికీ దెబ్బలు గేవంక వొత్తే యేడ్పొత్తదండి (యేడ్చును)

జగ——(నవ్వుచు) సరే యనంతరము?

బల్లి——తర్వాత నేనెదుర్కుంటొచ్చానండి యిక్కడ కన్పి చ్చిందండి. నేనేడుత్తున్నానండి ఆల్లట్టుకొన్నారండి. మీరుదండం బాబూ నన్నొదిలెయ్యండి.

జయం——నన్ను తాంగీ! మంచియుక్తిఁ బన్నితివి.

జగ——సరే నీవిఁక నావలికిఁ బొమ్ము. సేవకా రాసూనుల నిటు రమ్మనుము.

సేవ——దేవా! చిత్తము. అయ్యలారా! యీలోని కేగుఁడు

[రాజపుత్రులు లోనుఁగోని కరుగుచు]

మొ—చ॥ కలయిక లేనిచోఁగలుగు♦కష్టములివ్వియెముద్దుతమ్ముఁడా!

రెం— కలయిక యున్నచోఁదొలుత♦కాంతనువీడుటదుస్సహంపుపెన్

సెలుగులు సంభవించుట వి♦శేషముగా నిటు రచ్చకెక్కుటల్

గలుగునెయగ్రజా! దిగినఁ♦గాదొకొలోఁతునెఱుంగనౌనిలన్

మొ——అనుజా! నీపలుకు నిక్కము మామాటకి నిక్కము.

రెం——సరే యిప్పుడీ సభాస్థలిని సత్యము వెల్లడింపక తప్పవ నడువుము.

మొ——పద్మాసనుఁడు ఫాలభాగమున మాఁడుబంతులఁ దీర్చి వ్రాయఁ దప్పింపనెవరితరము! (ఇరువురు లోనులోని కరుగుదురు

జగ——నృపపుత్రులారా? మీరాపత్రిమఁ గని విచారమగ్నులరుగాఁ గతంబేమి? మీచరితమెల్ల విశదీకరింపుఁడు.

మొ——చీ! మాతాపితలనామసౌశీలంబులును జెలుపఁ బుట్టిన పాతకులము. (ప్రకాశముగా) రాజచంద్రిమా! ఒక్కనాఁడు

శా॥ సంతోషాతిశయంబు వెల్లివిరియన్♦శౌర్యంబుస్వాంతంబునం

దెంతో యుట్టిపడంగనాయుధము లెం♦తేఁ దాల్చి తేజీలపై

గాంతారంబున కేగి క్రూరమృగవ♦ర్గంబు నవ్ధింపంగ; నా

చెంతన్ మఱ్ఱికిఁ గట్టివేసితిమి తే♦జీలన్ విహారార్థమై॥

రెం——అనంతరము కొంత దవ్వేగి యో ప్రభువరా!

ఉ॥ ముందుగ వేడ్కతోడ వట♦భూజపుదట్టపు నీడయందునన్

గందుక క్రీడలం దగిలి♦కాలము పుచ్చఁగ నూహసేయఁగా

నందున నేకతంబున సు♦రాంగనలన్ హసియించునట్టి యా

మందగజేంద్రయానజిగి♦మైమెఱుపుల్లననవ్వొన తటన్॥

పడఁపడి యాశ్చర్యాంబుధి నోలలాడు మమ్మానారీరత్నంబు సమీపిం
చి తన ప్రాణనాయకు వార్తలడుగ

చ॥ వనరుహనేత్ర! నీవిభుఁడె♦వండతఁడేమికతంబునన్ నినున్
వనముల వీడి కష్టములఁ♦బొల్పడఁ జేసెనెఱుంగఁ బల్కుమ
న్న నతనిరూపశీలపుర♦నామము లాదిగఁ దెల్పి యాతఁ డిం
దునఁ గనఁబడ నాదు ఘన♦దుఃఖము వాపఁగఁజూపరేయనన్॥

కోరికలీరిక లెత్తు మే మాతని బలుతెఁరగులఁ దూలనాడ సహింప
నోపక తనమార్గంబు పట్టి సమకట్టుచుండె.

మొ—ఇఁక నిట్టులైనఁ బ్రయోజనమేమని నాయంతరంగముఁ
బయల్వెట్టితి.

జయం—హా! రాకాశశాంకవదనా! ఈరాహుకేతుగ్రహ
ముల పాల్బడితివా!

మొ—అంతనాపె తననాథునామంబు దలంచుచు మూల
చ్ఛేదమొందిన లతామతల్లికంబోలి నేల గుభాలునఁ గూల ననుం
బెడ్లియాడుమని యీ నాసోదరుఁడు పలుకఁ గంటగించి కలహంబు
నకుఁ గాలు దువ్వితి. అతఁడును వెనుదీయక సమరంబునకు సన్న
ద్ధుండయ్యె. ఇట్లు

చ॥ ఇరువురమొండొరుల్ గదిసి♦ యీర్ష్యమనంబులనాక్రమింపఁగా
నఱుకుకొనందలంచునెడ♦నాతి ఘనార్తిమునింగి యేడ్చుచున్
సరగున మమ్మడాసి "నను♦జంపుఁడుమీరలుచావనేల" యం
చతిముదిఁ బల్కెనాఁపి కల♦హంబు వితాకుననుంటిమంతటన్

"మీకేలనున్న చెండిట్లింకు. నేదానివిసర నాదినెవ్వరు గొనివచ్చిన

వారిని వరింతు"నన నాకట్టుపుట్టంబులందుఁ బెట్టి మేమిరువురము బ
తివెంటఁ బోతిమి.

రెం—ఉ॥ ఏమిమహాత్వమోయెటుఁగ♦మింతని తెల్పఁగజాలమయ్యెడన్
భూమివరేణ్య! యా యబల♦పుచ్చినకందుక మంతకంతకున్
భూమిని నిల్వకే యెగిరి♦పోయెను దుప్పలు చెట్లు దాఁటుచున్
మేమును వెంబడించితిమి♦మిక్కుటమైన జవంబుతో నూతన్
మాదురవస్థలా నలువచిలువలకేనియు వివరింపఁదరము కాదు. కట్ట
ఎట్టకేలకా చెంతు చేకొని వచ్చుసరికి.

ఉ॥ ఆ వికచాంబుజానన యెు♦యారి మిటారి కనంగనేది హా!
యేవి మదగ్రజాంబరములు
మొ— ♦ఎంతటి మోసము చేసెనోర యు
చావనినంతయున్ వెదకి♦యాజడి క్రోర్వఁగలేక మేము వా
పోవుచు నెల్లెడం దిరిగి♦పుత్త్రికం గనుగొంటిమింతునన్
ఆ బొమ్మంగని మమ్మింత దుస్థితికిం గొనివచ్చితివా యని తలపోయు
చుంటిమి.

జగ—మంత్రివరా! వీరి పల్కులు విశ్వసనీయులా!

మంత్రి—ధీవరా! సత్యము వెల్లడించిరనియే యనుకొనెద.

జగ—(జయంతునితో) రాజవరా! ఆపదఁతినడవడి విచార
యమే కదా? ఏలయన వీరు సౌందర్యాభినవమోహన నవవయస్కు
కాని వికృతాకారులు కారు. ఏమి? తిరస్కారాభిప్రాయము వీరిం
డఁ జూపునాయని శంకపుట్టెడిని.

జయం—గుణమణీ! ఏకతంబునసో నీసుధారసాంచిత వా
రాపాతంబునఁ దరంగములవలె తరలి తరలి పొరలి పొరలి యంతః

గంబు వెలువడు దుఃఖంబింత యుపశమించి యొక్కింత పలుకాడ నవకాశంబు వొడమె. ఆహా!

ఉ॥ నాసుకృతంపు కల్పకము♦ నావరజీవము నానిధానమా
నాసుగుణంపుమొహలత♦ నాసతి నాగరువంపులేమయా
వాసియు వన్నెయుందఱుగ♦ వర్తిలుటల్ రవి రాజు సప్తవా
రాసులు క్రిందు మీఁదయిన♦రాష్ట్రములన్నియు నేటమున్గినన్

జగ——(తనలో) అయ్యో! నాపతి యెంతదృఢ చిత్తానురాగుఁడై పరితపించుచుండె. (ప్రకాశముగా) నరనాథా! మీావిచారము నకుఁ గల కారణముఁగరుణాయత్త చిత్తులరై యీానబాస్థలి వెల్లడింతురా? ఆ మగువ మీాకేమగు.

జయం——హా! నాదౌర్భాగ్యమా! నేనేమని వినిపింతు (ప్రకాశముగా) శతపత్రనేత్రా! యీా పవిత్రచరిత్రి నాకళత్రమే!

జగ——ఆపె మీావల్లభయా! ఇచ్చమై మీారామెను మగుడ గ్రహింతురా?

జయ——(ఆత్రమున లేచి) ఏమి? వెండి గ్రహింతురా యని యా? ఇంతకన్ననా? ఓ సౌందర్యరాశీ!

ఉ॥ చూపుము వేగ నాముగుద♦ పోయగ మీాదుష్క్రితంపుదృష్టికిన్
బాపుము నామనోవ్యధను♦ బాలశశాంకుని బోలు ఫాలముం
జూపి కృపానిధీ! కరుణఁ♦జూపుము నాయెడఁ బ్రాణదాతవీ
వే పెఱవారలాపులిఁక♦నెవ్వరు నాకిల నీవె నెచ్చెలీ!

ఇంకను జాగేల? యీామాటేల? నీయంతరంగంబేల జాలి వహింపదు? నన్ను నీకరుణాకటాక్షవీక్షణంబులఁ బరమమిత్రుగానేల చూడకుంటివి? నాకాదివ్యసుందర విగ్రహామును గనఁబరపుము.

జగ—భూపవతంసమా! నీవు పడినదురవస్థలనెఱుఁగ నడిగితిఁ గాక వేరుతలంపునఁగాదు. నాతప్పుక్షమించి నన్నుమన్నింపఁ బ్రార్థింతు

జయం—అయ్యయ్యో! జగన్మోహినీ! జగన్మోహినీ!

శా॥ బాలా కౌఁగిటఁ దన్పి సత్వరము నా ప్రాణంబు రక్షింతువో
ఆలాపంబున మారబాణముల సంతప్తంతంబు నొందింతువో
ఆలోకింపుము నీదెభారము క్షీణంబై నంగటా నిల్వనే
లోలాక్షీ! యుడురాజతేజముఖి! కోల్పోవదే జగన్మోహినీ!

హా! (యని వివశుఁడగును.)

జగ—(తొందరమై) అయ్యయ్యో! యింకేమని యోర్తును! దుర్భరము! దుర్భరము! మంత్రీ! యేనొక్క నిముసమటు వోదు. (అని లోనకరిగి స్వరూపమునఁదత్తరిలుచుఁ బరుగిడివచ్చి పతిపైఁబడి)

శా॥ హా! నా మోహనరూప! హా! రమణ! హా! హా! నామనోనాయకా!
హా! నాభాగ్యమ! హా! గుణాకరప్రియా! హా! మానసంరక్షకా!
హా! నానిక్కపుదైవమా! వసుధనా హా! ప్రాలిపో యేపెక్కై
యా నాతిక్ గతినాత్మురాలిఁ గనలె మ్మాకంట నొక్కింతె హా!

(సభవారెల్లరు నివ్వెఱపోదురు. ధనపాలుఁడు, రాజపుత్రులు "ఆహా! ముఖముఁగనియు మాటధ్వని వినియు గుర్తింపనేరమైతిమి" యందురు)

బల్లి—(తనలో) అమ్మ! అమ్మ! అదే యిదిరో! నాయన్న!

జయం—(లేచి జగన్మోహినిం జూచి) ఇది యేమది యేమినా—

జగ—తే॥ గీ॥ జీవితేశ! బహిఃప్రాణమా! వగను మి
గులఁ బరితపించి కడగండ్లఁగుందఁ జేసి
న కలుషమతి జగన్మోహిని కరుణాత్మ!
మ్రొక్కుచున్నది పదపద్మములకుఁ బ్రోవు॥

(చరణముల వ్రాలును.)

జయం — హా! సతీమణీ! యెన్నాళ్ళకుఁ జూడఁ గల్గితిని.

(అని లేవనెత్తి కౌఁగిలించి ముద్దిడి యానందబాష్పములు విడుచుచు)

ఉ॥ మారపిశాచమూవహించ♦ముంకుతనంబు నింట నైశ్యుఁడున్
క్రూరమృగోగ్రకాననముల♦దున్ సదనంబయి యొప్పు కానలో
జొరుఁడు రాజపుత్రిలును♦శోకము హెచ్చెడువ కుఱ్ఱలాడఁగా
నారయునట్టి ఘోరకలు♦సాత్మ్యుఁడ మందుఁడ మందగామినీ!

ఉ॥ నీదరివిల్చి నాఁడవిడి♦నీదువిచారఘనాళిచేత సం
ఛాదితమై కనుంగొనెడు♦సజ్జనదృష్టులకెక్కుడైన యా
హ్లాదమొసగు కాంతిగము♦లన్నిడఁ బాసిన మోమునోము శా
తోదరి! చూచువాఁడనెటు♦లో యికనెట్టులు పల్కరింతునో॥

జగ — ప్రాణేశా! యిట్లనఁ జెల్లునా! పెక్కులిక్కట్లనొందినను మగుడ మిమ్ముఁజూడఁ గల్గు భాగ్యమబ్బెనంతియే చాలును పలుపలుకులేల? మంత్రివరా! మా గుణవతీదేవి నిటురావ త్తమానమంపుము.

మంత్రి — సేవకా! ఇట జరిగినవిచిత్రమెల్ల నెఱిఁగించి మన రాణీమణిని సీసభకుఁదోడ్తెమ్ము. (సేవకుఁడు "చిత్తము" అని చనును.)

జగ — ప్రాణప్రియా! నామనవి నొక్కటి నంగీకరింపుము. పురుషాకారంబున నేసి యూరి యుద్యానవనంబు జొర నీపట్టణరాజేంద్రపుత్రికలామ నన్ను "ఎన్ను బరిణయమాడుము" ని నిర్బంధించె. నేట్టులె నీమనోరథము నాఱునెలల కీడేర్తునని మాఱువల్కి రాజ్యపరిపాలనాధురీణనైతి. కావున నాసత్యము గాపాడ నారమణిని మీరు చేరఁ దీయవలయును.

జయ — కోమలాంగీ! నీమాట జవదాఁట కాని యామెమ్మో

జగ—నాథా! యీతరుణి మనంబెఱుఁగకుండ వర్తింతువా

గుణ—(వింత పడుచుఁ బ్రవేశించి)

ఉ॥ మానసములారునిండె ననుమన్నననేలెడినంచు నెంచు వే
రానసశింపఁ జేసి జనులక్కజమొందిన విత్తాన చెందఁగా
భాసురగాత్రియయ్యెనఁట పల్కులు నమ్మఁగవచ్చునే యెటుల్
భాసురగాత్రియయ్యెడిని బట్టిన మేలెను రాజమౌళి హా!

(అని జయంతుని విలోకించి)అయ్యో! నూతనసుందరాకారుఁ డైన డో యుండెనే (అని సిగ్గుచేఁ జాటున కేఁగుచున్నది.)

జగ—(గుణవతికడకేఁగి) చెల్లెలా! నాన మాని నేయుమవృద సీవీనులఁ బోనిమ్ము. నాసంగతి సంతయు సేవకమూలమున నీ వరకె వినియుందువు. నీ నా మనస్తాపములఁ జల్లార్ప సమర్థుఁడగు ప్రియుఁడును బ్రాణసఖుఁడును నితఁడే. నాయండనుండ నాత్మఁ ద తువేని వీనిఁ బరిణయమాడుము మనమిరువుర మక్కసెల్లెండ్ర మెలఁగుచు వీనికుపచారము లొనర్చుచుందము.

గుణ—(తలవంచి బొటనవ్రేలు నేల వ్రాయుచును.)

జగ—సోదరీ! ప్రత్యుత్తరమిమ్ము నీకనుకూలమా కాదా!

గుణ—(మెల్లన) నేను నీకు స్వాధీనైతి నీయిచ్చవచ ట్లొనర్పుము.

జగ—అట్లయిన నాసత్యవచోభంగము కాకుండ నీకో కోరిక నెరవేర్పు నిటురమ్ము. (చేఁ బట్టికొనివచ్చి జయంతుని హస్త న నాపె హస్తమిడి) ప్రాణేశా! నన్నువోలె నాయనుఁగు సోదరిం బాలింపఁబడుగాతమని నాప్రార్థన.

మంత్రి—వహ్వా! పురుషోత్తమా! మీవలన నేఁడు మాగా

రమయు రాజపుత్రికలామయు సనాథలైరి. మాకెంత సంతసము!

జగ — మనోహరా! భవదీయపట్టమహిషికి ద్రోహచింతన మొనఁ గూర్పనెంచిన ముష్కరులు మీకు శిక్షాపాత్రులు.

జయం — దేవీ! కామపీడితులై నీయెడ హాని చేయనెంచినను గొండొకవిధమున నీకణ్యాజీవుని బాధనుండి తప్పించిన యీ దారుణము బరులెఱుఁగకుండఁ బురుషాకారముఁ మాటువడ వస్త్రసహాయభూతులైన యీ రాకొమరులును నీకు మేలె యొనర్చిరి. వీరలకు మనోవేదనలొనఁగూర్చి గృధ్రకాకోలములు జొరని కీకారణ్యభూములఁ దిరుగాడించిన శాస్త్రియే చాలు. ఇఁక నీ వస్త్రమునేమి చేయవలయునో నాకుఁ దోఁపమిఁ గర్తవ్యమిత్తెఁగో కూర్చిన నీకే విడఁపయ్యె.

ధన — హా! యీశ్వరా! "వినాశకాలే విపరీతబుద్ధిః" యనునట్లు

మ॥ ధనధాన్యంబులు సేవకావళియు సౌధంబుల్ నశించెంగదా
జనులన్ బంధువులన్ సతీసుతుల లజ్జన్ వీడఁ యయ్యెంగదా
ఘనులౌ సజ్జనులీసడింప సభలందగాన్పింపనయ్యెంగదా
చెనటిన్మూర్ఖుఁడ నాదియొక్క బ్రదుకేఁఛీ! చచ్చుటే మేలగున్।

కటకటా! ఇఁ తింతనరాని వంతలమునుంగఁజేసి, కీర్తిసమయించి, జనాపవాదంబునకు లోఁబరచి, రౌరవాదినరకకూపంబులం బడఁద్రోచి క్షుద్రజన్మంబాడఁ గూర్చు పరసతీసంగమంబునకన్న నెందైన నుతి ప్రాణంబులు వోనాడు టుచితము పరసుఖము.

జగ — ప్రియవల్లభా! ధనధాన్యాదులు కోల్పుచ్చి పరభాగ్యోపజీవిగాఁ జేసిన దండనమే వీనికిఁ జాలునని నాతలఁపు. మఱియు వానిచెంత నున్నవారినెల్లరం బోవిడిచి వీని నొక్కని దండించుటేల భగవత్సరముగ వీనిని విడిచి పెట్టుదము. మీయూహయేమి?

జయ—తే॥ గీ॥ దుస్సహాంపుకష్టంబులఁ•దోసిపుచ్చి
యున్నఖిలులు చేఁజిక్కిన•నుగ్రదండ
న మొనరింపకే విడుతురు•నగవుతోడ
మదవతుల హృదయములెంతి•మృదువులౌర!
నెచ్చెలీ! నీయిష్టమెట్లో యట్లె యొనరింపుము.

జగ—ఓ వైశ్య-చోరరాసూనులారా! యిఁకనైన బుద్ధి గలి యుండుఁడు. సేవకా! యక్కడను ౨ యుంగిల నీరాచబిడ్డకిచ్చి యం పుము.

సేవ—అయ్యా! అట్లనే. (దొంగ, రాసూనులు, సేవకుఁడు నిష్క్రమింతురు.)

ధన—(పోవుచు)

మ॥ ధనముగ్గోరక మానముద్దొఱగకే•ధాత్రిం బ్రవర్తిలు చ
క్కనినాతిన్ జెనకన్ దలంచియిటులే•క్కట్లన్ గమన్ జెందితి.
ఓ వేశ్యాప్రియులారా ! విటపురుషులారా!
ధనకాంక్షన్ దమమానముం దొఱగికై•వండిచ్చెదుం గోతులఁ
బనిగాఁ గూడెదు మీాయవస్థలనిఁకన్•బాటింప శక్యంబొకో॥
అయ్యా! నేనింతయు జెప్పుటయే కాని,

ఉ॥ నాయమృతంపువాక్యములు•నాటునెలంజలయిండ్ల నెంతయున్
రోయుఁడు మద్ప్రవర్తనల•రోగములన్ బడిపోక ధర్మమున్
బాయక ధర్మపత్నులను•బాముల ముంపక యుండుఁడన్న హా!
హేయము మెక్కుచుక్కలకు•నిందునె నేఁబుగ ప్రీహించియుండినన్

హిందూస్థానీ ముఖారిరాగము—ఏకతాళము.

ఇకఁజాలుఁ జాలుఁ జాలుఁ జాలుఁ దెలిసెను జాలు

పరనారిఁ గోరువాఁడు పడెడిపాట్లిఁక ||జాలు||
సతతము దురితములఁ మతిఁ గలిఁగి తమిని
సతిఁ పతులతిఁ వెతలనుఁ మునుఁగఁ బనిచి ||చాలు||

(అని పాడుచు నిష్క్రమించును.)

సేవ—(ప్రవేశించి) భూపాలచంద్రమా! పాంచాలదేశపు
వారలంట యిరువురు లోనికి రాఁ దమసెలవు నపేక్షించి యున్నారు.

జయం—ఏమి! పాంచాలమునుండియా? సేవకా? వారినతి
త్వరితముగ లోనికిఁ దోడ్కొని రమ్ము. (సేవకుఁడు పోవును.)

జగ—ప్రాణనాయకా! మన పాంచాలమునుండియా అహా!
మొటికో నాదక్షిణనేత్రము చలించుచుండె.

[ప్రవేశము—సుబ్బావధాని, వెంకావధాని.]

జయం-భూమీసురలారా! వందనములు మీ యెల్లరకు క్షేమంబే.

బ్రాహ్మణులు—ఆఁ యేమి యేమి మాభాగ్యము! మాజ
యంతజగన్మోహినులే! దీర్ఘాయురస్తు. (అని దేహము గగుర్పొడువ)
అహా! సతీపతులారా! యెన్నాళ్ళకీ పాపినేత్రంబుల మిమ్ము జూడఁ
గంటిమి!

జగ—ద్విజన్ములారా! నమస్కారములు నాజనకునకు క్షేమంబే?

సుబ్బా—దీర్ఘసుమంగలీభవ! తల్లీ! జగన్మోహినీ! (అనిదుఃఖమున)
ఉ|| ఏమి వచింతుమమ్మ! పలుఁ కేదియుఁ జెప్పఁగ నోరురాదు హా!

జగ—(మెలుంగురాల్పడ) అయ్యయ్యో! మీ రిట్లేల తల్ల
డిల్లెదరు!
ఓ మహాశయులార! మనఁ మోర్పు వహింపక యుండఁ దెల్పరే

సుబ్బా—ఛీ! యీపాడునోటతో నేనేమని వచింతును.

(అని యూరకుండును.)

జయం—ఊరకుంటిరేల! ఓ బ్రాహ్మణోత్తములారా!
మామకృపాంతరంగునకు మంగళమే వచియింపుఁడయ్య!

వెం—(తనలో) ఎట్టెటో యీవార్త వీరి చెవినిడవలె. (ప్రకాశముగా) ఓ జయంత మహారాజా! ఓజగన్మోహినీ! యేమి తెల్పుదుము.

యీ

భూమిని, నిన్నుఁ, బుత్రికను, భూజనుల్ మము—వీడె—

జగ— హా! పితా! (అని నేలఁగూలి మూర్ఛపోవును)

గుణ—అక్కా! శాంతిల్లుము శాంతిల్లుము.

(అని చేతులఁ బొదవును.)

జయం—(నిర్ఘాతపడి) శ్రీహరీ!మామగారు స్వర్గస్థులైరా! హా! శ్వశురా!

వెం—ధారుణీవరా! మామగారొక్కరేకారు మిము పుట్టిన దాది ప్రేమంబునఁ బెంచిన సుబుద్ధియునాతనితోడఁ జనె.

జయం—అయ్యో! మంత్రిసత్తముండునరిగెనా! హా! గుణాకరులారా!

ఉ॥ కోపము చూపఁబోరు గుణకోవిదులార్యులు మెచ్చనెప్పుడున్
బాపముచెంతఁబోరు గరువంబెదనుంచరు కార్యహాని, చూ
పోపమి,మాయ,మర్మము, కుయుక్తులెఱుంగరు మిమ్మువీడి మే
మేపగిదిన్ జరించి భరియింతుము దుఃఖదవానలంబు హా!

వెం—సారసనేత్ర! విశాలాక్షా! యూఱడిల్లుఁ డూరడిల్లుఁడు.

జగ—(మూర్ఛ తేరి)

చ॥ నను విడనాడవెన్నఁడును నాయన నేఁడెటులేగియుంటివో

తనయ యటంచుఁ బిల్చెదవు♦తండ్రి! యిఁకెట్టులు పిల్వఁగుంటివో
యనయము సౌఖ్యపెట్టితివి♦యయ్య! యదెట్టులు దుఃఖపెట్టెదో
యనుఁగుకొమార్తెనిట్లు జన♦కా! దివిసౌఖ్యములందుచున్ గటా!

సీ॥ అమ్మ! రమ్మంచు న♦య్యాదరమ్మునఁ జీరి
పంచభక్ష్యములిడ్డు♦వారలెవరు?
కూఁతురా! యంచు నన్♦గోమరారఁగా బిల్చి
కోరుకోర్కులఁ దీర్చు♦వారలెవరు?
కన్నతల్లీ! యంచు♦నన్ను డగ్గరఁ జేర్చి
పరఁగనీతులు చెప్పు♦వారలెవరు?
చిన్నిబిడ్డా! యంచు♦శిరము మూర్కొని పాట
పాడుమని యడుగు♦వారలెవరు?

తే॥ గీ॥ కష్టములు వేయి పడుచు నన్♦గనులఁ గాంచి
వానినెల్లను మఱచి నా♦ప్రాపు సుఖము
భాగ్యము సమస్తమీవె యన్♦వారలెవరు?
తండ్రి! నీవున్న వీడిన♦ధరణి నింక॥

సీ॥ నను గటా! తొలిబిడ్డ♦చనిపోవనించుక
యెంచక ప్రేమించి♦పెంచెనెవరు
సౌఖ్యంబుకొడఁగూర్చు♦సతి చావనించుక
యెంచక ప్రేమించి♦పెంచెనెవరు
సవతితల్లి యదేమి♦సల్పునో నన్నని
మాఱుపెండిలి యాడ♦మానెనెవరు
తల్లికొఱఁత రవం♦తయు నాకు లేకుండ
మించు ప్రేమంబునఁ♦బెంచెనెవరు

తే॥ గీ॥ చింతయావంత నాచెంతఁ జేరకుండఁ
గాంచి యతులితప్రేమ నర్తించెనెవ్వ
రట్టి నాకూర్మితండ్రి గుణాకరుండు మ
రల కనులఁ జూడనెందైనఁ గలుగు వాఁడె॥

గుణ—అక్కా! జననీజనకులకై మన మిరువుర మొక్క నోమె నోఁచితిమి. విచారించినఁ గార్యమేమి! సర్వము నీవె యంచు నిఁకనీ సారసాక్షుచారుపాదారవిందములకు సపర్యలొనర్చుచుందము.

సుబ్బా—ఔనమ్మా జగన్మోహినీ! హరిపురమునకరిగిన జనకునకై నీవహోరాత్రములడలి బడలిన రవంతయుఁ గార్యములేదు.

వెం—భూపతిలకా! మీరావంతనంతయు నంతమొందించి మూఁడుమాసములనుండియు ననాథమైయున్న మీపాంచాలమును, మీమామగారిఁ బాఱఁద్రోలి యక్రమముగా నాక్రమించి తమ్ముఁ గష్టమ్ముల ముంపనోర్వక జనులెల్లరా జనవిభుని జముని నిలయనమున కనిపి మారాజును మాకనుగ్రహముననిడరే యనుచు నడుగుచు వచ్చిన సింధుప్రజలఁ గరుణించి సింధుదేశమును, మిమ్మె పట్టమ్ముఁ గట్టుకొమ్మని ప్రార్థించెను నీ నేపాళప్రజలవాక్యానుసారముగ నీ నేపాళమ్మును బ్రజానురంజనముగ నేల మీకనకసింహాసనారూఢులౌటకు మిమ్ము వేగిరింపవలసివచ్చె. లెండు. "శుభస్యశీఘ్రమ్మ" ని వేగిరము కదలి రండు.

మంత్రి—మండలేశ్వరా! ఈమహనీయులతలంపుల్లు పట్టాభిషిక్తులరు గండు. మాకనులపండువిండు. మీదుఃఖము మఱవుండు

సీ॥ చంద్రమతీహరిశ్చంద్రులు సిలుగులు

షష్ఠాంకము.

భూపుత్రి రాముఁడు♦మునుగరే వనుల్గను
గైక పంపగ ఘోర♦కాననముల
నలదమయంతులు♦నలుగులు పడలేదె
కలివన్నుగడలచేఁ♦గాననముల
ధర్మరాజాదులు♦ద్రౌపది భర్తరా
ష్ట్రీలు పంపఁబడలేదె♦శోక మడవి
తే॥ గీ॥ మఱియుఁ బగఁగొని చిత్రాంగి♦సురుచి పంప
నంగదలఁబాలుపడరె సా♦రంగధరుఁడు
ధ్రువుఁడు కానల నీవెకా♦దు నరనాథ!
మున్ను నిను బోలియున్నవా♦రున్నవారు॥

౨ జగన్మోహినీ! అర్థిజనకల్పవల్లి! నీవును విచారింపఁ బనిలేఁ

సీ॥ చందనగంధిరో! ♦చందనమరుగఁ దీ
యక తావి నల్గడ♦లలము కొనునె
నారీశిరోరత్న♦మా! రత్నముల్ సానఁ
బట్టక యున్నచోఁ♦బ్రజ్వరిలునె
కనకగాత్రి! గభీర♦ఖనుల దిగకయె పూ
జితపుసువర్ణము♦జిన్కునొక్కొ
లావణ్యవతి! దుఃఖ♦లవణోదధి♦మునుంగ
కేకిక్రిముక్తలు♦జేకురునె య
తే॥ గీ॥ నుచుఁ దలంచియే ధాత నీ♦నుదుట వ్రాసె
సిలుగులను బహుమని నిను♦కలువకంటి!
యంతియే కాని యీ కాని♦వంతలేపట్ల
తులువతనమునఁ గాదని♦దలఁతు మదిని॥

మఱియు నోయువతీరత్నములారా !

మ॥ మనుముల్లోకములందు ధర్మము ముద • మ్మున్నిల్పిపాలించి ధా

త్రిని జేయుండయినట్టి విష్ణువునువ • ర్ధిష్ణున్ దగన్బ్రోలుసాం

పున రాజిల్లెడు వీని(జేరి సతమా • భూశ్రీమహాదేవి రీ

తిని నీ భూపతిపాదపద్మములు భ • క్తిన్ ముక్తికై కొల్వరే॥

మానవాధీశా! మానవతీమణులారా! ఇంక మీకు(గావలసిన దే

జయం—విశారదా !

సీ॥ భూపాలవరులిక • భూమిని వనటను

బడి చింతిలక యుండు • వారుగాత!

గుణ— కలకాలమెల్లరు(• దలిదండ్రులను గల్గి

వంతలేకయె యుండు • వారుగాత!

జగ— తేరవలుత్కర్ష పా • తివ్రత్యమును గల్గి

భూరిసౌఖ్యములొందు • వారుగాత !

జయం— క్ష్మాపాలురెల్లరా • ష్ట్రములను గల్గి సాం

పార(గా(బ్రజనేలు • వారుగాత !

గుణ— తే॥ గీ॥ ఈతిబాధలకెడమయి • యుండునింపు

పైరుపంటలతో ధర • వరలు గాత!

జగ— సత్యశౌచాది సద్గుణ • సమితిశోడ(

బ్రజలు వసుధ(బ్రవర్ధిల్లు • వారుగాత !

అందఱు, బ్రాహ్మణులు—తథాస్తు. (అని దీవింతురు.)

